

ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่น
ประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ

ปริญญานิพนธ์
ของ
จิราพร ปั่นทอง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
กุมภาพันธ์ 2550

ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่น
ประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ

บทคัดย่อ
ของ
จิราพร บัณทอง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
กุมภาพันธ์ 2550

จิราพร ปั่นทอง. (2550). ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่น
นันทนาการประกอบการเชิดหุ่นมือ. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงความ
เชื่อมั่นในตนเองโดยเฉลี่ยรวมและแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง การ
ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ความภาคภูมิใจในตนเอง ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์
การเล่นนันทนาการประกอบการเชิดหุ่นมือ ก่อนการจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์ใน
แต่ละช่วงสัปดาห์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียน – หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 3
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนเซนต์ไมเกิ้ล โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 19
คน เพื่อจัดกิจกรรมการเล่นนันทนาการประกอบการเชิดหุ่นมือเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3
วัน วันละ 30 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แผนการจัดประสบการณ์การเล่นนันทนาการประกอบการเชิด
หุ่นมือและแบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยใช้ผู้สังเกต 2 คน ได้ค่าความ
เชื่อมั่นของผู้สังเกต $RAI = 0.9$ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ
(One – Way Repeated – Measures ANOVA) และ t-test แบบ Dependent Sample

ผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การเล่น
นันทนาการประกอบการเชิดหุ่นมือในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีความเชื่อมั่นในตนเองโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์ พบว่า
คะแนนความเชื่อมั่นในตนเองโดยเฉลี่ยรวมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลา
8 สัปดาห์

เมื่อวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่
การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ความภาคภูมิใจในตนเอง
พบว่าคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองทั้ง 3 ด้าน มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่สอดคล้องกับการ
วิเคราะห์แบบคะแนนรวมทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

SELF-CONFIDENCE OF PRESCHOOL CHILDREN EXPERIENCE
OF HAND PUPPET TALE-TELLING

AN ABSTRACT
BY
JIRAPORN PANTHONG

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University
February 2007

Jiraporn Panthong. (2007) *Self-Confidence of Preschool Children with Experience of Hand Puppet Tale-Telling*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr. Sirima Pinyoanuntapong, Assoc. Prof. Dr. Boonchird Pinyoanuntapong.

The main purpose of this research was to analyze the differences and changes of self-confidence of preschool children with experience of hand puppet tale-telling (before and during the experience) both in general and in individual areas of self-expression, self-adjustment to the environment, and self-esteem.

The samples were 19 preschool boys and girls, with 5-6 years of age, of Kindergarten 3 at St. Michael School, in first semester, academic year 2006. They were selected by purposive sampling. The activities of hand puppet tale-telling were organized within the period of 8 weeks – 3 days a week and 30 minutes per day.

Tools used in the study were the experience plans of hand puppet tale-telling and observation forms for self-confidence of preschool children by 2 observers. The reliability of the observers (RAI) was 0.9. The data were analyzed by using one-way-repeated-measures ANOVA and dependent sample t-test.

The results of research revealed that, before and during the experience of hand puppet tale-telling in each week, the total mean of self-confidence of preschool children was different with statistical significance at the level of .01. When analyzing the changes between weeks, it was found that the total mean of their self-confidence was increasingly changed during 8 weeks.

When analyzing the total mean of their self-confidence in individual areas of self-expression, self-adjustment to the environment, and self-esteem, it was found that the means of self-confidence in all 3 areas were increasingly changed in relation to the analysis of the total mean with statistical significance at the level of .01.

ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่น
ประกอบการเล่นหุ่นมือ

ปริญญานิพนธ์
ของ
จิราพร บันทอง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

กุมภาพันธ์ 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นหัด
ประกอบการเชิดหุ่นมือ

ของ
จิราพร ปั่นทอง

ได้รับอนุมัติบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)
วันที่ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญนนตพงษ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์)

.....กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์)

.....กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษาและชี้แนะตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆจนสำเร็จไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัยพงศ์ และ อาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กับทั้งคณาจารย์ภาควิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ด้วยเมตตาจิตเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ ชิตเตอร์ ดร.มาลีรัตน์ บุญอนันตบุตร อาจารย์อริรินทร์ น่วมถนอม และอาจารย์อดุลย์ ใบกุหลาบ ที่ได้กรุณารับเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแก้ไขและให้คำแนะนำเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ชุตติกาญจน์ เบญจพรวัฒนา อาจารย์กรรณิการ์ พงษ์เลิศวุฒิ และอาจารย์ดารรัตน์ อุทัยพยัคฆ์ ที่ได้กรุณารับเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำเกี่ยวกับแผนการจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบการขีดหุ่นมือ

ขอกราบขอบพระคุณ เซอร์มาร์กาเร็ต รัตนาวงศ์ไชยา เซอร์ลูเซีย – อานน์ กิจเจริญ และ เซอร์อังเจลิน ผิวเกลี้ยง ขอบคุณคณะครู และนักเรียนชั้นอนุบาลชั้นปีที่ 3 โรงเรียนเซนต์ไมกิล ที่ได้กรุณาให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการศึกษาทดลองเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ ครอบครัว ญาติพี่น้อง อีกทั้งเพื่อนๆและผู้ที่ยกย่องช่วยเหลือเป็นกำลังใจเสมอ จนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

คุณค่าและประโยชน์แห่งปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาบิดา มารดา และพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย

จิราพร ปั่นทอง

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากทบวงมหาวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2547

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	4
ตัวแปรที่ศึกษา	4
นิยามศัพท์	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง	8
ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง	8
ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเอง	9
ลักษณะของเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง	9
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง	10
ปัจจัยในการส่งเสริมให้เกิด	12
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง	13
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	16
ความหมายของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	16
ความสำคัญของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	16
แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	17
หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	22
ประเภทของกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย	26
แนวทางในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	30
การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ / กิจกรรมในวงกลม	31
งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	32

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นนิทาน	35
ความหมายของนิทาน	35
ความหมายของการเล่นนิทาน	36
คุณค่าของนิทาน	36
ประเภทของนิทาน	38
จุดประสงค์ของการเล่นนิทาน	42
รูปแบบการเล่นนิทาน	42
การเลือกนิทานสำหรับเด็กปฐมวัย	45
สื่อที่ใช้ในการเล่นนิทาน	48
วิธีการและเทคนิคในการเล่นนิทาน	50
งานวิจัยที่เกี่ยวกับนิทาน	53
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หุ่นมือในการจัดประสบการณ์	56
ความหมายของหุ่น	56
ประเภทของหุ่น	56
คุณค่าและประโยชน์ของหุ่น	59
งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเล่นนิทานโดยใช้หุ่นมือประกอบ	60
3 วิธีดำเนินการวิจัย	62
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	62
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	62
การเก็บรวบรวมข้อมูล	65
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	67
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	69
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	69
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	70

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	85
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	85
ความสำคัญของการวิจัย.....	85
ขอบเขตของการวิจัย.....	85
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	86
วิธีดำเนินการวิจัย.....	86
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
สรุปผลการวิจัย.....	87
อภิปรายผล.....	87
ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย.....	90
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	91
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	91
 บรรณานุกรม.....	 92
 ภาคผนวก.....	 98
ภาคผนวก ก.....	99
ภาคผนวก ข.....	114
 ประวัติย่อผู้วิจัย.....	 118

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 รายชื่อนิทาน.....	63
2 แบบแผนการทดลอง.....	66
3 การจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ.....	66
4 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเอง ของเด็กปฐมวัยก่อนและช่วงการจัดประสบการณ์การเล่นิทาน ประกอบการเชิดหุ่นมือ.....	70
5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย.....	71
6 แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย.....	72
7 อัตราการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย.....	73
8 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้านที่ 1 ก่อนและช่วงการจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบ การเชิดหุ่นมือ.....	74
9 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำความเชื่อมั่นในตนเองด้านที่ 1 ของเด็กปฐมวัย.....	75
10 แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองด้านที่ 1 ของเด็กปฐมวัย.....	76
11 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้านที่ 2 ก่อนและช่วงการจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบ การเชิดหุ่นมือ.....	78
12 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำความเชื่อมั่นในตนเองด้านที่ 2 ของเด็กปฐมวัย.....	79
13 แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองด้านที่ 2 ของเด็กปฐมวัย.....	79
14 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้านที่ 3 ก่อนและช่วงการจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบ การเชิดหุ่นมือ.....	82
15 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำความเชื่อมั่นในตนเองด้านที่ 3 ของเด็กปฐมวัย.....	82
16 แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองด้านที่ 3 ของเด็กปฐมวัย.....	83

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเอง ของเด็กปฐมวัย.....	73
3 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเอง ของเด็กปฐมวัย ด้านที่ 1.....	77
4 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเอง ของเด็กปฐมวัย ด้านที่ 2.....	81
5 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเอง ของเด็กปฐมวัย ด้านที่ 3.....	84

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้บัญญัติสาระตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาต้องเปลี่ยนไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในหมวด 4 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ (สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. 2545 : ความนำ) ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ ฉะนั้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือ “คน” นั้น จำเป็นจะต้องทำเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตทุกช่วงวัย นับตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา วัยทารก วัยเด็ก วัยทำงาน และวัยชรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยที่ควรได้รับการพัฒนาคือ ช่วงวัยเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปีนั้น ผู้เกี่ยวข้องจะต้องสร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ให้กับเด็ก คือ การสร้างและพัฒนาบุคลิกภาพที่สมดุล และสมบูรณ์ให้กับเด็ก ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์-จิตใจ สังคมและบุคลิกภาพ ช่วงวัยนี้เป็นวัยที่เรียกว่า ช่วงแห่งพลังการเติบโตของงามสำหรับชีวิต เด็กในวัยนี้มีลักษณะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และมองผู้อื่นและสิ่งอื่นจากแง่มุมของเด็กเอง อย่างไรก็ตาม เมื่อเด็กเข้าสู่สังคมที่กว้างขวางขึ้น เด็กจำเป็นต้องตระหนักและเรียนรู้ว่า มีโลกที่นอกเหนือตัวเด็กเอง นอกเหนือจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย หรือพี่เลี้ยง เด็กต้องเรียนรู้การเข้าสังคมใหม่ รู้จักควบคุมตนเอง ปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ยอมรับผู้อื่น และในขณะเดียวกันก็ต้องมีความเป็นตัวของตัวเองด้วยการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็กในวัยนี้ เป็นการวางพื้นฐานที่มั่นคงให้แก่ชีวิตของเด็กตลอดจนส่งผลถึงสังคมโดยรวม ฟรอยด์ (Freud) กล่าวว่า พัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคลในระยะปฐมวัยหรือใน 6 ขวบแรกของชีวิตเป็นระยะที่สำคัญที่สุด เพราะพัฒนาการของเด็กวัยนี้มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการในวัยต่อมา อีริกสัน (Erikson) ได้อธิบายว่า ในระยะปฐมวัยเป็นระยะที่เด็กจะพัฒนาบุคลิกภาพที่สำคัญทางบวกหรือทางลบ 3 ประการ คือ ความไว้วางใจหรือความไม่ไว้วางใจ (ตั้งแต่แรกเกิดถึง2ขวบ) ความเป็นตัวของตัวเองหรือความไม่มั่นใจในตนเอง (ระยะ 2-3 ขวบ) ความคิดริเริ่มหรือความรู้สึกลึกซึ้ง (ระยะ 3-6 ขวบ) บุคลิกภาพของเด็กจะพัฒนาไปในทางบวกหรือเป็นไปในทางลบนั่นขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่กับเด็กและสภาพแวดล้อม ตัวเด็กเป็นสำคัญ ส่วนบลูม (Bloom)กล่าวว่า การศึกษาของเด็กในช่วงปฐมวัยเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของชีวิตเพราะเป็นช่วงที่เด็กพัฒนาความสามารถที่จะเรียนรู้มากที่สุด นั่นคือในช่วงนี้ ถ้าบ้านและโรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมและจัดประสบการณ์ที่สร้างเสริมการเรียนรู้ สร้างเสริมบุคลิกภาพและลักษณะ

นิสัยที่พึงประสงค์ก็จะมีผลต่อพัฒนาการของเด็กในระยะต่อไปเป็นอย่างมาก (มุสตี กุฏอินทร์ ; และคณะ. 2539 : 43-44)

บุคลิกภาพที่สำคัญที่ควรปลูกฝังให้กับเด็กในวัยนี้คือ ความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ เฮนดริก (สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. 2538 ; อ้างอิงจาก Joanne Hendrick. 1984) ซึ่งหลักของแนวการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้นพื้นฐานสำคัญควรยึดหลักการเพิ่มความสามารถในการพัฒนาเด็กโดยเน้นให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง และเห็นคุณค่าของตนเอง เพราะความเชื่อมั่นในตนเองเป็นคุณลักษณะที่เด็กควรได้รับการส่งเสริมเพราะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะส่งผลให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิดกล้าแสดงออก สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม มีความภาคภูมิใจ และแก้ปัญหาด้วยความรู้สึกที่มั่นคง สุขภาพจิตดี มีความสุขในการดำรงชีวิต (กรมวิชาการ. 2537 : 1) ซัลลิแวน (Sullivan) ได้กล่าวว่า บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี มีความสุข มองโลกในแง่ดี และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ (ประมวล ดิฉินสัน. 2524 : 154 ; อ้างอิงจาก Sullivan. n.d.) มาสโลว์ กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองนั้นสามารถปลูกฝังให้เกิดขึ้นได้เพราะคนทุกคนในสังคมมีความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จ มีความภาคภูมิใจในตนเอง ต้องการให้คนอื่นยอมรับนับถือในความสำเร็จของตนเอง ถ้าความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอจะทำให้บุคคลนั้นมีความเชื่อมั่นในตนเอง (Maslow. 1954 : 411) สวนา พรพัฒน์กุล (2520:17) ได้สรุปว่าความเชื่อมั่นในตนเองเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและการกระทำทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตนเองและความอยู่รอดของสังคม คนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะช่วยให้มีบุคลิกภาพดี มองโลกในแง่ดีและมีความรู้สึกปลอดภัย กล้าแสดงออกในทางที่ถูกที่ควร มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตน และสามารถประสบความสำเร็จในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ (สุชา จันท์ธอม. 2510)

การส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองไม่อาจบอกกล่าวหรือสอนด้วยคำพูดแต่เพียงอย่างเดียว การปฏิบัติของครูทั้งการกระทำ คำพูด น้ำเสียง สีหน้าท่าทางที่แสดงต่อเด็ก และการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้กับเด็ก จึงควรมีการส่งเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง อิริคสัน (Erikson. 1963) โรเจอร์ (Roger. 1969) และมาสโลว์ (Maslow. 1970) กล่าวตรงกันว่า การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กเกิดจากประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่เด็กได้รับ กล่าวคือ ถ้าประสบการณ์ทั้งหมดที่เด็กได้รับนั้นส่งเสริมให้เด็กมีความนึกคิดที่ดีเกี่ยวกับตนเองจนเห็นว่าตนเป็นคนมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของคนอื่น เด็กจะกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก และสามารถตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้องได้ด้วยตนเอง

สำหรับการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยนั้นมีมากมายหลายวิธี การเล่านิทานเป็นเทคนิคหนึ่งที่นิยมนำมาใช้กับเด็กปฐมวัย เพราะนิทานเป็นสื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพมาก ไม่มีเด็กคนใดไม่ชอบนิทาน นิทานสามารถสร้างจินตนาการ ความฝัน การคิด ความเข้าใจและการรับรู้ให้กับเด็ก (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547 : 225) การเล่านิทานเป็นการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กไปในตัว การเล่านิทานให้เด็กฟังบ่อยๆ จึงเป็นการปลูกฝังนิสัยรักการเรียนรู้ของเด็กทุกมิติ เกิดพลังแห่งจินตนาการและสร้างสรรค์ ส่งเสริมการ

แสดงออกซึ่งนำไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพในการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก วิธีการเล่านิทานสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นมีอยู่มากมายหลายวิธี เช่น การเล่านิทานปากเปล่า การเล่านิทานประกอบท่าทาง การเล่านิทานประกอบภาพ การเล่านิทานประกอบเสียง การเล่านิทานประกอบอุปกรณ์ การเล่านิทานประกอบการวาดภาพ การเล่านิทานไม่จบเรื่อง (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547 : 227) เทคนิคและสื่อหรืออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเล่าเรื่องเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการช่วยให้เด็กเกิดรูปธรรมชัดเจนและกระตุ้นให้ผู้ฟังเกิดความสนใจในนิทานนั้น

รูปแบบการเล่านิทานที่นิยมใช้กันเสมอๆสำหรับเด็กเล็กคือการเล่านิทานประกอบอุปกรณ์หรือสิ่งประดิษฐ์ที่ผู้เล่าจัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นอุปกรณ์ประกอบการเล่านิทานที่สำคัญเพราะสามารถทำให้เด็กสนุกและตื่นตาไปกับนิทานที่เล่าได้เป็นอย่างดี สร้างความสนใจให้แก่เด็กมากกว่ารูปแบบอื่นๆ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547 : 228) อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเล่านิทานที่เด็กๆ ชอบมากคือหุ่นต่างๆ เช่น หุ่นนิ้วมือ หุ่นมือถุงเท้า หุ่นมือถุงกระดาษ ฯลฯ เพราะหุ่นมือเหล่านี้สามารถดึงดูดความสนใจของเด็กได้มาก หุ่นเป็นสื่อหรืออุปกรณ์ในการเล่านิทานที่มีความเกี่ยวพัน และคุ้นเคยเป็นอย่างดีกับเด็กปฐมวัย หุ่นสามารถเคลื่อนไหวได้ มีสีสันสวยงาม และดูคล้ายกันกับตุ๊กตาและของเล่นที่เด็กรู้จัก การเชิดหุ่นยังเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้กล้าแสดงออก สื่อสารสนทนาพูดคุยเรื่องราวความเป็นไปรอบๆ ตัวเป็นการแสดงออกทางอารมณ์ จินตนาการ ความคิดฝันจากประสบการณ์และความสามารถเชิงสร้างสรรค์ของเด็กเองผ่านทางการเชิดหุ่น (อรชума ยุทธวงศ์. 2537 : 167) ซึ่งจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นในตนเองจากสิ่งที่ตนคิด และกระทำเกิดความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับคุณค่าของตนเอง และผู้อื่น เพราะการเชิดหุ่นนี้เป็นกิจกรรมที่เด็กต้องทำร่วมกับผู้อื่น เด็กเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับสังคม เรียนรู้การรับฟังคนอื่น ฝึกการรอคอย รับฟังความรู้สึก และการสร้างสรรค์ที่แตกต่างกันออกไป และรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นอย่างดี เรียนรู้การแก้ปัญหาต่างๆได้ด้วยตนเอง จึงนับว่าหุ่นมีประโยชน์มากสำหรับวงการศึกษาปฐมวัย

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเชื่อมั่นของเด็กปฐมวัย ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย ได้นำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยรวมก่อนการจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นมือในแต่ละช่วงสัปดาห์

2. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และความภาคภูมิใจในตนเอง ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นหัดประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ ก่อนการจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์ในแต่ละช่วงสัปดาห์

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางช่วยให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ตระหนักถึงคุณค่าของการจัดประสบการณ์การเล่นหัดประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนเซนต์ไมเกิ้ลสังกัดสำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 19 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนเซนต์ไมเกิ้ล สังกัดสำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรจัดกระทำ ได้แก่ การจัดประสบการณ์การเล่นหัดประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนเซนต์ไมเกิ้ล สังกัดสำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

2. ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกของเด็กด้วยความมั่นใจ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากท่าทาง การกระทำ การแสดงความคิดเห็นหรือภาษาของเด็ก โดยผู้วิจัยได้แบ่งความเชื่อมั่นในตนเองออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.1 การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง หมายถึง บุคลิกลักษณะที่บ่งบอกในด้านนี้ คือ ความกระตือรือร้นอยากร่วมกิจกรรม เล่านิทานด้วยถ้อยคำเสียงดังฟังชัด และสบตาผู้อื่นขณะ เล่านิทาน

2.2 การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม หมายถึง บุคลิกลักษณะที่บ่งบอกใน ด้านนี้ คือ สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงของครู และสมาชิกในกลุ่ม ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้อย่าง สนุกสนาน และยอมรับฟังความคิดของผู้อื่น

2.3 ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง บุคลิกลักษณะที่บ่งบอกในด้านนี้ คือ มี ความสนใจในการทำกิจกรรมและสามารถปฏิบัติกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ แสดงความดีใจเมื่อครูและ เพื่อนชมเชย

3. การจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ หมายถึง การจัด กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้สามารถสนทนาพูดคุย เล่าเรื่องราวในนิทานโดยการใช้หุ่นมือ ประเภทต่างๆ เช่น หุ่นมือถูกระดาก หุ่นมือถูมือ หุ่นมือถูเท้า หุ่นแก้ว ประกอบการเล่นิทานที่ ครูเลือกมาโดยให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันและนิทานที่แต่ง ขึ้นเองจากความคิดและจินตนาการของเด็กเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองทั้ง 3 ด้านได้แก่ การ กล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และความภาคภูมิใจในตนเอง กระบวนการเล่นิทานประกอบการเชิดหุ่นมือดำเนินเป็นลำดับอย่างต่อเนื่องกัน 3 ขั้นตอน ดังนี้คือ ขั้นนำ ขั้นดำเนินกิจกรรม และขั้นสรุป

ขั้นนำ (ประมาณ 3 นาที)

ครูนำเด็กเข้าสู่กิจกรรมโดยการร้องเพลง คำคล้องจอง ปริศนาคำทาย หรือคำถาม ประกอบหุ่นมือ และสร้างข้อตกลงร่วมกัน ระหว่างครูกับเด็กในการปฏิบัติตัวระหว่างฟังนิทาน

ขั้นดำเนินกิจกรรม (ประมาณ 17 นาที)

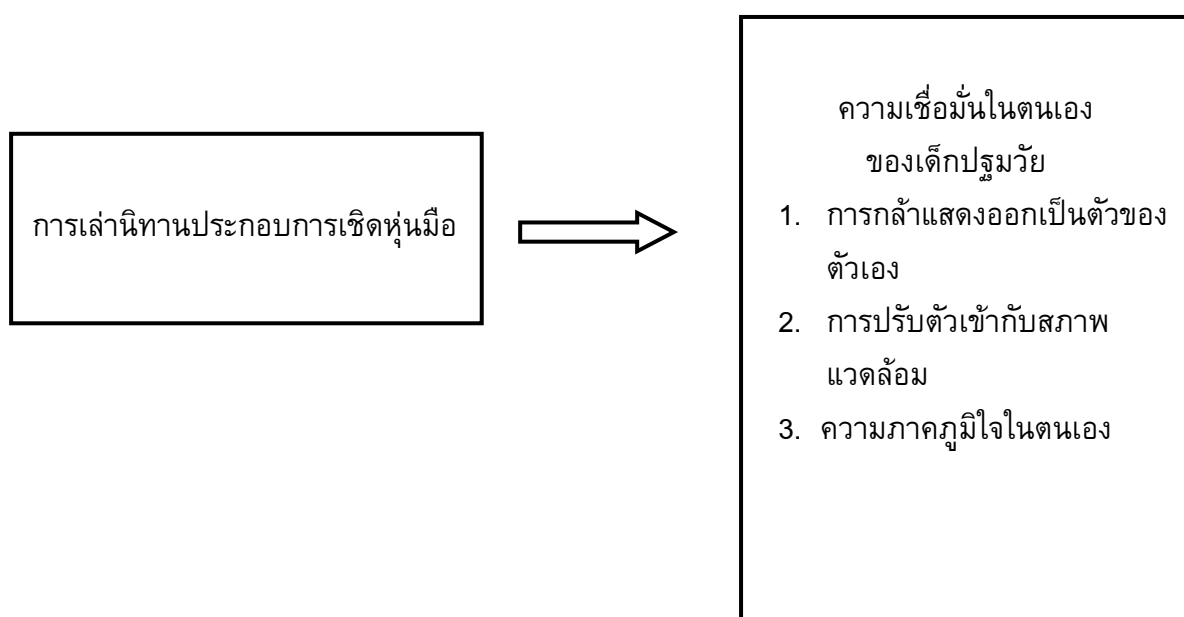
ครูเล่นิทานโดยใช้หุ่นมือชนิดต่างๆประกอบการเล่นิทาน หลังจากนั้นครูแบ่งเด็ก เป็นกลุ่มย่อยให้อิสระในการเลือกหุ่นประกอบการเล่นิทานตามความคิดและจินตนาการ ของตนใน กลุ่ม โดยครูมีบทบาทในการกระตุ้นและเสริมแรงเพื่อให้เด็กกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และมีความภาคภูมิใจในตนเอง

ขั้นสรุป (ประมาณ 10 นาที)

ครูให้เด็กอาสาสมัครออกมาแสดงเป็นตัวละครในนิทานโดยใช้หุ่นมือประกอบ เพื่อ สรุปเนื้อหาในนิทาน ที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง และส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ เป็นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กสามารถสนทนาพูดคุย เล่าเรื่องราวในิทานที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหน่วยการจัดประสบการณ์และเล่นิทานที่เด็กแต่งขึ้นเองตามความคิดและจินตนาการ โดยใช้หุ่นมือประเภทต่างๆมาประกอบการเล่า เพื่อส่งเสริมให้เด็กกล้าคิด กล้าแสดงออก เกิดความเชื่อมั่นในตนเองตามกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า แบ่งออกเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 1.1 ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 1.2 ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 1.3 ลักษณะของเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 1.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 1.5 ปัจจัยในการส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์
 - 2.2 ความสำคัญของการจัดประสบการณ์
 - 2.3 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์
 - 2.4 หลักการจัดประสบการณ์
 - 2.5 ประเภทของกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.6 แนวทางในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.7 การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ / กิจกรรมในวงกลม
 - 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นนิทาน
 - 3.1 ความหมายของนิทาน
 - 3.2 ความหมายของการเล่นนิทาน
 - 3.3 คุณค่าของนิทาน
 - 3.4 ประเภทของนิทาน
 - 3.5 จุดประสงค์ของการเล่นนิทาน
 - 3.6 รูปแบบการเล่นนิทาน
 - 3.7 การเลือกนิทานสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 3.8 สื่อที่ใช้ในการเล่นนิทาน
 - 3.9 วิธีการและเทคนิคในการเล่นนิทาน
 - 3.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หุ่นมือในการจัดประสบการณ์
 - 4.1 ความหมายของหุ่น
 - 4.2 ประเภทของหุ่น
 - 4.3 คุณค่าและประโยชน์ของหุ่น
 - 4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเล่นหุ่นมือประกอบ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง

ได้มีผู้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองไว้หลายท่าน ดังนี้

มาสโลว์ (Maslow. 1954 : 411) กล่าวว่า คนทุกคนในสังคมมีความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จ ความภาคภูมิใจในตนเอง และต้องการได้รับการยอมรับนับถือจากคนอื่นในความสำเร็จของตน ด้วยถ้าความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอจะทำให้บุคคลนั้นมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความสามารถและมีประโยชน์ต่อสังคม แต่ถ้าความต้องการนี้ถูกขัดขวางจะทำให้เกิดความรู้สึกมีปมด้อย หรือเสียความภาคภูมิใจในตนเอง

ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นคุณลักษณะของบุคลิกภาพดังที่สมิท (Smith. 1961 : 185) ได้ให้ความหมายไว้ซึ่งหมายถึง ความภาคภูมิใจในตนเอง การยอมรับตนเองหรือความกล้าหาญของบุคคลที่จะเผชิญต่อเหตุการณ์ต่างๆ ความเชื่อมั่นในตนเองจะมีในบุคคลใดมากน้อยเพียงใดนั้นสามารถพิจารณาได้จากความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับความรู้สึก ถ้าความขัดแย้งเกิดขึ้นมากจะเป็นเหตุให้คนรู้สึกไม่มีคุณค่า ไม่พึงพอใจในตนเอง เกิดความวิตกกังวล ขาดความมั่นใจ และชอบพึ่งผู้อื่นจนกลายเป็นคนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

กรมวิชาการ (2537 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยให้คนเราสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ประสบความสำเร็จ ช่วยให้คนเรามีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิดกล้าแสดงออก ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ทำสิ่งต่างๆ ด้วยความมั่นใจ ยอมรับผลที่เกิดขึ้นด้วยความพอใจและภาคภูมิใจสามารถเผชิญเหตุการณ์ต่างๆ และแก้ปัญหาด้วยความรู้สึกที่มั่นคง อันเป็นคุณลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพจิตดี มีความสุขในการดำรงชีวิต

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองหมายถึง บุคลิกภาพส่วนหนึ่งของบุคคลที่สะท้อนให้เห็นถึงการกล้าแสดงออก มั่นใจในการกระทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จได้ตามที่ต้องการ รวมทั้งการยอมรับและความภาคภูมิใจในตนเองว่ามีความสามารถมีคุณค่า สามารถเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะเข้ามาในชีวิตด้วยความสุขุมรอบคอบ

1.2 ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเอง

ได้มีผู้ให้ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเองไว้หลายทัศนะ กล่าวคือ

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531 : 26) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นพื้นฐานของการเป็นผู้นำเป็นพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ และเป็นพื้นฐานสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

อารี เกษมรติ (2533 : 20) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นลักษณะหนึ่งของบุคลิกภาพที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต การปลูกพื้นฐานความมั่นใจในตนเองให้กับเด็ก จะช่วยให้เด็กกล้าคิด กล้ากระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความมั่นใจ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีความสุข

วาสนา เจริญสอน (2537 : 20) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นบุคลิกภาพที่สำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของบุคคลทั่วไป ตั้งแต่เด็กเล็กจนโตเป็นผู้ใหญ่ การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จทั้งทางด้านการเรียน การทำงาน การใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ต้องอาศัยความเชื่อมั่นในตนเอง และต้องเป็นความเชื่อมั่นในตนเองที่เป็นสัมมาทิฐิ คือ เปิดใจยอมรับฟังเหตุผลของผู้อื่นเสมอ

สนธยา อ่อนน้อม (สนธยา อ่อนน้อม. 2538 : 36 ; อ้างอิงจาก Symond. 1964 : 85 – 89) กล่าวว่า บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะไม่ชอบจําแนกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยสิ้นเชิง ต่างกับบุคคลที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองจะขาดกลัว

วรุณี เจริญรัตนโชติ (2543 : 19) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม เนื่องจากบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะประสบความสำเร็จทั้งด้านการเรียน การทำงาน สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เมื่อบุคคลในสังคมมีความสุขจะส่งผลที่ดีต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นลักษณะหนึ่งของบุคลิกภาพที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต เพราะเป็นตัวชี้้นำความสำเร็จในการกระทำสิ่งต่างๆ เพราะบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะมีความกล้าในการคิดและการกระทำ มองเห็นคุณค่าของตนเอง และผู้อื่น ทำให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นความเชื่อมั่นในตนเองจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งที่จำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังให้เกิดขึ้นตั้งแต่ในวัยเด็กเพื่อจะได้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในสังคมต่อไป

1.3 ลักษณะของเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

ลักษณะของผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นสิ่งที่ผู้ใกล้ชิดควรรู้และสังเกตบุคลิกภาพนั้น ซึ่งมีหลายท่าน ได้กล่าวถึง ลักษณะของผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนี้

ฉันทนา ภาคบงกช (2533 : 1) กล่าวว่าลักษณะของผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองว่า โดยทั่วไปจะมีความกล้าในการแสดงออก กล้าตัดสินใจและมีความมั่นใจที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จได้ตามต้องการ มองโลกในแง่ดี ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ และมีความรับผิดชอบในหน้าที่สูง

วารุณี เจริญรัตนโชติ (2543 : 21) กล่าวว่า เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นผู้ที่มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น กล้าแสดงออก มีความเป็นผู้นำ มีความรับผิดชอบ ชอบอิสระ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ เหมาะสม

เมทินี ด่านยังอยู่ (2544 : 10) กล่าวว่า เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นเด็กที่กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบอิสระ จิตใจมั่นคง กล้าเผชิญความจริง รวมทั้งมองโลกในแง่ดี มีความรับผิดชอบ และปรับตัวเข้ากับสังคมอย่างมีความสุข

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะมีลักษณะของบุคลิกภาพ ที่เป็นคนเปิดเผย มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ กล้าเผชิญต่อความจริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังความเชื่อมั่นในตนเองให้เกิดขึ้นกับเด็ก โดยการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองให้เด็กได้มีโอกาสมือปฏิบัติกิจกรรมด้วย ตนเอง จะทำให้เด็กเกิดความมั่นใจและภูมิใจในความสามารถ มองเห็นคุณค่าในตนเองอันจะ ส่งผลให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองได้

1.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง

ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (เยาเวพา เดชะคุปต์. 2540 : 28-29) กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนล้วนมีความต้องการในสิ่งที่จำเป็นเพื่อการดำรงอยู่ของชีวิต ซึ่งเกี่ยวกับการเจริญเติบโต การสืบพันธุ์ การมีอนามัยดี และรวมถึงการให้สังคมยอมรับเป็นความต้องการที่เกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ความต้องการด้านร่างกาย
2. ความต้องการความปลอดภัย
3. ความต้องการความรักและเป็นเจ้าของ
4. ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่อง
5. ความต้องการที่จะบรรลุถึงความต้องการของตนอย่างแท้จริง

เขาเชื่อว่าการปรับตัวและการได้รับประสบการณ์จากการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ควรเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับธรรมชาติของมนุษย์ เพราะเป็นสิ่งที่ละเอียด เขาเชื่อว่า นิสัย การปรับตัว บุคลิกภาพ รวมทั้งพฤติกรรมในการป้องกันตนเองของมนุษย์ เป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์ที่ผ่าน มา บุคคลที่จะสามารถเผชิญกับสถานการณ์ในอนาคตและมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันได้ด้วยดีควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่น มีความเด็ดเดี่ยวไม่หวั่นไหวต่อสิ่งใดๆ

ทฤษฎีพัฒนาการของอีริกสัน (สิริมา ภิญาญอนันตพงษ์. 2545 : 46 - 49) อีริกสัน (Erikson) ได้เน้นความสำคัญของเด็กปฐมวัยว่าเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่แปลกใหม่ และน่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก บุคลิกภาพจะสามารถพัฒนาได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละช่วงของอายุ เด็กประสบสิ่งที่พึงพอใจตามขั้นพัฒนาการต่างๆ ของแต่ละวัยมากเพียงใด ถ้าเด็กได้รับการ

ตอบสนองต่อสิ่งที่ตนพอใจในช่วงอายุนั้นเด็กก็จะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ที่ดีและเหมาะสม และพัฒนาครอบคลุมถึงวัยผู้ใหญ่ด้วย ซึ่งพัฒนาการของมนุษย์มี 8 ขั้นคือ

ขั้นที่ 1 ขั้นความเชื่อใจหรือขาดความเชื่อใจ (Trust versus mistrust) อยู่ในวัยแรกเกิดถึง 1 ขวบ ทารกจะพัฒนาความรู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับ และสามารถให้ความไว้วางใจเป็นมิตรแก่คนอื่น วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ไม่ว่าจะเป็นการอุ้มการให้อาหาร หรือวิธีการเลี้ยงดูต่างๆจะส่งผลไปสู่บุคลิกภาพของความเป็นมิตร เปิดเผย และเชื่อถือไว้นับเชื่อใจต่อสภาพแวดล้อมและบุคคลต่างๆ ถ้าเด็กไม่ได้รับความรักความอบอุ่นอย่างเพียงพอ เด็กก็จะพัฒนาบุคลิกภาพของความตระหนี่ตัวปิดไม่ไว้วางใจ และมีมุมมองโลกในแง่ร้าย

ขั้นที่ 2 ขั้นการควบคุมด้วยตนเองหรือสงสัย/อาย (Autonomy versus doubt or Shame) อยู่ในวัย 2-3 ปี เด็กวัยนี้เริ่มเรียนรู้ที่จะช่วยตนเอง สามารถควบคุมตนเอง และสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้ เด็กจะสามารถทำงานง่ายๆเหมาะสมกับวัยของเด็กให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง เช่น การหยิบอาหารเข้าปาก เดิน วิ่ง หรือเล่นของเล่น ซึ่งถ้าพ่อแม่บังคับหรือห้ามไม่ให้เด็กกระทำการสิ่งใดด้วยตนเองหรือเข้มงวดเกินไป จึงทำให้เด็กเกิดความสงสัยในความสามารถของตนเองเกิดความละอายในสิ่งที่ตนกระทำ ซึ่งจะทำให้เด็กรู้สึกว่าจะตนไม่สามารถทำอะไรได้อย่างถูกต้องและได้ผลเกิดความย่อท้อชอบฟังผู้อื่น

ขั้นที่ 3 ขั้นการริเริ่ม หรือรู้สึกผิด (Initiative versus guilt) อยู่ในช่วงอายุ 3-6 ปี ในช่วงนี้เด็กจะมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้อะไรๆ รอบตัวเอง เด็กมีการเลียนแบบผู้อยู่ใกล้ชิดหรือสิ่งแวดล้อมที่ตนรับรู้ เด็กเริ่มเรียนรู้และยอมรับค่านิยมของครอบครัว และสิ่งที่ถ่ายทอดสู่เด็ก ถ้าเด็กไม่มีอิสระในการค้นหาก็จะส่งผลไปสู่ความคับข้องใจที่ไม่สามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อจิตใจของเด็กและความรู้สึกผิดติดตัว

ขั้นที่ 4 ขั้นประสบผลสำเร็จ ขยันหมั่นเพียรหรือรู้สึกด้อย (Mastery versus inferiority) อยู่ในช่วงอายุ 6-12 ปี วัยนี้เด็กจะทุ่มเท ขยัน เพื่อเกิดความสำเร็จ ชอบแข่งขันร่วมกับเพื่อนกับกลุ่ม

ขั้นที่ 5 ขั้นการรู้จักตนเองหรือสับสนไม่รู้จักตนเอง (Indentity versus diffusion : fidelity) อยู่ในช่วงอายุ 13-17 ปี ในวัยนี้เป็นการค้นหาความเป็นตัวเอง สร้างความเป็นตนเอง ผู้ใหญ่ สังคมมีอิทธิพล

ขั้นที่ 6 ขั้นรู้สึกโดดเดี่ยว (Intimacy versus isolation) อยู่ในช่วงอายุ 18-25 ปี ในวัยนี้จะมีความรักใคร่ชอบ เป็นผู้ใหญ่ สร้างตัว

ขั้นที่ 7 ขั้นความรับผิดชอบแบบผู้ใหญ่หรือความรู้สึกเฉื่อยชา (Generativity versus absorption) อยู่ในช่วงอายุ 26-40 ปี ในวัยนี้สร้างปีกแผ่น สืบวงศ์ตระกูล รับผิดชอบหน้าที่รับผิดชอบครอบครัว ลูก

ขั้นที่ 8 ขั้นของความมั่งคั่ง สมบูรณ์ หมดหวัง ทอดอาลัยชีวิต (Integrity versus despair) อยู่ในช่วงอายุ 40-วัยชรา ในวัยนี้จะมีภาวะภูมิใจในความสำเร็จของชีวิตหรือเกิดความอาลัย ท้อแท้ สิ้นหวัง ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงสภาพที่เกิดขึ้น

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง ที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่า ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับเด็ก สภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่ ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ ครอบครัว และบุคคลที่ใกล้ชิด ล้วนมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กวัยนี้เป็นอย่างมาก การอบรมเลี้ยงดูจากบุคคลใกล้ชิด ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองและลงมือปฏิบัติสิ่งต่างๆ อย่างอิสระ โดยผู้ใหญ่เป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือและแนะนำอยู่ห่างๆ พยายามกระตุ้นให้เด็กทำกิจกรรมที่แสดงถึงความคิดริเริ่ม และคอยให้กำลังใจ มีความอดทนที่จะตอบคำถามเมื่อเด็กเกิดความรู้สึกสงสัย สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดี ภูมิใจในความสามารถของตน กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกในทางที่สร้างสรรค์ มีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ขึ้นตามวัย

1.5 ปัจจัยในการส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531:23-24) กล่าวว่า สถาบันทางการศึกษา เป็นสถาบันหนึ่งที่มีส่วนในการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองให้กับเด็ก ครูจึงควรสร้างบรรยากาศที่ช่วยให้เด็ก รู้สึกอบอุ่นด้วยการแสดงความเป็นมิตรกับเด็ก พูดกับเด็กอย่างเป็นกันเอง อดทนที่จะฟังเขาพูดอย่างตั้งใจ เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างเต็มที่ และยอมรับในความสามารถ ยกย่องหรือชี้ให้เด็กแต่ละคนเห็นว่าทุกคนต่างก็มีความสามารถพิเศษเฉพาะแตกต่างกัน ควรแสดงความสามารถของตนให้เต็มที่ จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบรรยากาศทางบ้านที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของเด็กวัยก่อนเรียน ของเลสเตอร์ ; และเอลิส (สุชา จันทน์เอม. 2536 : 148 ; อ้างอิงจาก Lester ; & Alice. 1995. *Child Psychology*) พบว่า เด็กที่มาจากบ้านที่เป็นประชาธิปไตยมีบรรยากาศอบอุ่น มีอิสระภาพ มีการสนทนาระหว่างพ่อแม่ลูก มีการถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการตัดสินใจ เด็กพวกนี้มักจะมีความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นผู้นำกลุ่ม เปิดเผยเร้าแรง สังคมเก่ง ส่วนเด็กที่มาจากบ้านที่อบรมเลี้ยงดูแบบบังคับจะเป็นเด็กที่เจียมขี้น เก็บตัว ขี้อาย ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความกระตือรือร้น และไม่มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใด

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า ในการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองให้กับเด็กนั้นต้องอาศัยประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก โดยเริ่มจากครอบครัวเป็นอันดับแรก เมื่อเด็กเติบโตโรงเรียนเป็นสังคมที่กว้างขึ้นสำหรับเด็ก ซึ่งมีผลทำให้เด็กเกิดประสบการณ์ ประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้รับนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยควรพยายามสร้างและจัดประสบการณ์ที่ดีที่สุดให้แก่เด็กที่กำลังเจริญเติบโตขึ้นให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง

งานวิจัยในต่างประเทศ

ชอร์แบน (Shoban. 1950 : 148) ศึกษาพบว่า บิดามารดาที่เข้มงวดกับบุตรจะทำให้บุตรขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความกล้าแสดงความคิดเห็น ไม่กล้าตัดสินใจ และจากงานวิจัยของแรดเก (Radke. 1964 : 369) พบว่าบุตรจากครอบครัวที่พ่อแม่ยอมรับจะมีลักษณะความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นที่ยอมรับของสังคม ให้ความร่วมมือกับเพื่อนฝูง ไว้วางใจในตนเองและมีความรับผิดชอบสูง

มัสเสน (Mussen. 1969 : 261) ศึกษาพบว่า พ่อแม่ที่ให้อิสระให้เด็กมีโอกาสและได้รับการสนับสนุนความต้องการในด้านความอยากรู้อยากเห็น จะทำให้เด็กมีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง ฟังตนเองได้ มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิดกล้าตัดสินใจ กล้าพูดกล้าแสดงออก สามารถเผชิญสถานการณ์ใหม่โดยไม่วิตกกังวล และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

ดักเกอร์ (Dugger. 1969 : 1817-A) ได้ศึกษาเรื่องความเป็นผู้นำพบว่าผู้นำมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีความสามารถในการแสดงออกและแมน (Man. 1969 : 152-174) ได้สรุปว่า ลักษณะความเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับลักษณะทางการแสดงตัวและความสามารถในการปรับตัว ไม่มีความวิตกกังวล

กัวร์ (Goor. 1974 : 3514-A) พบว่าเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง จะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีความสามารถในการแก้ปัญหา กล้าแสดงความคิดเห็นใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาได้ดีกว่าคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำอีกด้วย

งานวิจัยในประเทศ

อัจฉรา เนตรล้อมวงศ์ (2531 : 51) ได้ศึกษาผลการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการ角色扮演 มีความเชื่อมั่นสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนปกติ

จงใจ ขจรศิลป์ (2532 : 82) ได้ศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบริเริ่มอย่างอิสระ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบครูชี้แนะ

อารี เกษมรติ (2533 : 87) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม และกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวด กวดขัน และแบบรักทะนุถนอม พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูทั้งแบบเข้มงวดกวดขัน และแบบรักทะนุถนอมเมื่อทำกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเมื่อทำกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ปกติ

ศรีสุตา คัมภีร์ภัทร (2534 : 88) ได้ศึกษาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้นองค์ประกอบพื้นฐาน พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้น

องค์ประกอบพื้นฐานมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนปกติ

นิตินันท์ วิชิตชลชัย (2535 : 86) ได้ศึกษาผลของการใช้ชุดส่งเสริมความรู้แก่ ผู้ปกครองที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยอิสระในชีวิตประจำวัน มีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน

สุทธภา โชติประดิษฐ์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นมุมที่เด็กริเริ่มกิจกรรมอย่างอิสระ ในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ผลของการศึกษา พบว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม โดยให้เด็กริเริ่มกิจกรรมอย่างอิสระแบบ กลุ่มย่อย มีความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม โดยให้เด็กริเริ่มกิจกรรมอย่างอิสระแบบกลุ่มใหญ่ มีความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้นก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยให้เด็กริเริ่มกิจกรรมอย่างอิสระแบบกลุ่มย่อยกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยให้เด็กริเริ่มกิจกรรมอย่างอิสระแบบกลุ่มใหญ่ มีความเชื่อมั่นในตนเองไม่แตกต่างกัน

กาญจนา สุวรรณธาร (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเอง และความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การเล่นสร้างสรรค์แบบที่ครูมีปฏิสัมพันธ์ แบบที่ครูไม่มีปฏิสัมพันธ์ และการจัดประสบการณ์การเล่นแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่นสร้างสรรค์แบบที่ครูมีปฏิสัมพันธ์แบบที่ครูไม่มีปฏิสัมพันธ์ และการจัดประสบการณ์การเล่นแบบปกติ มีความเชื่อมั่นและความสามารถทางภาษาแตกต่างกัน

ศุภสี ศรีสุคนธ์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหว และจังหวะประกอบดนตรีไทยกับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทั้ง 2 แบบ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้ดนตรีไทย มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์

พจมาน เทียนมนัส (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นนิทานประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์ และประกอบการวาดภาพ พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทั้ง 2 แบบมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นนิทานประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นนิทานประกอบการวาดภาพ

วารุณี เจริญรัตนโชติ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองพบว่า เด็กปฐมวัยตลอดช่วงเวลาที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองเมื่อเทียบกับก่อนทดลองมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงระดับความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยตลอดช่วงเวลากำหนดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองเด็กปฐมวัยมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงระดับความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลอง และเด็กปฐมวัยที่มีระดับความเชื่อมั่นในตนเองสูง และต่ำ ตลอดช่วงเวลาที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองเมื่อเทียบกับก่อนทดลองมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงระดับความเชื่อมั่นในตนเองต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยที่มีระดับความเชื่อมั่นในตนเองสูงและต่ำมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงระดับความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลอง

เมทินี ด่านยังอยู่ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากการจัดประสบการณ์การเล่นสมมติพบว่าเด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การเล่นสมมติ ในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีความเชื่อมั่นในตนเองโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์ พบว่า คะแนนความเชื่อมั่นในตนเองโดยเฉลี่ยรวมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลา 8 สัปดาห์ เมื่อวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ความภาคภูมิใจในตนเอง พบว่า คะแนนความเชื่อมั่นในตนเองทั้ง 3 ด้าน มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์แบบคะแนนรวมทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเองทั้งในและต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นบุคลิกภาพทางสังคมอย่างหนึ่งที่ส่งผลให้บุคคล กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าพูดกล้าแสดงออก สามารถเผชิญกับความจริงได้โดยไม่วิตกกังวล มีความรู้สึกที่ดี มองเห็นคุณค่าและภูมิใจในความสามารถของตนเอง ทั้งนี้ย่อมเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่างๆที่อู้อุปถัมภ์เด็ก ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยจึงควรส่งเสริมและปลูกฝังให้เกิดพฤติกรรมนี้ตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นโดยการจัดประสบการณ์สิ่งแวดล้อมต่างๆให้เอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะทำให้เด็กสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

2.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการจัดประสบการณ์ไว้หลายท่าน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 58) ได้ให้ความหมายของการจัดประสบการณ์ไว้ว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์และการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในห้องเรียนให้กับเด็กปฐมวัย โดยให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากการเล่น การลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมีเป้าหมายให้อ่านเขียนได้ดังเช่นในระดับประถมศึกษาแต่เป็นการปูพื้นหรือพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ เช่น ทักษะในการสังเกตโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า นอกจากนี้มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2526 : 194) ได้เน้นถึง การจัดประสบการณ์เป็นการจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก กล่าวคือ การจัดวัสดุอุปกรณ์ สิ่งจำลองและสื่ออื่นๆ ที่มีลักษณะและคุณสมบัติเหมาะสมอันจะเป็นสถานการณ์ที่กระตุ้นให้เด็กทำกิจกรรมเพื่อสนองต่อสถานการณ์นั้นๆ และเกิดประสบการณ์ต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายของผู้จัดเตรียม

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2538 : 13) ได้ให้ความหมายของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมีในหลายลักษณะ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนเนื่องมาจากความต้องการของเด็ก มวลประสบการณ์ทั้งหมดของเด็กในโรงเรียน แผนสำหรับการสอน งานวิชาต่างๆ โปรแกรมการศึกษา

เยาวพา เดชะคุปต์ (เยาวพา เดชะคุปต์. 2540 : 152 ; อ้างอิงจาก Good. 1959 : 214) ได้ให้ความหมายของการจัดประสบการณ์ไว้ว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง กระบวนการในการได้รับความรู้ หรือการเกิดทักษะ โดยการกระทำหรือการเห็นสิ่งต่างๆ หรือกระบวนการของจิตสำนึกในการ รับรู้ถึงความรู้ ทักษะ และทัศนคติโดยการมีส่วนร่วมในการกระทำสิ่งต่าง ๆ

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540 : 49) กล่าวว่า คำว่าประสบการณ์มีความหมายครอบคลุมกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ได้ หากแต่เด็กซึ่งเป็นผู้รับประสบการณ์นั้นได้มีการเรียนรู้ สะสมความรู้ ความสามารถและความรู้สึกต่างๆ ไว้ในตนเอง

ดังนั้นการจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดกิจกรรมและการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในห้องเรียนให้กับเด็กปฐมวัย โดยให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากการเล่น การลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา

2.2 ความสำคัญของการจัดประสบการณ์

เนื่องจากเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการด้านต่างๆเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การส่งเสริมการจัดประสบการณ์ โดยให้เด็กลงมือกระทำเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ (Learning by Doing) โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางจึงมีความสำคัญมาก ดังที่ ดิวอี้ (จักรสิน พิเศษสาธิต. 2521 ; อ้างอิงจาก

Dewey. n.d.) ได้กล่าวว่าเด็กเรียนรู้ได้ดีเมื่อการเรียนการสอนและประสบการณ์ที่จัดให้กับเด็กเป็นประสบการณ์ตรง เด็กเหล่านี้จะได้ฝึกการคิด การแสดงออกอย่างอิสระสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์นั้นๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาของตนเองและส่วนรวมด้วย เพื่อเป็นรากฐานที่จะสร้างความเข้าใจอย่างแท้จริง เนื่องจากเด็กปฐมวัยกำลังมีพัฒนาการอย่างรวดเร็วทั้งทางร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา ทั้งนี้ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงมากที่สุด (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2539 : 4)

การจัดประสบการณ์ตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 24) มีดังนี้

1. เป็นการจัดโดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กอายุ 3-9 ปี ทุกคนทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษ เพื่อให้เด็กพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา ผ่านกระบวนการเล่นที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และเป็นการร่วมมือกันระหว่างบ้าน สถานศึกษาและชุมชน

2. มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา

3. ครอบคลุมประสบการณ์ที่สำคัญที่เด็กทุกคนควรได้รับมี 9 ประการ คือ การสื่อความคิดที่เป็นการกระทำ, การใช้ภาษา, การเรียนรู้ทางสังคม, การเคลื่อนไหว, ดนตรี, การจำแนกเปรียบเทียบ, จำนวน, มิติสัมพันธ์ และเวลา

ความสำคัญของการจัดประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ก็คือ การเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกฝนการคิด ได้แสดงออกอย่างอิสระร่วมกับเพื่อนและสื่อต่างๆ โดยนำความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์มาใช้

2.3 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ให้เด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง โดยการให้ร่างกายและประสาทรับรู้ต่างๆเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ กล่าวคือ มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งแนวคิดของนักปรัชญาการศึกษา นักปฐมวัยศึกษา และนักทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ มีอิทธิพลต่อการจัดประสบการณ์และกิจกรรมในระดับปฐมวัยศึกษานั้นมีหลายบุคคลด้วยกัน (สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. 2538 : 18-21) ได้แก่

ล็อก (Lock) มีความเห็นว่า เด็กทารกนั้นเปรียบเสมือนผ้าขาว ประสบการณ์ต่างๆและสิ่งแวดล้อมจะมีความสำคัญอย่างมากต่อการเจริญเติบโตของเด็ก ทำให้เด็กมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน

สกินเนอร์ (Skinner) เชื่อว่าพฤติกรรมของคนเรานั้นเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นด้วยตัวเสริมแรง ดังนั้นในการสอนครูสามารถนำเด็กไปสู่พฤติกรรมหรือการเรียนรู้ที่ต้องการได้

รุสโซ (Rousseau) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ซึ่งเชื่อในพื้นฐานความดีในสัญชาตญาณของมนุษย์เรา เป็นนักอุทธรณ์ที่มีความเห็นที่ว่า ถ้าเราให้โอกาสเด็กเจริญเติบโตตามวิถีทางธรรมชาติแล้วเด็กจะพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ เพราะฉะนั้น พ่อแม่หรือครูควรหลีกเลี่ยงที่จะขัดขวางความเจริญเติบโตตามธรรมชาติของเด็ก ไม่บังคับเด็ก

ฟรอยด์ (Freud) มีความเห็นว่า อิทธิพลสำคัญที่สุดของพัฒนาการนั้นมาจากภายในตัวเด็ก ทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และทางกาย

เกเซล (Gesell) มีความเห็นว่า พัฒนาการของเด็กจะเป็นไปตามธรรมชาติตามอายุของเด็ก เมื่อถึงวันนั้น เด็กจะแสดงพฤติกรรมต่างๆได้โดยไม่ต้องไปเร่งหรือฝึกเด็ก นักการศึกษาหรือพ่อแม่ควรให้อิสระเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆตามความสนใจ

เปียเจต์ (Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิส ได้อธิบายถึงกระบวนการคิดและสร้างความรู้ของเด็กหลักการทางทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเปียเจต์หลายประการที่ช่วยให้ครูคิดสร้างสรรค์จัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก กล่าวคือ

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่อาศัยความกระตือรือร้น ทั้งทางร่างกาย และจิตใจของผู้เรียน
2. พัฒนาการแต่ละขั้นจะดำเนินไปตามลำดับขั้นตอน จะข้ามขั้นไม่ได้ และด้วยอัตราที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล
3. ภาษาไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และความคิดรวบยอดเพียงอย่างเดียว
4. พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กส่งเสริมได้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น ผู้ใหญ่ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ดิวอี้ (Dewey) ได้พัฒนาแนวคิดที่ว่า ประสบการณ์สำหรับเด็กเกิดขึ้นได้ต้องใช้ความคิดและการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ทดลองและค้นพบด้วยตนเอง ไม่นิยมการสอนให้เด็กท่องจำ แต่เชื่อในการให้อิสระเด็กได้สำรวจ เล่นในสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยกิจกรรมที่จะนำไปสู่ความสนใจของเด็ก ลักษณะการเรียนรู้ของเด็กนั้นจะเรียนสิ่งที่เด็กเกี่ยวข้องด้วย หรือต่อเมื่อเด็กยอมรับด้วยใจเขาเอง หรือสมัครใจทำเอง การที่เด็กจะเรียนมากน้อยเพียงใดก็แล้วแต่ว่าสิ่งนั้นจะมีความสำคัญต่อเด็กเพียงใด หรือเกี่ยวข้องมีความหมายเพียงใดหรือเกี่ยวข้องมีความหมายกับสิ่งที่เด็กทราบอยู่แล้ว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ศึกษาองค์ความรู้เรื่องการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยของกลุ่มแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ 10 แนวคิดทฤษฎี และพบว่าที่ 5 แนวคิดทฤษฎีที่มีการนำมาประยุกต์ในบริบทของสังคมไทยในโรงเรียนอนุบาลและประสบความสำเร็จ สามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด แนวคิดทฤษฎีทั้ง 5 แนวคิด มีดังนี้

1. แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย

การจัดการศึกษาตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่พัฒนามาจากความเชื่อว่า การเรียนการสอนนั้นไม่ใช่การถ่ายทอดข้อมูลความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน การเรียนรู้ย่อมมีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจ หรือเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับเด็ก และบทบาทของครูจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่สนใจได้อย่างเต็มศักยภาพของเด็ก ครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจว่าเด็กมีวิธีการเรียนรู้ได้อย่างไรและเด็กมีความสามารถในการสื่อสารออกมาถึงความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ด้วยวิธีทางใด สำหรับแนวคิดสำคัญที่นำไปสู่การปฏิบัติในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีดังนี้

1.1 วิธีการมองเด็ก (The Image of The Child) เด็กในสายตาของครู คือ เด็กแต่ละคนมีความสามารถในการรับรู้และเรียนรู้ตั้งแต่วินาทีแรกที่เกิดมาเด็กมีวิถีของการเรียนรู้เป็นไปตามระยะของพัฒนาการในแต่ละวัย เด็กแต่ละคนจะเต็มไปด้วยพลังความปรารถนาที่จะเติบโตและออกมา ความอยากรู้อยากเห็น ความสามารถในการแสดงออกถึงความต้องการที่จะสัมพันธ์และสื่อสารกับผู้อื่นด้วยการแสดงออกทางแววตา สีหน้า อากัปกิริยา การจับต้องสัมผัส ฯลฯ โดยเฉพาะความต้องการที่จะสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นปรากฏออกมาตั้งแต่ แรกเกิด ความสามารถในการสื่อสารนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับเด็กเพื่อการอยู่รอดและคงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเผ่าพันธุ์ที่ตนเกิดมา

1.2 โรงเรียนเป็นสถานที่บูรณาการสิ่งมีชีวิตที่หลากหลาย การใช้ชีวิต และมีสัมพันธภาพร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก โรงเรียนเปรียบเสมือนสิ่งก่อสร้างที่ดำเนินการอยู่ตลอดเวลาและมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ครอบครัวของเด็กต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตของเด็กในโรงเรียนนอกจากครอบครัวแล้วชุมชนก็จะต้องมีส่วนร่วมและรับรู้ถึงความเป็นไปในโรงเรียนเช่นกัน เพื่อให้สังคมได้ตระหนักถึงสิทธิที่พึงได้ของเด็กปฐมวัยและการยอมรับเด็กในฐานะของการเป็นผู้รับช่วงหน้าที่ในการจรรโลงสังคมในอนาคต

1.3 ครูและเด็กเรียนรู้ไปด้วยกัน การสอนและการเรียนต้องควบคู่ไปด้วยกัน แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลียจะให้ความสำคัญของการเรียนรู้มากกว่าการสอน วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย คือการจัดสิ่งแวดล้อมและให้โอกาสเด็กได้คิดประดิษฐ์ และค้นพบด้วยตนเองการเรียนรู้ที่มีคุณค่าสำหรับเด็กจึงไม่ใช่การสอนจากครูที่เป็นการบอกเล่าโดยตรง แต่เป็นการจัดประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้ประสานงาน ส่งเสริมและจัดสิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ครูต้องมีการนำเสนอทางเลือกที่หลากหลายการเสนอความคิดเห็น และเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ ; และธิดา พิทักษ์สินสุข. 2543 : 1-4)

2. แนวคิดไฮสโคป

หลักการที่สำคัญของไฮสโคปในระดับปฐมวัย คือ การเรียนรู้แบบลงมือกระทำซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเด็ก การเรียนรู้แบบลงมือกระทำ หมายถึง การเรียนรู้ซึ่งเด็กได้จัดกระทำกับวัตถุได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ความคิด และเหตุการณ์จนกระทั่งสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ (พัชรี ผลโยธิน ; และคณะ. 2543 : 5-10) ได้แก่

2.1 การเลือกและการตัดสินใจ เด็กจะเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมจากความสนใจ และความตั้งใจของตนเอง เด็กเป็นผู้เลือกวัสดุอุปกรณ์และตัดสินใจว่าจะใช้วัสดุอุปกรณ์นั้นอย่างไร การที่เด็กเลือกและมีโอกาสตัดสินใจทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าได้รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้ใหญ่

2.2 สื่อ ในห้องเรียนที่เด็กเรียนรู้แบบลงมือกระทำจะมีเครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายเพียงพอ และเหมาะสมกับระดับอายุของเด็ก เด็กต้องมีโอกาสและมีเวลาเพียงพอที่จะเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างอิสระ เมื่อเด็กใช้เครื่องมือหรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เด็กจะมีโอกาสเชื่อมโยงการกระทำต่างๆ การเรียนรู้ในเรื่องของความสัมพันธ์ และมีโอกาสในการแก้ปัญหามากขึ้นด้วย

2.3 การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 การเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัสทั้ง 5 การให้เด็กได้สำรวจและจัดกระทำกับวัตถุโดยตรงทำให้เด็กรู้จักวัตถุ หลังจากที่เด็กคุ้นเคยกับวัตถุแล้วเด็กจะนำวัตถุต่างๆ มาเกี่ยวข้องกันและเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ ผู้ใหญ่มีหน้าที่จัดให้เด็กค้นพบความสัมพันธ์เหล่านั้นด้วยตนเอง

2.4 ภาษาจากเด็ก สิ่งที่เด็กพูดจะสะท้อนประสบการณ์และความเข้าใจของเด็กในห้องเรียนที่เด็กเรียนรู้แบบลงมือกระทำ เด็กมักจะเล่าว่าตนกำลังทำอะไร หรือทำอะไรไปแล้วในแต่ละวันเมื่อเด็กมีอิสระในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความคิดและรู้จักฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เด็กจะเรียนรู้วิธีการพูดที่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ได้พัฒนาการคิดควบคู่ไปกับการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองด้วย

2.5 การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ในห้องเรียนการเรียนรู้แบบลงมือกระทำต้องสร้างความสัมพันธ์กับเด็ก สังเกต และค้นหาความตั้งใจและความสนใจของเด็ก ผู้ใหญ่ควรรับฟังเด็กส่งเสริมให้เด็กคิดและทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง

นอกจากนี้ สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2538 : 64-65) กล่าวว่า แนวคิดของไฮสโคปเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับเด็ก เด็กจะเรียนรู้โดยมีลำดับขั้นตอน สมองของเด็กจะพัฒนาอยู่เสมอโดยจะใช้สภาพแวดล้อมเป็นแรงจูงใจให้เด็กอยากเรียนรู้ เด็กเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจากประสบการณ์ตรง เด็กมีโอกาสนเรียนรู้อย่างอิสระ เปิดกว้างตามความสนใจ ครูมีบทบาทเป็นผู้จัดเตรียมประเมินผล จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับเด็ก

3. แนวคิดวอลดอร์ฟ

หัวใจสำคัญของการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ คือ ความเชื่อมั่นว่าคุณค่าอันล้ำลึกที่สุดและเป็นสากลที่สุดของมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อการศึกษานำมาซึ่งความสมดุลระหว่างความสามารถในการคิด รู้สึกและพลังเจตจำนง ซึ่งดำรงอยู่ในตัวเด็กแต่ละคน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือการศึกษาแบบวอลดอร์ฟมุ่งหวังจะพัฒนามนุษย์ให้เป็น ดังนี้

3.1 ผู้ซึ่งมีความคิดแบบกาย สดใส มีพลัง และสร้างสรรค์

3.2 ผู้ซึ่งมีความรู้สึกในใจเปี่ยมล้นไปด้วยความเมตตา กล้าหาญ ศรัทธาต่อชีวิตและมีจิตใจใฝ่รู้

3.3 ผู้มีพลังเจตจำนงแน่วแน่ สามารถบรรลุภารกิจแห่งชีวิตที่ตนเองเป็นผู้เลือกสรร

การศึกษาแบบวอลดอร์ฟ มุ่งหมายที่จะดึงศักยภาพซึ่งแฝงเร้นอยู่ในตัวเด็ก แต่ละคนให้แสดงออกมาไม่ใช่มุ่งจะนำข้อมูลความรู้จากภายนอกใส่เข้าไปในเด็กเพื่อการผลิตซ้ำ โดยนัยนี้จึงเอื้ออำนวยให้อนุชนทั้งหลายค้นพบพลัง ความกระตือรือร้น และปัญญาที่ตนเองมีอยู่ เพื่อนำมาซึ่งคุณภาพสูงสุดของตัวเขาเอง (พร พันธุ์โอสธ. 2543 : 1-2)

4. แนวคิดมอนเตสซอรี

แนวคิดการสอนแบบมอนเตสซอรี เป็นแนวคิดที่คำนึงถึงเด็กเป็นจุดหลักในการเรียนการสอน ความสนใจ ความต้องการ และความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง แก่ไขข้อผิดพลาดด้วยตนเองของเด็ก ได้นำมาพิจารณาและวิเคราะห์เพื่อแสวงหาวิธีการที่ดีที่สุดเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยความรู้สึกของความมีอิสระ ได้ใช้จิตของตนในการสัมผัสสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว เกิดความอยากรู้อยากเห็นและแสวงหาความรู้อย่างมีสมาธิ มีวินัยในตนเอง เกิดการพัฒนาการทุก ๆ ด้านไปในเวลาเดียวกัน

แนวคิดการสอนของมอนเตสซอรี จะเริ่มจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม เพราะฉะนั้นอุปกรณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญ อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีได้วางแผนมาให้ใช้ได้หลายรูปแบบ มีทั้งส่วนที่ช่วยพัฒนาทางประสบการณ์ชีวิต วิชาการ และประสาทสัมผัส เช่น การแต่งกาย อุปกรณ์สำหรับการทำความสะอาด การขัด และอุปกรณ์ในการทำงานบ้าน สำหรับอุปกรณ์จุ่มมีการออกแบบเฉพาะให้เด็กได้พัฒนาสติปัญญาการคิดอย่างมีระบบ มีเหตุผล เช่น คณิตศาสตร์ อุปกรณ์ทางภาษาและหลักภาษา การมองเห็น การชิมรส การได้ยิน การดมกลิ่น ความรู้สึก และการใช้ประสาทสัมผัสร่วมกัน (จีระพันธ์ พูลพัฒน์ ; และ คำแก้ว ไกรสรพงษ์. 2543 : 5-7)

5. แนวคิดของการเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวม

แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติไม่ใช่วิธีการสอนภาษา แต่เป็นปรัชญาแนวคิดที่จะให้เด็ก ๆ ได้พัฒนาทางด้านการคิดและการใช้ภาษาโดยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากสิ่งที่เรียนอย่างมีความหมาย เด็กจะรับและซึมซับข้อมูลทางภาษาจากสภาพแวดล้อมในบริบททางสังคม วัฒนธรรมและการใช้ความรู้สึกยากลำบากในการเรียนเหมือนแนวการสอนภาษาในระบบโรงเรียนแบบเดิม

แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติจะทำให้เด็กเข้าถึงความจริง โดยการฝึกเชื่อมโยงให้ผู้เรียนมองชีวิตและสรรพสิ่งจากภาพรวมไปสู่ส่วนย่อย ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้อย่างเป็นธรรมชาติ และเปิดนำความสามารถของเขา เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างไม่มีขีดจำกัด ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการไปสู่ขั้นสูงสุดของศักยภาพที่มนุษย์พึงจะเป็นได้ (มูลนิธิธรรมไทย-อิสราเอลในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ. 2543 : 7-11)

จะเห็นได้ว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้นควรตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดหลักการและทฤษฎีของนักการศึกษาหลายท่าน ทั้งนี้เนื่องจากสามารถนำมาใช้จัดประสบการณ์ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก ซึ่งในแต่ละแนวคิดนั้นจะมีจุดเน้นที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับความเชื่อและความเหมาะสมในการเลือกนำไปปฏิบัติของแต่ละบุคคล

2.4 หลักการจัดประสบการณ์

พัฒนา ชัชพงศ์ (2530 : 113–114) ได้เสนอแนะหลักการจัดประสบการณ์ไว้ว่า ควรจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก คำนี้ถึงตัวเด็กเป็นหลัก จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ “กระทำ” เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ควรเลือกประสบการณ์ที่ใกล้ตัวเด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมของเด็ก อีกทั้งต้องคำนึงถึงความแตกต่างและความสนใจของเด็กเป็นรายบุคคล เพราะเมื่อเด็กมีความสนใจก็จะตั้งใจทำกิจกรรมและเรียนรู้อย่างสนุกสนาน ยิ่งไปกว่านั้นควรจัดประสบการณ์ให้เด็กมีโอกาสรู้ในหลายรูปแบบ เช่น การปฏิบัติการทดลอง การนำไปทัศนศึกษา การเล่นบทบาทสมมติ การเล่นเป็นกลุ่มและเดี่ยว ซึ่งเด็กแต่ละคนอาจมีวิธีการเรียนรู้ไม่เหมือนกัน ตลอดจนการจัดหน่วยประสบการณ์ให้กับเด็กนิยมจัดในรูปของกิจกรรมต่างๆ คือ กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์และเล่นตามมุม กิจกรรมในวงกลม กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง และเกมการศึกษา

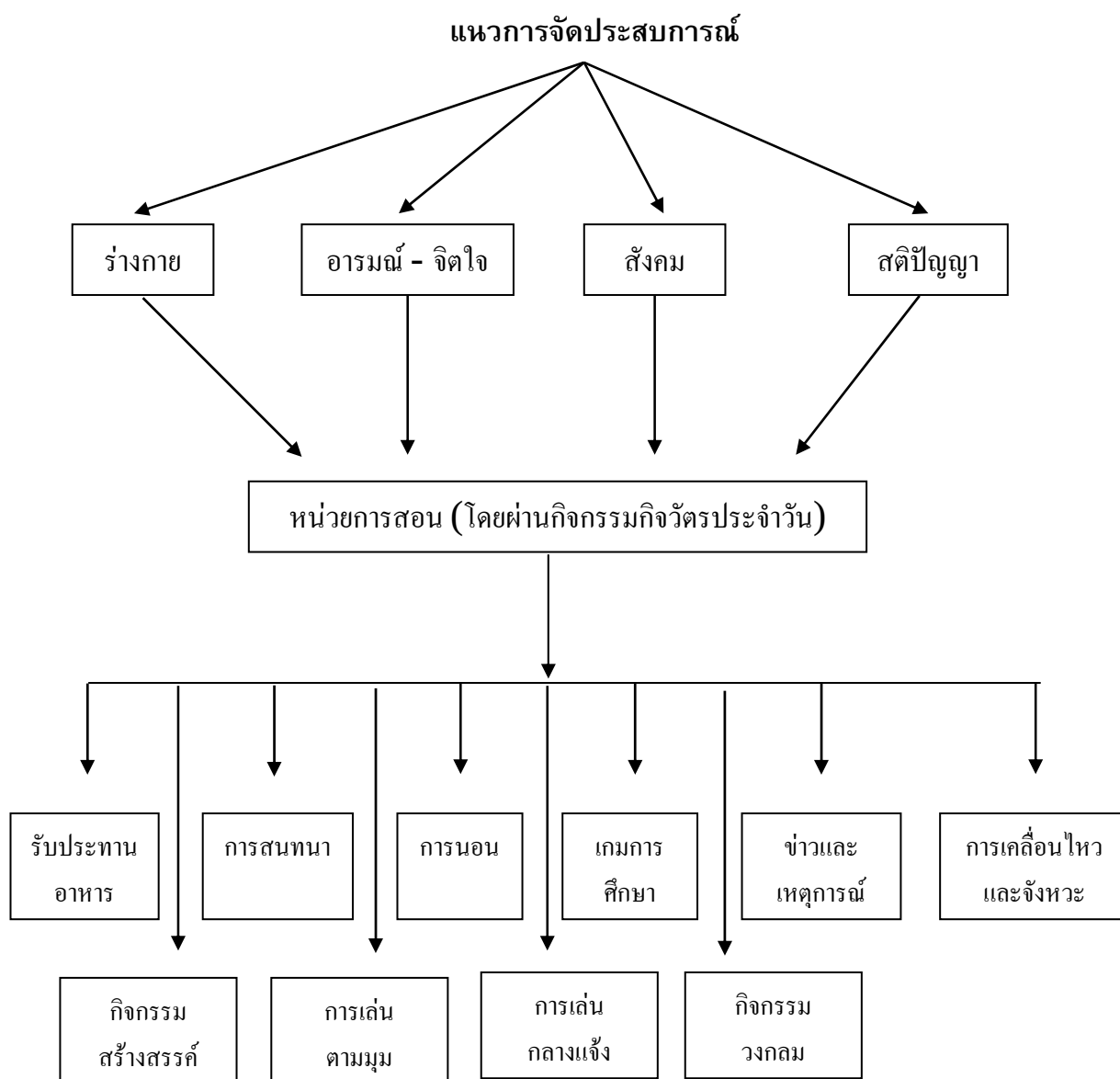
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 9) ได้เสนอแนะไว้ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถของเด็กตอบสนองความต้องการและความพอใจของเด็ก
2. จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้าน ให้สัมพันธ์กันโดยจัดสัดส่วนให้เหมาะสมกับระยะเวลาของกิจกรรม
3. จัดประสบการณ์ที่เป็นประสบการณ์ตรงเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในสิ่งที่ป็นรูปธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการแก้ปัญหา
4. จัดประสบการณ์และกิจกรรมที่สามารถยืดหยุ่นได้เหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม
5. จัดประสบการณ์และกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้อยู่ร่วมกันทั้งที่เป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และเป็นรายบุคคล

ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537 : 18) ได้กล่าวว่า ควรคำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้

1. ประสพการณ์การเรียนรู้ควรให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน
2. ประสพการณ์การเรียนรู้ควรให้เหมาะสมกับความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน
3. ประสพการณ์การเรียนรู้ควรให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของสิ่งที่เรียน และควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นและมีคุณธรรม
4. ประสพการณ์ที่จัดควรเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียน กล่าวคือ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ ผู้เรียน เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและใช้ได้ในชีวิตประจำวัน
5. กิจกรรมที่นำมาใช้ในการจัดประสพการณ์ ควรมีวิธีใช้แรงจูงใจ เร้าความสนใจของผู้เรียน ไม่ซ้ำซาก ควรให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน เน้นการปฏิบัติและการได้ร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด
6. ควรหาแนวทางในการประเมินผลที่เหมาะสม

สำหรับแนวการจัดประสพการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537 : 4-5) ได้กำหนดการจัดกิจกรรมในลักษณะบูรณาการขึ้นเป็นหน่วยการสอนให้เด็กได้ทำกิจกรรม กิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมกับพัฒนาการ ซึ่งได้นำเสนอเป็นแผนภูมิและตารางกิจกรรมประจำวันดังต่อไปนี้

สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2538 : 10-12) ได้เสนอแนะในการจัดประสบการณ์ ควร มีหลักการจัดดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้เด็กเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และใช้วิธีการแบบบูรณาการ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายอันแท้จริงของการจัดประสบการณ์ โดยเน้นที่การเรียนรู้ของเด็กให้เกิดจากการผสมผสานมิใช่เกิดจากการเรียนเฉพาะ เนื้อหาที่เฉพาะเจาะจง การเรียนรู้ของเด็กควรส่งเสริมและส่งผลกระทบท่อตัวเด็กทุกด้าน ไม่ใช่เฉพาะเพียงด้านหนึ่งด้านใดเท่านั้น

2. การวางแผนแนวการจัดประสบการณ์ ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสังเกตของครู การจดบันทึกข้อมูลความสนใจเฉพาะของเด็กแต่ละคน รวมทั้งความก้าวหน้าทางพัฒนาการของเด็ก โดยใช้เกณฑ์คำนึงถึงความเหมาะสมของอายุ ข้อมูลของเด็กแต่ละคนที่เกี่ยวกับความต้องการ จุดเด่น และความสนใจ

3. การวางแผนจัดประสบการณ์ วิธีการเรียนรู้เน้นหลักการมีปฏิสัมพันธ์โดยที่ครูจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้เด็กใช้การสำรวจอย่างกระตือรือร้น การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ กลุ่มเพื่อนและวัสดุ อุปกรณ์ สำหรับการประเมินนั้นใช้เกณฑ์ตัดสินจากการที่เด็กทำกิจกรรมด้วยตนเอง มิใช่เกิดจากการตัดสินความถูกต้องจากผู้ใหญ่

4. การจัดกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้เน้นในรูปของจริง เป็นรูปธรรมและสัมพันธ์กับชีวิตจริงของเด็ก โดยเด็กเรียนรู้จากของจริง ความรู้จะเกิดขึ้นในขณะที่เด็กจับต้องสัมผัส ทดลองกับสิ่งของต่างๆ ได้เล่นกับเพื่อนๆ ในที่สุดจากประสบการณ์เด็กจะเกิดความคิดรวบยอด เกิดการพัฒนาเรียนรู้สัญลักษณ์ภาษาทีละน้อย ๆ ความเข้าใจในเรื่องรูปธรรมทางด้านสัญลักษณ์จะมีเพิ่มขึ้น ครูควรเล่านิทาน นำรูปภาพมาใช้ในการสอนบ่อยๆ สำหรับสมุดแบบฝึกหัด กระดาษให้เด็กเขียนคำตอบ รวมทั้งรูปแบบจำลองต่างๆ เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก เพราะการให้เด็กเรียนโดยลอกแบบ ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กช่วงวัยนี้เด็กในวัยที่มีอายุระหว่าง 5-6 ขวบ จะมีพัฒนาการแสดงการเพิ่มพูนความสามารถในการเรียน เขียน และการแสดงออกทางการพูด สื่อที่เหมาะสม สำหรับการจัดประสบการณ์ คือ ทราย น้ำ ดินเหนียว ภาพตัดต่อ บล็อกไม้ อุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ หนังสือ การศึกษานอกสถานที่ การแก้ปัญหาและการมีปฏิสัมพันธ์กับวัสดุทางศิลปะ ผู้ใหญ่และเพื่อนๆ

5. การจัดเตรียมประสบการณ์เรียนรู้ให้กับเด็กนั้น ให้คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านความสนใจและความสามารถ มากกว่าความแตกต่างของช่วงอายุปฏิทิน ครูเตรียมแผนการช่วยเด็กที่มีพัฒนาการต่างจากเพื่อนในกลุ่ม โดยคำนึงถึงช่วงความแตกต่างของเด็กห่างกัน 12 เดือน ถึงสูงสุด 2 ขวบ ความสลับซับซ้อนของวัสดุอุปกรณ์และการใช้งาน ควรสอดคล้องกับช่วงอายุของเด็ก เช่น ถ้าเด็กอายุ 3 ถึง 5 ขวบ อยู่รวมกัน ครูควรจัดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีความยากง่ายและสลับซับซ้อนต่างๆ กัน

6. การจัดเตรียมกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ หลากหลายแบบ ครูควรเตรียม และรู้จักเพิ่มความยากสลับซับซ้อนและการท้าทายในการจัดกิจกรรม ทั้งนี้ โดยให้เด็กเป็นผู้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ซึ่งวิธีการนี้ช่วยให้เด็กพัฒนาความเข้าใจและทักษะต่างๆ ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมต่างๆ ครูควรฟัง สังเกตคำถามเด็กและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ

7. ผู้ใหญ่ควรเตรียมโอกาสสำหรับเด็ก ในการให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือต่างๆ โดยให้โอกาส เด็กเลือกตามความสนใจ และทำงานโดยอิสระ หรือทำงานเป็นกลุ่มย่อย

8. ผู้ใหญ่ควรจัดเตรียมประสบการณ์ต่างๆ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเครื่องมือต่างๆ ให้กับเด็กทุกกลุ่มอายุ ทุกวัฒนธรรมโดยไม่แบ่งแยกเพศ ให้รู้จักยอมรับความแตกต่างและความเหมือนกับบุคคลอื่น ทั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้เด็ก ๆ พัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง นอกจากนี้ให้เรียนรู้จักตนเอง ครอบครัวยุติธรรมเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน อีกทั้งขยายประสบการณ์ของเด็กจากครอบครัวไปสู่ชนบท

9. ผู้ใหญ่ควรจัดเตรียมเวลาสำหรับการพักผ่อน และการทำกิจกรรมให้เหมาะสมในวันหนึ่งๆ เช่น การฟังนิทาน ฟังบทร้อยกรอง ฟังดนตรี กิจกรรมก่อนการรับประทานอาหาร และการนอนหลับพักผ่อน

10. ผู้ใหญ่ควรจัดประสบการณ์กลางแจ้งให้กับเด็กทุกกลุ่มอายุ โดยให้ยึดหลักการในการจัดกิจกรรมเพื่อบริหารกล้ามเนื้อใหญ่ เรียนรู้สิ่งแวดล้อมต่างๆ ภายนอกห้องเรียนที่อยู่รอบๆ ตัว ทั้งนี้ครูต้องการวางแผนการจัดกิจกรรม ไม่ใช่เพียงแค่มุ่งให้เด็กใช้พลังงานเท่านั้น

จากการศึกษาเอกสารของหลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย พอสรุปได้ว่า หลักของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา คำนึงถึงตัวเด็กเป็นหลัก โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ให้เด็กได้ลงมือค้นคว้าด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้ควบคุมกิจกรรมและอำนวยความสะดวกแก่เด็ก

2.5 ประเภทของกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545 : 11-13) ได้กล่าวถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่อยู่ในรูปของกิจกรรมอย่างน้อย 5 กลุ่มกิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมเตรียมความพร้อม เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้มีเวลาปรับตัวเมื่อเข้ามาอยู่กับกลุ่มเพื่อน ประกอบด้วยกิจกรรม 2 ลักษณะคือ

1.1 กิจกรรมแรกถึงโรงเรียน นาที่แรกที่เด็กมาถึงโรงเรียนมีความสำคัญกับเด็กมาก เด็กจะกังวลไม่มั่นใจ ช่วงเวลานี้จึงเป็นช่วงเวลาที่ได้รู้สึกผ่อนคลาย ด้วยการทักทายเด็กจากครู เด็กปฐมวัยต้องการให้ครูทักเป็นรายบุคคล ต้องการความเป็นมิตรที่รักการแสดงการต้อนรับของครู จึงเป็นการสร้างความอบอุ่นใจให้กับเด็ก จากนั้นจึงเป็นกิจกรรมสนทนายามเช้าเด็กได้คุยอะไรสบายๆกับเพื่อนหรือเล่นอะไรเจียบๆ ก่อนเรียน

1.2 กิจกรรมเตรียมเรียน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นก่อนที่เด็กจะเรียนเนื้อหาสาระตามหลักสูตร บางคนเรียกกิจกรรมเตรียมเรียนนี้ว่ากิจกรรมสงบเด็ก หรือทำให้เด็กสงบสบายก่อนเรียนเนื้อหาสาระวิชา วิธีการของกิจกรรมมีหลากหลายอาจเป็นร้องเพลงเคลื่อนไหว เล่นนิทาน ทายปัญหา ปริศนาคำทาย หรือสมาธิก็ได้ ครูอาจผนวกกิจกรรมเตรียมเรียนเข้าในกระบวนการเรียนการสอนเนื้อหาของครูก็ได้ เพราะในการเรียนการสอนบางครั้งเด็กทำแผนการเรียนของตนเอง บางครั้งคิดพร้อมกับครูหรือคิดกับเพื่อน จุดประสงค์ของกิจกรรมเตรียมเรียนมุ่งเพื่อสร้างความพร้อมของเด็กที่จะเรียน และพร้อมที่จะเข้ากลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย หรือเรียนคนเดียวตามแผนการสอนของครู หรือที่เด็กกำหนด

2. กิจกรรมการเรียน เป็นช่วงเวลาที่สำคัญยิ่งสำหรับเด็กในการเล่นและทำงานเพื่อการเรียนรู้ซึ่งครูจัดเป็นการเรียนการสอน ระยะเวลาการเรียนขึ้นอยู่กับความยาวของกิจกรรมอาจคร่อมเวลาอาหารว่าง ถ้าเป็นเช่นนั้นครูต้องจัดให้พักช่วงอาหารว่างก่อนแล้วให้ทำกิจกรรมการเรียนต่อได้ ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูจัดขึ้นนี้อาจเป็นทั้งกิจกรรมในชั้นเรียน หรือนอกชั้นเรียนก็ได้

ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์หรือรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ครูใช้ ช่วงจัดกิจกรรมการเรียนนี้เป็นช่วงที่ครูจะนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ครูสนใจมาใช้ โดยครูจัดกิจกรรมต่างๆ ตามรูปแบบการเรียนการสอนที่ครูเลือกโดยพิจารณาให้พอเหมาะกับเวลา และจุดประสงค์ที่ครูต้องการให้เด็กเรียนรู้

3. กิจกรรมเสรี เป็นกิจกรรมอิสระที่ครูจัดเวลาให้เด็กได้เล่นเสรีตามความสนใจเพื่อคลายความเครียด ได้แก่

3.1 กิจกรรมเล่นตามมุมอิสระ

3.2 กิจกรรมกลางแจ้ง

3.3 กิจกรรมเครื่องเล่นสนาม

4. กิจกรรมสุขอนามัย เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับเด็กปฐมวัย อันเนื่องมาจากพัฒนาการของเด็ก ลักษณะของกิจกรรมมี 3 ลักษณะ คือ

4.1 การรับประทานอาหาร เด็กปฐมวัยจะรับประทานอาหารที่โรงเรียนอย่างน้อย 3 มื้อ คือ อาหารว่างตอนเช้า อาหารกลางวัน และอาหารว่างตอนบ่าย ครูต้องจัดเวลาให้เด็กเตรียมตัวล้างมือ เตรียมพร้อมสำหรับการรับประทานอาหาร ให้เด็กรับประทานอาหารร่วมกันเป็นกลุ่ม สนทนากันแบบสบายๆ เพื่อการเรียนรู้ทางสังคมบางโรงเรียนอาจจัดให้เด็กเก็บช้อนชามเอง เทน้ำดื่มเอง รับประทานอาหารเอง โดยมีครูหรือพี่เลี้ยงเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ที่ครูจัดขึ้นนี้ต้องเน้นถึงมารยาทและวัฒนธรรมการรับประทานอาหารด้วย

4.2 การนอนพักตอนบ่าย เด็กเล็กยังมีความต้องการพักผ่อนในตอนบ่ายแต่อาจมากน้อยต่างกันไปแล้วแต่คน เด็กบางคนอาจนอนหลับ แต่บางคนอาจอยากนอนเล่นบางคนอาจต้องการเล่นคนเดียวให้ถือเป็นปกติ เด็กที่ไม่ต้องการนอนอาจให้เล่นเงียบๆ สบายๆ ไม่บังคับให้เด็กนอน ห้องนอนเด็กที่ดีต้องมีอากาศถ่ายเทดี ไม่มีแมลงรบกวนสะอาดและแห้ง

4.3 การตรวจสุขภาพ เป็นกิจกรรมที่จัดไม่บ่อยมากนัก แต่อย่างน้อยควรมีทุกปี บางโรงเรียนมีการตรวจสุขภาพทั่วไปสำหรับเด็กทุกสัปดาห์ ซึ่งสามารถทำให้ป้องกันโรคให้กับเด็กได้ การตรวจสุขภาพนี้จำเป็นสำหรับเด็กที่อยู่ในเขตต่อเสี่ยงปัญหาสุขภาพ

5. กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้โอกาสเด็กได้เรียนรู้สิ่งที่สนใจเพิ่มเติม และมีส่วนร่วมกับการประเมินผลตนเอง ลักษณะกิจกรรมจำแนกเป็นดังนี้

5.1 กิจกรรมยามบ่าย บางโรงเรียนอาจเปิดการเรียนการสอนต่อภาคบ่ายซึ่งความจริงแล้วกิจกรรมการเรียนการสอนควรเป็นกิจกรรมนอกชั้นเรียน กิจกรรมวิทยาศาสตร์ กิจกรรมอาหาร เกมการศึกษา ตามแต่เด็กสนใจ ถ้าเวลาเกิน 15.00 น. ต้องมีช่วงเวลาอาหารว่างด้วย

5.2 กิจกรรมประเมินผล ไม่ว่าเด็กจะเรียนโปรแกรมเต็มวันหรือโปรแกรมครึ่งวันก็ตาม ครูต้องจัดชั่วโมงกิจกรรมประเมินผลที่เด็กอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกันเพื่อสะท้อนว่าได้เรียนอะไรบ้าง อาจใช้เวลาทั้งวันหรืออย่างน้อยต้องเป็นเวลาเตรียมกลับบ้านร้องเพลง เล่านิทาน เล่นเกม เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 45-57) ได้กำหนดกิจกรรมหลักสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ 6 กิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์ หรือมุมธรรมชาติศึกษา มุมบ้าน มุมร้านค้า เป็นต้น มุมต่างๆเหล่านี้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้ อย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม อนึ่งกิจกรรมเสรี นอกจากให้เด็กเล่นตามมุมแล้ว อาจให้เด็กเลือกทำกิจกรรมที่ผู้สอนจัดเสริมขึ้น เช่น เกม การศึกษา เครื่องเล่นสัมผัส กิจกรรมประเภทต่างๆ

2. กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการโดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีก-ปะ การตัด-ปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์และเหมาะสมกับพัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ การสร้างรูปจากกระดานปักหมุด เป็นต้น การจัดกิจกรรมควรจัดให้เด็กทำทุกวัน โดยอาจจัดวันละ 3-5 กิจกรรมให้เด็กเลือกทำอย่างน้อย 1-2 กิจกรรมตามความสนใจ

3. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กเคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง ซึ่งจังหวะดนตรีที่ใช้ประกอบ ได้แก่ เสียงตบมือ เสียงเพลง เสียงเคาะไม้ เคาะเหล็ก รำมะนา กลอง เป็นต้น มาประกอบการเคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการความคิดสร้างสรรค์รูปแบบการเคลื่อนไหว ได้แก่ การเคลื่อนไหว พื้นฐานที่อยู่กับที่และการเคลื่อนที่ การเลียนแบบท่าทางต่างๆ การเคลื่อนไหวตามบทเพลง การทำท่าทางกายบริหารประกอบเพลง การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ การเล่นหรือการแสดงท่าทางตามคำบรรยาย เรื่องราว การปฏิบัติตามคำสั่ง และข้อตกลง และการฝึกทำท่าทางเป็นผู้นำ ผู้ตาม

4. กิจกรรมเสริมประสบการณ์/กิจกรรมในวงกลม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหา ใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่า นิทาน เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษานอกสถานที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ เป็นต้น

5. กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลังกาย เคลื่อนไหวร่างกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก กิจกรรมกลางแจ้งที่ผู้สอนควรจัดให้เด็กเช่น การเล่นเครื่องเล่นสนาม การเล่นทรายการเล่นน้ำ การเล่นสมมุติในบ้านตุ๊กตาหรือบ้านจำลอง การเล่นในมุมช่างไม้ การเล่นกับอุปกรณ์กีฬา การเล่นเกมการละเล่น เป็นต้น

6. เกมการศึกษา เป็นเกมที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎกติกาต่างๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยเด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผล และเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะ เกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย 3-5 ปี เช่น เกมจับคู่ แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ลอตโต ภาพตัดต่อ ต่อตามแบบ เป็นต้น

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ควรจัดให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน และยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและตามความสนใจของเด็ก เช่น วัย 3 ขวบมีความสนใจช่วงสั้น ประมาณ 8 นาที วัย 4 ขวบมีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที วัย 5 ขวบมีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม และการเล่นกลางแจ้ง ใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมนอกห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ต้องใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และ กิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลัง จัดให้ครบทุกประเภททั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังกายมากนักเพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไปซึ่งสามารถจัดเป็นตารางกิจกรรมประจำวันได้ดังนี้

ตัวอย่างตารางกิจกรรมประจำวัน

8.00-8.30 น.	รับเด็ก
8.30-8.45 น.	เคารพธงชาติ สวดมนต์
8.45-9.00 น.	ตรวจสุขภาพ ไปห้องน้ำ
9.00-9.20 น.	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
9.20-10.20 น.	กิจกรรมสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม
10.20-10.30 น.	พัก (ของว่างเช้า)
10.30-10.45 น.	กิจกรรมในวงกลม
10.45-11.30 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30-12.00 น.	พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)
12.00-14.00 น.	นอนพักผ่อน
14.00-14.20 น.	เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.20-14.30 น.	พัก (ของว่างบ่าย)
14.30-14.50 น.	เกมการศึกษา
14.50-15.00 น.	เตรียมตัวกลับบ้าน

หมายเหตุ กิจกรรมที่จัดให้กับเด็กแต่ละวันอาจใช้ชื่อเรียกกิจกรรมแตกต่างกันออกไปแต่ละหน่วยงาน และสามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน ตัวเด็ก และชุมชน

จากประเภทของกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย สรุปได้ว่า ในแต่ละวันควรจัดกิจกรรมหลักให้กับเด็ก 6 กิจกรรม ดังนี้คือ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะศึกษา) กิจกรรมเสริมประสบการณ์หรือกิจกรรมในวงกลม กิจกรรมเสรี (เล่นตามมุม) กิจกรรมกลางแจ้ง และเกมการศึกษา ซึ่งสามารถจัดให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของโรงเรียน ตัวเด็ก และชุมชน

2.6 แนวทางในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้ให้แนวทางการจัดประสบการณ์คือ

1. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
 2. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง
 3. จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้
 4. จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิดวางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
 5. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างๆ กัน
 6. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก
 7. จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยและทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
 8. จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและประสบการณ์ที่เกิดขึ้น ในสภาพจริงโดยไม่ได้อาการณไว้
 9. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ทั้งการวางแผน การสนับสนุน สื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ
 10. จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำข้อมูลมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน
- จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น จะต้องยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยจัดกิจกรรมแบบบูรณาการที่สนองต่อความต้องการ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคลพร้อมทั้งส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความสามารถและความเหมาะสมกับวัยของเด็กเป็นหลัก เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง ครูเป็นเพียงผู้ควบคุมกิจกรรมและอำนวยความสะดวกแก่เด็ก

2.7 การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ / กิจกรรมในวงกลม

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2540 : 16-17) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ไว้ว่า มีวิธีดำเนินกิจกรรม 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมและกระตุ้นให้เด็กสนใจที่จะร่วมกิจกรรมต่อไป กิจกรรมที่ใช้อาจเป็นการร้องเพลง คำคล้องจอง ปริศนาคำทาย ทำใบ้ ฯลฯ ซึ่งจะใช้ระยะเวลาสั้นๆ

2. ขั้นสอน เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กได้รับความรู้และประสบการณ์ด้วยกิจกรรมหลายรูปแบบ เช่น

2.1 การสนทนา ชักถาม อภิปราย เป็นการพูดคุย ชักถามระหว่างครูกับเด็ก หรือเด็กกับเด็ก ซึ่งสื่อที่ใช้อาจเป็นของจริง ของจำลอง รูปภาพ สถานการณ์จำลอง ฯลฯ

2.2 การเล่านิทาน ครูจะเล่านิทานที่เกี่ยวกับเรื่องราวที่ครูต้องการให้เด็กเข้าใจหรือให้ปฏิบัติตาม ส่วนมากจะเป็นการปลูกฝังหรือการสอนในเรื่องที่เป็นนามธรรม วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้น เพราะเด็กวัยนี้จะชอบฟังนิทาน และชอบเลียนแบบตัวละครในนิทาน ในการเล่านิทานครูอาจใช้รูปภาพ หุ่น หรือส่วนต่างๆ ของร่างกาย ประกอบ

2.3 การสาธิต การปฏิบัติการทดลอง เป็นการสอนที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ตนได้ทดลอง เป็นการฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา และส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

2.4 การประกอบอาหาร ในบางหน่วยที่สอนเกี่ยวกับผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ต่างๆ ครูอาจให้เด็กมีส่วนร่วมในการประกอบอาหาร ทั้งนี้เด็กจะได้รับประสบการณ์จากการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของอาหารดิบสุก รับรู้รสและกลิ่นของอาหาร เรียนรู้ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ และเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น

3. ขั้นสรุปบทเรียน เป็นการสรุปสิ่งต่างๆ ที่เรียนไปทั้งหมดให้เด็กได้เข้าใจดียิ่งขึ้น ซึ่งครูอาจใช้คำถาม เพลง คำคล้องจอง เกม ฯลฯ ในการสรุปเรื่องราว

กรมวิชาการ (2546 : 53-54) ได้กล่าวว่า กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาสดึงดูด สังเกต คิดแก้ปัญหาใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่านิทาน เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษาออกสถานที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ฯลฯ

การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ สามารถจัดได้หลากหลายวิธี เช่น

1. การสนทนา อภิปราย เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาในการพูด การฟัง รู้จักแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสื่อที่ใช้อาจเป็นของจริง ของจำลอง รูปภาพ สถานการณ์จำลอง ฯลฯ

2. การเล่านิทาน เป็นการเล่าเรื่องต่างๆ ส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เน้นการปลูกฝังให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้น ในการเล่านิทานสื่อที่ใช้อาจเป็นรูปภาพ หนังสือนิทาน หุ่น การแสดงท่าทางประกอบการเล่าเรื่อง

3. การสาธิต เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กได้สังเกตและเรียนรู้ตามขั้นตอนของกิจกรรมนั้นๆ ในบางครั้งผู้สอนอาจให้เด็กอาสาสมัครเป็นผู้สาธิตร่วมกับผู้สอน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น การเพาะเมล็ด การปลูกโปง การเล่นเกมการศึกษา ฯลฯ

4. การทดลอง / ปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกตการเปลี่ยนแปลง ฝึกการสังเกต การคิดแก้ปัญหา และส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นและค้นพบด้วยตนเอง เช่น การประกอบอาหาร การทดลองวิทยาศาสตร์ง่ายๆ การเลี้ยงหนอนผีเสื้อ การปลูกพืช ฯลฯ

5. การศึกษานอกสถานที่ เป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอีกรูปแบบหนึ่ง ด้วยการพาเด็กไปทัศนศึกษาสื่อต่างๆ รอบสถานศึกษา หรือสถานที่นอกสถานศึกษา เพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์แก่เด็ก

6. การเล่นเกมบทบาทสมมติ เป็นการให้เด็กเล่นสมมติตนเองเป็นตัวละครต่างๆ ตามเนื้อเรื่องในนิทานหรือเรื่องราวต่างๆ อาจใช้สื่อประกอบการเล่นสมมติเพื่อสร้างความสนใจและก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น หุ่นสวมศีรษะ ที่คาดศีรษะรูปคนและสัตว์รูปแบบต่างๆ เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ของจริงชนิดต่างๆ

7. การร้องเพลง เล่นเกม ท่องคำคล้องจอง เป็นการจัดให้เด็กได้แสดงออกเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและจังหวะ เกมที่นำมาเล่นไม่ควรเน้นการแข่งขัน

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์หรือกิจกรรมในวงกลมนั้น เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย ได้ลงมือปฏิบัติโดยผ่านการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า เป็นการเรียนรู้จากรูปธรรมไปสู่นามธรรม ซึ่งเหมาะกับเด็กวัยนี้เป็นอย่างมาก

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

งานวิจัยในประเทศ

ดิกสัน ; และคนอื่น ๆ (Dixon ; & others. 1977 : 3677–3773) ได้ศึกษาเด็ก 4 กลุ่ม ในจำนวน 3 กลุ่ม ที่ได้รับการเล่านิทานให้ฟัง หลังจากได้ทำกิจกรรม คือ ฟังนิทานแล้วมีการสนทนาหรือพาไปศึกษานอกสถานที่ หรือแสดงบทบาทเลียนแบบตัวคนอีกรกลุ่มหนึ่งฟังนิทานโดยไม่มีกิจกรรมอื่นๆ ผลการทดลองพบว่าในการฟังนิทานนั้น ถ้าเด็กได้แสดงบทบาทเลียนแบบตัวละครในเรื่องไปด้วยจะพัฒนาความคิดต่างๆ ได้ดีที่สุดแสดงว่า หลังจากเด็กฟังนิทานแล้วถ้าเด็กได้มีการเล่าเรื่องไปศึกษานอกสถานที่ และได้มีการเลียนแบบตัวละครจะพัฒนาการคิดได้ดีกว่าเด็กที่ฟังนิทานโดยไม่มีกิจกรรมอื่นๆ

คอนทอส (Kontos. 1999 : 363) ได้ศึกษาบทบาทหน้าที่ของครูในโรงเรียนอนุบาลเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมในระหว่างกิจกรรมเล่นอิสระ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมบทบาทหน้าที่และการใช้คำพูดของครูในระหว่างกิจกรรมเล่นอิสระ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นครูจำนวน 40 คน และผู้ช่วยครู 22 คน เครื่องมือที่ใช้คือ เทปบันทึกเสียงแล้วนำมาถอดความ ผลจากการวิจัยพบว่า ครูจะมีบทบาทอย่างมากในการช่วยส่งเสริมในการเล่นบทบาทพ่อแม่ และบทบาทสมมุติต่างๆ โดยจะใช้เวลามากในการจัดการสร้างสรรค์กิจกรรม สิ่งที่ค้นพบและน่าสนใจ คือ บทบาทหน้าที่ของครูเปลี่ยนแปลงไปโดยจะมีการพูดคุย การบรรยาย และการใช้คำถามในขณะที่เด็กๆ กำลังเล่นอิสระเพิ่มมากขึ้น

ทอนเจน (Tonyan. 2003 : 121) ได้ศึกษาความแตกต่างของแบบแผนการใช้เวลาในการทำกิจกรรมของเด็ก : ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เชื้อชาติ และเพศ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการทำกิจกรรม การมีปฏิสัมพันธ์ของเด็ก และลักษณะของสิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียน โดยจำแนกตามเชื้อชาติและเพศ ผลการวิจัยพบว่า เราสามารถจำแนกแบบแผนของการใช้เวลาในการทำกิจกรรมของเด็กได้ 6 ลักษณะดังนี้ คือ การจินตนาการ การใช้ภาษา การได้รับการอบรมสั่งสอน กลไกทางร่างกาย การมีใจจดจ่อ และการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านเชื้อชาติ เพศ และลักษณะของสิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียนมีความสัมพันธ์กับการใช้เวลาในการทำกิจกรรมของเด็ก ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้กล่าวว่า ควรมีการสำรวจเพิ่มเติมที่นอกเหนือจากปัจจัยด้านเชื้อชาติ และเพศ ได้แก่ ประสบการณ์ของเด็ก

งานวิจัยในประเทศ

มาณวิกา ผลพิรุฬห์ (2533 : 81-82) ได้ศึกษาความสามารถในการเล่าเรื่องเหตุการณ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอน โดยใช้ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วยการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองการใช้พื้นที่ระดับทิศทาง ลักษณะเฉพาะประสาทสัมผัส การสื่อความหมาย และการแสดงละครกับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้ทักษะละครสร้างสรรค์ มีความสามารถในการเล่นเหตุการณ์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์

วันทนีย์ เหมาะะผดุงกุล (2535 : 66-72) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กก่อนประถมศึกษา ที่ครูมีการใช้คำถามในระหว่างการจัดทำกิจกรรมในวงกลม และเด็กก่อนประถมศึกษาที่ครูมีหลักการใช้คำถามหลังการจัดทำกิจกรรมในวงกลม โดยทดลองกับเด็กอายุ 5 - 6 ปี จำนวน 32 คน ใช้เวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน วันละ 1 ครั้ง ผลปรากฏว่า เด็กก่อนประถมศึกษากลุ่มที่ครูมีการใช้คำถามในระหว่างการทำกิจกรรมในวงกลมมีพัฒนาการด้านสติปัญญาสูงกว่ากลุ่มที่ครูใช้คำถามหลังการทำกิจกรรมในวงกลมแล้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อุบล เวียงสมุทร (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่าเรื่องประกอบหุ่นมือโดยใช้ภาษากลางควบคู่กับภาษาถิ่นและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่าเรื่องประกอบหุ่นมือโดยใช้ภาษากลางกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุ 5 – 6 ปี ชั้นอนุบาล 2 จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่าเรื่องประกอบหุ่นมือโดยใช้ภาษากลางควบคู่กับภาษาท้องถิ่นมีความพร้อมทางภาษาแตกต่างจากเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่าเรื่องประกอบหุ่นมือโดยใช้ภาษากลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรรมงคล จันทรัง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานคณิตศาสตร์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนทางคณิตศาสตร์แบบรายคู่และแบบรายบุคคล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 5 – 6 ปี จำนวน 30 คน ใช้เวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทางคณิตศาสตร์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนทางคณิตศาสตร์แบบรายคู่และแบบรายบุคคลมีค่าเฉลี่ยทักษะพื้นฐานคณิตศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อารีรัตน์ ญาณะศร (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กปฐมวัยชาย – หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ใช้เวลา 8 สัปดาห์ ๗ ละ 3 วัน ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นกลุ่มในแต่ละสัปดาห์มีพฤติกรรมการร่วมมือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการร่วมมือระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นกลุ่มในแต่ละสัปดาห์สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์

วัลนา ทรจักร (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเกมการศึกษาประกอบการประเมินสภาพจริง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กปฐมวัยชาย – หญิง อายุระหว่าง 4 – 5 ปี ชั้นอนุบาล ปีที่ 1 ใช้เวลา 6 สัปดาห์ ๗ ละ 5 วัน ผลการศึกษาพบว่าคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์โดยเฉลี่ยรวมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลา 6 สัปดาห์ เมื่อวิเคราะห์คะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน พบว่าคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยทั้งสี่ด้านมีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์แบบคะแนนรวมทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

วีรพงศ์ บุญประจักษ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทยที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 10 คน ใช้เวลา 8 สัปดาห์ ๗ ละ 3 วัน พบว่าคะแนนพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 3 ด้าน มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์แบบคะแนนรวม ทั้งหมดซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากเอกสารงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่าการจัดประสบการณ์ และกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นจะต้องส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ซึ่งมีอยู่หลากหลายรูปแบบที่ครูสามารถเลือกมาใช้ให้เหมาะสมและต้องสอดคล้องกับความสามารถของเด็ก ซึ่งจะต้องมีทั้งกิจกรรมเดี่ยวกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้เด็กได้รับความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมนั้น

3. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่านิทาน

3.1 ความหมายของนิทาน

นิทานเป็นเรื่องราวที่มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน น่าสนใจและน่าติดตาม ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายของนิทานไว้หลายท่าน ดังนี้

กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์ (2535 : 8) ให้ความหมายของนิทานว่าหมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณเป็นการผูกเรื่องขึ้น เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนุกสนาน แฝงคำสอนจรรยาใน ชีวิต เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมต่อเนื่องของผู้เล่าให้คนรุ่นใหม่ฟัง

เกริก ยุ้นพันธ์ (2539 : 8) ได้ให้ความหมายของนิทาน หมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณเป็นการผูกเรื่องขึ้น เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ตลอดจนแทรกแนวคิดเพื่อให้เด็กนำไปเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต

ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์ (2540 : 45) กล่าวว่า นิทานเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบทอดประสบการณ์ ความรู้ความคิด หรือค่านิยมบางอย่างให้ผู้ฟัง พร้อมทั้งสอดแทรกความสนุกสนานเพลิดเพลินไปพร้อมๆ กัน

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2541 : 210) ให้ความหมายไว้ว่า นิทานคือสื่อที่มีประสิทธิภาพสำหรับการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย ไม่มีเด็กคนใดไม่ชอบฟังนิทาน นิทานสามารถสร้างจินตนาการ ความฝัน ความคิด ความเข้าใจ และการรับรู้ให้กับเด็ก

วันเนาว์ ยูเต็น (2542 : คำนำ) ให้ความหมายไว้ว่า นิทานคือชีวิต เรื่องราวในนิทานที่แท้จริงเป็นเรื่องราวของชีวิต นิทานไม่ใช่เรื่องสำหรับเพียงเพื่อ ฟัง อ่าน เพื่อสนุกหรือรับคำสอนที่แทรกอยู่เท่านั้น

สัณห์พัฒน์ อรุณธารี (2542 : 2) ให้ความหมายว่า นิทานคือเรื่องที่มีผู้แต่งขึ้นใหม่โดยยึดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เป็นการผูกเรื่องให้เข้ากับสภาวะการณ์ในเวลานั้น ๆ ซึ่งสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม คติสอนใจที่ฟังประสงค์ให้ผู้ฟังนำไปใช้ในชีวิตจากเนื้อหาของนิทาน เพื่อใช้เป็นสื่อในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก

วาโร เฟิงส์วีสต์ (2542 : 138) ได้กล่าวว่านิทานและการเล่าเรื่องหมายถึง เรื่องราวที่เล่าต่อ ๆ กันมาเป็นเวลานาน เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินและให้ความรู้ เพื่อให้เป็นคนดีอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และบางครั้งก็สอดแทรกคติหรือคุณธรรมเพื่อสอนใจลงไปด้วย ในระหว่างการเล่าเรื่องให้เด็กฟังอาจมีการสนทนาโต้ตอบ อภิปราย ชักถาม แสดงข้อคิดเห็นและแสดงท่าทางประกอบเรื่องราวก็ได้ ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการเล่านิทาน

สมศักดิ์ ปรีพฺรณ (2542 : 48) สรุปความหมายของนิทานไว้ดังนี้

1. เป็นเรื่องที่ผูกขึ้น
2. เป็นเรื่องที่เล่าไว้จากเป็นสื่อถ่ายทอดหรือเขียนทำนองการเล่าด้วยปากเปล่า
3. เป็นบทประพันธ์ที่มีลีลาการเล่าแบบเป็นกันเองทำนองการเล่าด้วยวาจา
4. เป็นเรื่องเล่าที่มีจุดประสงค์หลักเพื่อความบันเทิงใจและมีสิ่งสอนใจเป็นจุดประสงค์รอง

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า นิทานหมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาหรือแต่งขึ้นใหม่ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน และสามารถสอดแทรกแนวคิดเพื่อให้เด็กนำไปเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต

3.2 ความหมายของการเล่านิทาน

พัชรี ไชยะสนธิ (2535 : 80) ได้กล่าวว่า การเล่านิทานหมายถึง การเล่าเรื่องให้เด็กฟัง และสนทนาโต้ตอบ อภิปรายซักถาม แสดงความคิดเห็น และแสดงท่าทางประกอบเรื่องราว หรือประสบการณ์รอบตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการเล่า

เนื่อน้อง สันนิษฐาน (2541 : 35) การเล่านิทานหมายถึง การถ่ายทอดเรื่องราวของนิทานให้เด็กเข้าใจ ด้วยการเล่าโดยใช้น้ำเสียง ท่าทาง สื่อวัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนวิธีการประกอบการเล่า และยังครอบคลุมถึง การส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสเป็นผู้เล่าด้วยตนเอง

ดังนั้นสรุปได้ว่า การเล่านิทานหมายถึง การเล่าเรื่องหรือถ่ายทอดเรื่องราวของนิทานให้เด็กเข้าใจ ด้วยน้ำเสียง ท่าทาง สื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่ทำให้การเล่านิทานนั้นน่าสนใจสนุกสนานยิ่งขึ้น

3.3 คุณค่าของนิทาน

สรรัช ศรีสุข (2530 : 26) กล่าวว่า การเล่านิทานเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้เป็นอย่างดี เราสามารถนำเอาวิธีการเล่านิทานมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนได้หลายประการ ดังนี้

1. เป็นการลดความตึงเครียดที่ขจัดความเบื่อหน่ายของนักเรียนในขณะที่เรียน
2. เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน หรือเตรียมความพร้อมเด็ก
3. เป็นการเปลี่ยนเจตคติหรือความเชื่อผิดๆบางประการ
4. ใช้สอนจริยธรรมแก่เด็ก เช่น ในเรื่องความซื่อสัตย์ ความกตัญญู เป็นต้น
5. ใช้สอนวิชาเรียงความ เช่น ให้นักเรียนเขียนเรื่องที่ตนเองชอบ เป็นต้น
6. ใช้สอนหรือฝึกทักษะทางภาษา เช่น การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน เป็นต้น
7. เป็นการฝึกทักษะทางการอ่าน ช่วยให้เกิดรักการอ่าน เป็นต้น
8. ฝึกให้เด็กมีความกล้าที่จะแสดงออก เช่น การแสดงท่าทางประกอบเรื่องราวที่กำหนดไว้
9. เป็นการสร้างความสนิทสนมและความเข้าใจในตัวละครให้เกิดขึ้นแก่เด็ก
10. ช่วยพัฒนาในด้านความคิดสร้างสรรค์ในรูปแบบต่างๆ

วรรณิ ศิริสุนทร (2532 : 21) กล่าวว่านิทานที่เด็กได้รับฟังแม้จะเป็นเรื่องเล็กๆน้อยๆ แต่ก็ เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ช่วยเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ให้แก่เด็กได้ ดังนี้

1. ฝึกให้เด็กเป็นผู้รู้จักฟัง มีสมาธิ รู้จักรวบรวมอริยาบถของตนเอง
2. ทำให้เด็กได้ผ่อนคลายอารมณ์ ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเพิ่มพูนความรู้ จากการฟัง
3. ช่วยเพิ่มพูนความรู้ทางภาษา เด็กรู้จักคำมากขึ้น รู้จักเก็บใจความและเนื้อเรื่อง
4. ช่วยให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น มีที่พึ่งทางใจ รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
5. ทำให้เด็กเกิดจินตนาการจากเรื่องราวที่ได้ฟัง เช่น เรื่องเกี่ยวกับนางฟ้า เรื่องสัตว์ ต่างๆ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติต่างๆ
6. ช่วยให้เด็กรู้จักโลกจากแง่มุมเล็กๆน้อยๆจากนิทานที่ได้ฟัง ทำให้สามารถตัดสินใจใน ด้านการแสดงออกและสนองตอบต่อเหตุการณ์ต่างๆได้ถูกต้อง

ฉวีวรรณ กินวงศ์ (2536 : 125-126) ได้กล่าวว่า นิทานมีอิทธิพลต่อเด็กมากในระดับ ปฐมวัย การที่ผู้ใหญ่และครูได้ใกล้ชิดกับเด็กโดยการเล่านิทานจะเป็นเครื่องช่วยให้เข้าใจเด็กมาก ยิ่งขึ้น การเล่านิทานมีคุณค่าดังนี้

1. ช่วยขจัดเขยปรสภาระณแก่เด็กให้เท่าเทียมกับเด็กในเมือง
2. ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางภาษา ความคิดและจินตนาการให้กับเด็ก
3. ช่วยฝึกให้เด็กเป็นนักฟังที่ดี เข้าใจวิธีการปฏิบัติตัวขณะฟังนิทาน และสามารถเก็บ ใจความตามเรื่องราวที่ฟังคนอื่นเล่าได้ตามสมควรแก่วัย
4. ช่วยให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินมีความรู้สึกอบอุ่นและใกล้ชิดกับผู้เล่า
5. ช่วยปลูกฝังความรู้สึกชอบฟังนิทานและความรู้สึกชื่นชอบในหนังสือนิทานก่อนที่จะอ่าน ได้อย่างเข้าใจ
6. ปลูกฝังให้เด็กเป็นคนใจกว้างยอมรับความจริงในชีวิตประจำวัน
7. ช่วยให้ผู้ใหญ่ ทราบถึงความรู้สึกที่อยู่ในตัวของเด็กจากการสนทนาซักถาม ในขณะฟังนิทาน

สมศักดิ์ ปริบูรณ์ (2542 : 59-62) กล่าวว่า การเล่านิทานเป็นวิธีการให้ความรู้วิธีหนึ่ง ที่ ทำให้เด็กสนใจในการเรียนรู้ สามารถจดจำ กล่าวแสดงออก และมีแรงจูงใจที่จะเปิดรับพฤติกรรมที่ฟัง ปรารถนา นอกนั้นยังช่วยตอบสนองความต้องการของเด็ก เช่น ความอยากรู้อยากเห็น ความ สัมฤทธิ์ผล ความต้องการเป็นที่ยอมรับ เนื้อหาของนิทานที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการดังกล่าว จะช่วยให้เด็กสมความปรารถนาและมีความสุข กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ นิทานมีความสำคัญและ ประโยชน์ต่อเด็ก ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือในการสอนที่มีประสิทธิภาพในการชักจูงผู้เรียนให้คล้อยตาม เป็นตัว กระตุ้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในตัวผู้เรียน เป็นตัวกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และการแสดงออกอันเป็น ที่พึงประสงค์ของสังคมซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบุคลิกภาพของผู้เรียน

2. เป็นเครื่องกระตุ้นและโน้มน้าวให้เด็กเปิดใจที่จะยอมรับพฤติกรรมด้านต่าง ๆ และตอบสนองความต้องการทางธรรมชาติของเด็กด้วย

3. เป็นตัวแบบในการหล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็ก

นอกจากนี้แล้วนิทานมีประโยชน์และคุณค่าต่อเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก นิทานช่วยเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย และยังช่วยปลูกฝังบุคลิกภาพ แก้ไขพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามตัวของตัวละครในนิทานที่เด็กชื่นชอบ รวมทั้งยังเปิดโลกจินตนาการให้กว้างไกลและมีสัมพันธภาพอันดีกับบุคคลรอบข้าง และการแสดงออกอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคมซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบุคลิกภาพของผู้เรียน

การดี ศรีประยูร (2542 : 30) ได้กล่าวถึงคุณค่าของนิทานต่อการเรียนการสอนดังนี้

1. ให้ความบันเทิงใจกับเด็ก ๆ ทำให้ผ่อนคลายอารมณ์ ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ทำให้เด็กเร่าเริงแจ่มใสสมวัย

2. นิทานใช้นำเข้าสู่บทเรียน

3. นิทานช่วยเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดี หรือผิดบางประการของเด็กเกี่ยวกับความเชื่อ ความกลัว และสอนจริยธรรมแก่เด็ก

4. นิทานจะทำให้เด็ก ๆ หรือผู้ฟังสามารถใช้กระบวนการคิดพิจารณาแก้ปัญหาได้

5. ใช้นิทานเป็นเครื่องมือฝึกทักษะทางภาษาและกระบวนการคิด

6. ฝึกให้เด็กเป็นผู้รู้จักฟัง มีสมาธิ รู้จักสำรวจอิริยาบถของตนเอง

7. ใช้นิทานส่งเสริมการอ่าน

8. ใช้นิทานเพื่อสร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับเด็ก ซึ่งจะส่งผลไปถึงการปกครองเด็ก

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า นิทานมีคุณค่าต่อเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก นิทานช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางภาษา ความคิดและจินตนาการอย่างสร้างสรรค์ ฝึกให้เด็กมีความกล้าที่จะแสดงออก เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีสมาธิเป็นผู้รู้จักฟัง มีสัมพันธ์อันดีกับบุคคลรอบข้าง เป็นตัวกระตุ้นนำให้เด็กมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม มีพฤติกรรมและเป็นที่ยอมรับอันจะนำมาซึ่งความสุขในการดำเนินชีวิต

3.4 ประเภทของนิทาน

วรรณิ์ ศิริสุนทร (2532 : 13 – 19) ได้แบ่งนิทานสำหรับเด็กออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. นิทานพื้นบ้าน (Folk tales) เป็นเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ภายหลังมีการเขียนขึ้นตามเค้าเดิมบ้าง จดจำเรื่องราวมาเขียนขึ้นบ้าง ไม่ปรากฏว่าผู้แต่งดั้งเดิมเป็นใครมักจะกล่าวอ้างว่าเป็นของเก่าแล้วเอามาเล่าใหม่ ซึ่งแบ่งออกเป็นชนิดใหญ่ๆ ดังนี้

1.1 นิทานเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ (Talking – Best tale) มีตัวละครเป็นสัตว์พูดได้ตอบกัน บางครั้งสัตว์ก็พูดได้ตอบกับคนด้วย เช่น เรื่องแม่ไก่สีแดง ปลาบู่ทอง ลูกเสือกับลูกวัว เป็นต้น

1.2 นิทานไม่รู้จบ (Cumulative tales) เป็นนิทานเรื่องธรรมดาพื้นๆ แต่เนื้อเรื่องจะซ้ำ ๆ กัน ไปเรื่อย ๆ เช่น เรื่องตากับยาย เรื่องลูกไก่ต้นตูม

1.3 นิทานตลกขบขัน (The Droll หรือ Humorous tales) เนื้อเรื่องส่วนใหญ่เป็นทำนองไร้สาระหรือโง่เขลาหรือแปลกประหลาดชวนให้เห็นเป็นเรื่อง ตลกขบขัน บางครั้งก็เป็นเรื่องใช้ปฏิกิริยาไหวพริบ เช่น เรื่องศรีธนญชัย เป็นต้น

1.4 นิทานอธิบายเหตุ (Pourquoi stories หรือ Tales that tell why) ส่วนใหญ่นิทานพื้นบ้านชนิดนี้มีเนื้อเรื่องอธิบายหรือตอบคำถามของเด็กๆ ว่า “ทำไม...?” ส่วนใหญ่อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของสัตว์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในชาติต่างๆ บางครั้งก็เกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น เรื่องทำไมกระต่ายจึงหางสั้น เลือทำไมจึงมีลาย น้าทะเลทำไมจึงเค็ม

1.5 เทพนิยาย (Fairy tales) เป็นนิทานเกี่ยวกับเวทมนต์คาถา (Tales of magic) มีลักษณะที่เห็นเด่นชัดคือ เนื้อเรื่องยาว ชับซ้อน ตัวละครมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์สามารถบันดาลสิ่งที่ดีงามหรือสิ่งที่ชั่วร้ายได้ ผู้วิเศษสามารถทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ได้อย่างมีคุณธรรมแต่ไม่สามารถทำได้ เป็นนิทานพื้นบ้านที่ครองใจเด็กมาเป็นเวลาช้านาน มักจะนิยมขึ้นต้นว่า “กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว” หรือ “ในกาลครั้งหนึ่ง” เช่น เรื่องสังข์ทอง พระรถเมรี เจ้าหญิงนิทรา

2. นิทานสอนคติธรรม (Fables) เป็นนิทานสั้น ๆ ตัวละครมีทั้งคนและสัตว์มีบทบาทเหมือนคน มีแกนเรื่องแกนเดียว มีโครงเรื่องง่ายและสั้น และต้องให้บทเรียนที่สอนใจเป็นข้อสรุปที่ชัดเจน นิทาน คติธรรมของต่างประเทศที่รู้จักกันดีได้แก่ นิทานอีสป (Aesop's fables) ผู้เขียนคือ อีสป (Aesop) ซึ่งเข้าใจกันว่าเป็นทาสชาวกรีก มีชีวิตอยู่ระหว่าง 520 – 560 ปีก่อนคริสตกาล เนื่องจากเขาถูกจำกัด เสรีภาพในการพูด และการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองจึงพยายามหาทางออกด้วยการแสดงความคิดเห็นออกมาในรูปของนิทานคติธรรม ตัวอย่างได้แก่เรื่อง หมาป่ากับลูกแกะ ราชสีห์กับหนู นิทานสอนคติธรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 นิทานเทียบสุภาษิต เป็นนิทานที่ยกสุภาษิตตั้งเป็นโคลง 1 บท แล้วมีนิทานเปรียบเทียบได้กับโคลงนั้น

2.2 นิทานชาดก เป็นนิทานสอนคติธรรมของอินเดีย คำว่า ชาดก มาจากภาษาอมคร แปลว่าเกิดแล้วหมายถึงเรื่องราวของพระพุทธเจ้าและพระสาวกที่เกิดขึ้นมาแล้วในชาติก่อนๆ และแต่ละชาติได้บำเพ็ญบารมี คือทำความดียิ่งขึ้นจนชาติสุดท้ายได้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า

3. นิทานปกรณัม (Myth) เป็นเรื่องที่แสดงเหตุการณ์และเรื่องราวในบรรพกาลเกี่ยวกับพื้นโลกท้องฟ้า และพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์มีเทพเจ้าเป็นผู้ควบคุมปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ มีพลังอำนาจเวทมนต์คาถาและอิทธิปาฏิหาริย์ เช่น เรื่อง The Heroes โดย Charles Kingsley และเทวดาพระเวท โดย อุดม รุ่งเรืองศรี

4. महाकाव्यและนิทานวีรบุรุษ (Epic and hero tales) มีลักษณะคล้ายกับเทพปกรณัมต่างกันแต่ว่าตัวละครของนิทานประเภทนี้เป็นมนุษย์ไม่ใช่เทพมีการกระทำที่กล้าหาญฝ่าอุปสรรคและประสบผลสำเร็จในที่สุด ได้แก่เรื่อง King Arthur and Knights of the Round (กษัตริย์อาเธอร์และอัศวินโต๊ะกลม) Robin Hood (โรบินฮูด) Ramayana (รามเกียรติ์) และเรื่องราววีรบุรุษประจำท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น ท้าวแสนปมตันราชวงศ์อุทอง และไกรทอง วีรบุรุษแห่งเมืองพิจิตร

5. หนังสือภาพที่อ่านเล่นเป็นเรื่องสมัยใหม่สำหรับเด็กที่มีตัวเอกเป็นสัตว์ (Animal stories) นิทานสมัยเก่าที่มีตัวละครเป็นสัตว์จะพบมากในบทกลอนกล่อมเด็ก นิทานพื้นบ้านและนิทานสอน คติธรรมปัจจุบันนี้มีผู้แต่งนิทานสำหรับเด็กที่มีตัวละครเป็นสัตว์ โดยแบ่งเป็น 3 ชนิด ได้แก่ สัตว์ที่มี บทบาทการกระทำอย่างคน สัตว์ที่มีความเป็นอยู่อย่างสัตว์แต่พูดได้อย่างคน และสัตว์ที่มีความ เป็นอยู่ และมีความนึกคิดตามธรรมชาติสัตว์ เรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่สำหรับเด็กเล็กเป็นเรื่องเกี่ยวกับ สัตว์ หรือที่มีตัวละครเป็นสัตว์ มีทั้งที่แต่งเป็นเรื่องๆ ไป และแต่งออกมาเป็นหนังสือชุด ตัวเอกส่วนใหญ่มีบทบาทค่อนข้างซุกซน แต่เด็กๆ ชอบมากและส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นหนังสือภาพ เช่น The Ugly Duckling (ลูกเป็ดขี้เหร่) เขียนโดย อันส์ คริสเตียน แอนเดอร์เซน

ไพพรรณ อินทนิล (2534 : 27-28) ได้แบ่งนิทานตามรูปแบบได้ดังนี้

1. นิทานปรัมปราหรือนิทานเทพนิยาย มักกำหนดสถานที่เลื่อนลอยไม่แน่ชัด เช่น ในกาลครั้งหนึ่งมีเมือง ๆ หนึ่ง ตัวละครมีฤทธิ์เดชมาก ถ้าเป็นชายยากจนจะได้แต่งงานกับหญิงสูง ศักดิ์ เช่น สังข์ทอง ปลาบู่ทอง สโนว์ไวท์ ซินเดอเรลล่า

2. นิทานท้องถิ่น หรือเรียกว่า ตำนาน มักเป็นเรื่องขนาดสั้นเกี่ยวกับ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นเรื่องพิสดารแต่เชื่อว่าเกิดขึ้นจริง เช่น เรื่อง พระยาทรงพระยาพาน พระ ร่วง เมขลา-รามสูร

3. เทพปกรณัม ตัวบุคคลในเรื่องมักจะเกี่ยวกับความเชื่อ เช่น เรื่องพระอินทร์ ท้าว มหาสงคราม

4. นิทานเรื่องสัตว์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์แต่มักมีความประพจน์เช่นเดียวกับคน แบ่ง ออกเป็น 2 ประเภทคือ

4.1 นิทานประเภทสอนคติธรรม คล้ายนิทานคติสอนใจ คือ ตัวเอกต้องเป็นสัตว์ แต่มีคติ สอนใจ

4.2 นิทานประเภทเล่าซ้ำ ๆ หรือเล่าไม่รู้จบ เช่น เรื่องยายกะตา มีวิธีเล่าแบบจำเพาะ

5. นิทานตลกขบขัน เป็นเรื่องสั้น ๆ จุดสำคัญอยู่ที่เรื่องไม่น่าจะเป็นไปได้ อาจจะเป็นเรื่อง การแก้แค้นแก้แค้น การแสดงปฏิภาณไหวพริบ เป็นการแสดงออกทางด้านอารมณ์ของมนุษย์ที่ ต้องการหลุดพ้นจากกรอบของวัฒนธรรม ประเพณี และกิจวัตร ฉะนั้น นิทานประเภทนี้จึงรวมไปถึง นิทานเหลือเชื่อ ซึ่งทั้งผู้ฟังและผู้เล่า ไม่ติดใจในความไม่สมจริงเหล่านี้

เกริก ยุ้นพันธ์ (2539 : 20-22) กล่าวถึง การแบ่งประเภทของนิทานตามรูปแบบของนิทาน แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ 8 ประเภท คือ

1. เทพนิยายหรือเรื่องราวปรัมปรา เป็นนิทานหรือนิยายที่เกินเลยความเป็นจริงของมนุษย์ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับอภินิหาร ตัวเอกหรือตัวละครเด่น ๆ จะมีอภินิหารหรือเวทมนต์ ฤทธิ์เดช ฉากหรือสถานที่ในเรื่องมักเป็นสถานที่พิเศษหรือถูกกำหนดขึ้นมา เช่น สรวงสวรรค์หรือ เมืองบาดาล มีพระเอกเป็นเจ้าชาย มีนางเอกเป็นเจ้าหญิง มีนางฟ้า มีเทวดา มียักษ์ เป็นต้น

2. นิทานประจำท้องถิ่นหรือนิทานพื้นบ้าน มักเป็นนิทานที่ถูกเล่าขานตกทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตำนานพื้นบ้าน ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ภูเขา ทะเล แม่น้ำ เรื่องราวของโบราณวัตถุที่มีเหตุแห่งที่มาของการสร้าง การคิด ฯลฯ

3. นิทานคติสอนใจ เป็นนิทานที่เรียบเรียงเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ร่วมกันในสังคมให้บังเกิดผลในการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ให้พึงพิถีพิถันละเอียดรอบคอบและไม่ประมาทช่วยเหลือหรือเมตตาต่อผู้อื่น และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4. นิทานวีรบุรุษ เป็นนิทานที่กล่าวอ้างถึงบุคคลที่มีความสามารถ อดทน กล้าหาญ มักเป็นเรื่องถ่ายทอดเรื่องจริงของบุคคลสำคัญๆ ไว้มักสร้างฉากหรือสถานการณ์ที่น่าตื่นเต้นเกิดความ เป็นจริงเพื่อให้เรื่องราวสนุกสนานทำให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามบุคคลที่เป็นบรรพบุรุษนั้นมีความสามารถและน่าสนใจจริง ๆ

5. นิทานอธิบายเหตุ เป็นเรื่องราวของเหตุที่มาของสิ่งหนึ่งสิ่งใดและอธิบายพร้อมตอบคำถามเรื่องราวนั้น ๆ ด้วย เช่น กระต่ายในดวงจันทร์ ทำไมน้ำทะเลจึงเค็ม นกยูงกับกา เป็นต้น

6. เทพปกรณัม เป็นนิทานที่เกี่ยวกับความเชื่อ โดยเฉพาะตัวบุคคลที่มีอิทธิพลเหนือความเป็นจริง ลีกลับ ได้แก่ พระอินทร์ พระพรหม ทศกัณฐ์ เป็นต้น

7. นิทานที่มีสัตว์เป็นตัวเอก เปรียบเทียบเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม สอนจริยธรรม แฝงแง่คิดและแนวทางแก้ไข บางครั้งสอนแบบทางอ้อมผู้อ่านหรือผู้ฟังจะต้องพิจารณาเองเป็นเรื่องบันเทิงคดีที่สนุกสนาน

8. นิทานตลกขบขัน เป็นเรื่องเปรียบเทียบชีวิตความเป็นอยู่ แต่มีมุขที่ตลกขบขัน สนุกสนาน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นสุข เนื้อเรื่องเกี่ยวกับไหวพริบ เรื่องราวแปลกๆ เรื่องเกินความจริง เป็นต้น

นิทานมีหลายประเภทด้วยกัน การแยกประเภทนิทานขึ้นอยู่กับลักษณะของเรื่องและที่มาของนิทานเป็นสำคัญ ซึ่งจะขอแบ่งประเภทของนิทานออกเป็น 8 ประเภท (สันหพัฒน อรุณธารี. 2542 : 17) ตามสภาพการณ์ปัจจุบัน ดังนี้

1. นิทานปรัมปรา
2. นิทานท้องถิ่น
3. นิทานเทพนิยาย
4. นิทานตลกขบขัน
5. นิทานสร้างเสริมคุณธรรม
6. นิทานเรื่องเกี่ยวกับสัตว์
7. นิทานที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่อง เช่น เรื่องยาเสพติด เรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
8. นิทานส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

สรุปว่า นิทานมีหลายประเภทซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ใหญ่ๆ ได้ 2 หมวดด้วยกัน คือ นิทานสมัยเก่า มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ ส่งเสริมคุณธรรม เช่น ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม และอิทธิพล เป็นต้น นิทานสมัยใหม่ มีเนื้อหาเป็นปัจจุบันส่งเสริมความรู้ เช่น ยาเสพติด สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3.5 จุดประสงค์ของการเล่านิทาน

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547 : 226) การเล่านิทานสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นความคิด เป็นความรู้ เด็กปฐมวัยไม่ต้องการเรื่องตลกขบขัน แต่เด็กต้องการความน่าสนใจของเรื่อง นิทานที่จูงใจ เด็กปฐมวัยไม่ใช่นิทานที่น่ากลัว นิทานหวาดเสียว หรือนิทานผี แต่นิทานที่ดีที่สุดสำหรับเด็กคือ นิทานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่อยู่ในความสนใจของเด็ก เช่น สิ่งแวดล้อม สัตว์ ต้นไม้ และปรากฏการณ์รอบตัว จุดประสงค์ของการเล่านิทานมี 3 ประการคือ

1. ต้องการให้เด็กได้พัฒนาภาษาและความคิด การเล่านิทานจึงไม่ควรให้ครูเป็นผู้เล่าคนเดียว ควรให้เด็กเป็นผู้เล่านิทานเองหรือเล่าร่วมกับครู การให้เด็กเล่านิทานเองช่วยให้เด็กได้แสดงออกถึงความรู้สึก ได้ขยายความคิดของตนให้กระจ่างและพัฒนาทางภาษา การเริ่มต้นให้เด็กเล่านิทานอาจเป็นคำถามนำ ให้ภาพหรือเริ่มต้นเรื่องให้ก็ได้ (Hendrick. 1991 : 295–296) แต่ถ้าเป็นนิทานที่ครูเล่าเองควรมีการถามตอบโต้ให้เด็กคิดระหว่างการเล่านิทานด้วย

2. สร้างความรักการอ่านและหนังสือให้กับเด็ก เวลาเล่านิทานเป็นเวลาที่สร้างความสนใจในการอ่านและหนังสือให้กับเด็กมาก ครูควรเตรียมให้พร้อมโดยการอ่านนิทานเล่มที่เล่าให้เข้าใจจำได้ เวลาอ่านให้เปิดหน้าหนังสือเสมอตาเด็ก ตามครูจับที่เด็กคอยสังเกตเวลาเล่านิทาน ควรจัดเป็นกลุ่มเล็ก 4-5 คน ถ้าทำไม่ได้ก็ให้เด็กนั่งเป็นวงเห็นหน้าครูชัดเจน และครูเห็นเด็กทุกคน (Gilley ; & Gilley. 1980 : 258–259) ถ้าเด็กรู้สึกเพลิดเพลินกับนิทานจากหนังสือที่ครูเล่า เด็กจะชอบและสนใจที่จะหาอ่านด้วยตนเอง สิ่งนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างนิสัยการอ่านและความรักหนังสือที่ดี

3. สร้างการเรียนรู้อย่างมีจุดประสงค์ ดังกล่าวแล้วว่าเนื้อหา นิทานและเรื่องราวต่างๆ ของนิทาน ครูสามารถบูรณาการข้อความรู้ลงไปนิทานเพื่อให้เด็กเรียนรู้ได้ เช่น การสร้างวินัยเด็กด้วยนิทาน (น้ำฝน ปิยะ. 2541) การสอนคณิตศาสตร์ด้วยนิทาน (ขวัญนุช บุญอยู่ยง. 2546)

สรุปได้ว่าจุดประสงค์ของการเล่านิทานเพื่อต้องการให้เด็กได้พัฒนาภาษา และความคิด สร้างความรักการอ่านและหนังสือให้กับเด็ก และสร้างการเรียนรู้อย่างมีจุดประสงค์ สามารถบูรณาการทั้งข้อความรู้เพื่อให้เด็กเรียนรู้ได้ พร้อมทั้งสอดแทรกคุณธรรม-จริยธรรม ที่ต้องการปลูกฝังให้ซึมซาบเข้าไปในจิตใจของเด็กได้โดยไม่รู้ตัว

3.6 รูปแบบการเล่านิทาน

สมใจ บุญอูร์พิภิญโญ (2539 : 9-10) กล่าวถึงรูปแบบของการเล่านิทานไว้ดังนี้

1. การเล่านิทานปากเปล่า ผู้เล่าจะใช้คำพูดถ่ายทอดเรื่องราวด้วยเสียงธรรมชาติของตนเอง ผู้เล่าบางคนมีความสามารถพิเศษในการทำเสียงเลียนเสียงต่างๆ ช่วยให้นิทานน่าสนใจมากขึ้น
2. การเล่านิทานประกอบภาพวาด ในสมัยโบราณมีการเล่านิทานประกอบภาพวาดลงบนพื้นดิน พื้นทราย ฝาผนังของถ้ำ แผ่นหนัง ต่อมาเริ่มวาดลงกระดาษและผ้า

3. การเล่านิทานประกอบภาพวาด ผู้เล่าจะเตรียมหนังสือนิทานที่มีภาพประกอบสวยๆ ให้ผู้ฟังได้ชมในขณะที่ฟังนิทาน หนังสือบางเล่มอาจมีเฉพาะภาพแต่ไม่มีตัวอักษร ผู้เล่าต้องเตรียมเนื้อเรื่องให้สัมพันธ์กับภาพ

4. การเล่านิทานประกอบเส้นเชือก ผู้เล่าจะเตรียมเชือกนำปลายทั้ง 2 ข้างมาผูกติดกันใช้นิ้วมือทั้ง 10 นิ้วทำเป็นเส้นเชือกรูปร่างต่าง ๆ หรืออาจใช้เส้นเชือกวางเป็นรูปร่างต่าง ๆ บนกระดานหรือแผ่นโปร่งใส

5. การเล่านิทานประกอบหุ่นประดิษฐ์ ผู้เล่าจะเตรียมหุ่นให้สัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง ขณะเล่านิทานจะนำหุ่นออกมาแสดงประกอบ หุ่นที่ใช้มีลักษณะเช่น หุ่นมือ หุ่นถุงกระต่าย หุ่นกระบอก หุ่นหนังตะลุง หุ่นผ้า หุ่นฟองน้ำ หุ่นถุงเท้า เป็นต้น

6. การเล่านิทานประกอบหุ่นปะ ผู้เล่าเตรียมกระดาน ผ้าสาหลี่ กระดานแม่เหล็ก หรือเวทีจำลอง และเตรียมตัวละครที่ทำจากกระดาษด้านหลังติดกระดาษทราย สำหรับติดบนกระดาษผ้าสาหลี่จะทำให้หุ่นเคลื่อนไหวขึ้น

7. การเล่านิทานประกอบการเล่นหุ่นเชิดหน้าหรือการเล่นหุ่นกระดาน ผู้เล่าต้องเตรียมกระดานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส หรือสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขณะเล่านิทานครูจะสาธิตการเล่นหุ่นหรือกระดานเป็นรูปสัตว์ รูปดอกไม้ สิ่งของต่าง ๆ เด็กจะสนุกสนานและฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อและสายตาไปด้วย

8. การเล่านิทานประกอบการเล่นเพลง ผู้เล่าอาจนำนิทานมาเขียนใหม่เป็นบทเพลงและใส่ทำนองกระตุ้นให้เด็กเกิดสนใจในเพลง คนไทยสมัยก่อนมักนำเนื้อหาของนิทานมาขับร้อง ทำให้เกิดความไพเราะในการใช้ภาษา เช่น ตำนานดาวลูกไก่

เกริก ยุ้นพันธ์ (2539 : 36-55) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการเล่านิทานดังนี้

1. การเล่านิทานปากเปล่า เป็นนิทานที่ผู้เล่าเรื่องจะต้องเตรียมตัวให้พร้อม ตั้งแต่การเลือกเรื่องให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มผู้ฟัง นิทานปากเปล่าเป็นนิทานที่ดึงดูด และสร้างความสนใจของผู้ฟังด้วย น้ำเสียง แววดา สีส่าและท่าทางประกอบการเล่าของผู้เล่าที่สง่างามและพอเหมาะพอดี

2. นิทานวาดไปเล่าไป เป็นการเล่านิทานที่ผู้เล่าต้องมีประสบการณ์การเล่นนิทานแบบปากเปล่าอยู่มากพอสมควร แต่จะต้องเพิ่มการวาดรูปในขณะที่เล่าเรื่องราว รูปที่วาดขณะเล่าเรื่องนี้ ภาพที่วาดออกมาอาจสอดคล้องกับเรื่องที่เล่า หรือบางครั้งเมื่อเล่าจบ รูปที่วาดจะไม่สอดคล้องกับเรื่องที่เล่าเลยก็ได้ คือจะได้ภาพใหม่เกิดขึ้น

3. นิทานที่เล่าโดยใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบขณะเล่า เป็นนิทานที่ผู้เล่าจะต้องใช้สื่อที่จัดเตรียมหรือหามาเพื่อใช้ประกอบการเล่า เช่น การเล่าโดยใช้หนังสือ นิทานหุ่นนิ้ว นิทานเชิด นิทานเชือก เป็นต้น ขณะเล่าอาจมีดนตรีประกอบหรือเครื่องดนตรีประกอบจังหวะเพื่อประกอบการเล่าให้สนุกสนานยิ่งขึ้น

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547 : 227-228) ได้กล่าวถึงวิธีการเล่านิทานดังต่อไปนี้

1. การเล่านิทานปากเปล่า เป็นการเล่านิทานที่อาศัยเพียงคำพูดและน้ำเสียงของผู้เล่า ไม่มีการใช้สื่อประกอบการเล่า นอกจากน้ำเสียงและจังหวะการพูดที่สูงต่ำเร้าใจ ผู้ฟังตามเนื้อเรื่องที่นำเสนอ การเล่านิทานวิธีนี้ต้องใช้ศิลปะการพูดและการเล่าที่จูงใจมาก ส่วนใหญ่มักใช้เป็นการเล่า

นิทานก่อนนอน เด็กจะฟังแต่น้ำเสียงและเรื่องราวซึ่งเป็นลักษณะของการฟังแบบรับที่จูงใจให้หลับเป็นหลัก การเล่าตามรูปแบบนี้อาจใช้กับการเล่าที่ต้องการจูงใจให้เด็กทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างมีประสิทธิภาพก็ได้ เช่น การเล่านิทานขณะที่ให้เด็กฝึกคิดเลข หรือทำสิ่งที่เด็กเบื่อหน่ายเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินไปทำไป เป็นต้น การเล่านิทานปากเปล่าอาจให้เด็กเล่าเอง ผู้ใหญ่เล่าบ้าง หรือช่วยกันเล่า การเล่านิทานปากเปล่าไม่ควรเล่านิทานนานเกิน 15 นาที เด็กจะไม่สนุกนักถ้าต้องนั่งฟังนาน ๆ นอนฟังจะดีกว่าเพราะถ้าเบื่อก็สามารถหลับได้เลย

2. การเล่านิทานประกอบท่าทาง การเล่านิทานแบบนี้เป็นการเล่าที่มีชีวิตชีวามากกว่าการเล่าปากเปล่า เพราะเด็กสามารถติดตามเรื่องที่เล่าได้และจินตนาการเป็นรูปธรรมมากขึ้นตามท่าทางของผู้เล่า และสนุกมากขึ้นเพราะเห็นภาพพจน์ของเรื่องที่เล่าท่าทางที่ใช้ประกอบการเล่านิทานอาจเป็นท่าทางของผู้เล่า ท่าทางแสดงร่วมของเด็กได้แก่ การทำหน้าตา การแสดงท่าทางกาย หรือการเล่นนิ้วมือประกอบการเล่า

3. การเล่านิทานประกอบภาพ ภาพที่ใช้ประกอบการเล่านิทานมีหลายชนิด มีทั้งภาพถ่าย ภาพโปสเตอร์ ภาพจากหนังสือ ภาพวาด ภาพสไลด์ ภาพเคลื่อนไหว หรือภาพยนตร์ การมีภาพสวยๆ มาประกอบการเล่านิทานจะจูงใจเด็กและสร้างสรรค์จินตนาการอันบรรเจิดให้กับเด็กมาก โดยเฉพาะภาพการ์ตูนที่เคลื่อนไหวไปแต่ละลำดับภาพจะจูงใจ ทำให้เด็กติดตามเรื่องราวด้วยความอยากรู้ เด็กจะสนุกมากขึ้นถ้าในขณะที่ฟังเรื่องและดูภาพนั้นผู้เล่ากระตุ้นให้เด็กแสดงความเห็น และร่วมสร้างจินตนาการให้กับนิทานที่เล่า

4. การเล่านิทานประกอบเสียง ได้แก่ เสียงเพลง เสียงดนตรี แถบบันทึกลเสียงต่างๆ สามารถนำมาประกอบการเล่านิทานได้ จุดประสงค์เพื่อสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นให้เกิดความตื่นเต้น อยากรู้อยากติดตาม การนำเสียงมาประกอบการเล่านิทานจะมีลักษณะเช่นเดียวกับละครวิทยุที่ใช้เสียงประกอบเพื่อให้เกิดการฟังที่มีจินตนาการและอารมณ์ นอกจากเสียงเพลง เสียงดนตรีในการเล่านิทานเราอาจใช้เสียงเด็กมาประกอบการเล่าได้ ตัวอย่างเช่น เมื่อเล่าถึงรถไฟวิ่งผู้เล่าอาจชักชวนให้เด็กที่ฟังร่วมทำเสียงรถไฟวิ่ง ฉีกฉีก ปิ๊นๆ ประกอบการเล่า ซึ่งจะช่วยให้บรรยากาศการฟังนิทานสนุกไปอีกแบบหนึ่ง

5. การเล่านิทานประกอบอุปกรณ์ หรือสิ่งประดิษฐ์ที่มีอยู่ หรือผู้เล่าจัดทำขึ้น เช่น หน้ากากตัวแสดงในนิทาน หุ่นมือ หุ่นชัก หุ่นเชิด ตุ๊กตา เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นสื่อประกอบการเล่านิทานที่สำคัญ อุปกรณ์สามารถทำให้เด็กสนุกและตื่นตาไปกับนิทานที่เล่าได้เป็นอย่างดี สร้างความสนใจในการฟังนิทานให้แก่เด็กมากกว่ารูปแบบอื่นๆ

6. การเล่านิทานประกอบการวาดภาพ บางครั้งนิทานไม่จำเป็นต้องอาศัยภาพหนึ่ง การสร้างบรรยากาศที่น่าสนใจให้กับเด็กเพื่อให้เด็กติดตามและคิดคือการเล่านิทานประกอบ ภาพวาด ผู้เล่าต้องสามารถวาดภาพได้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องสวยแต่ต้องสื่อได้เข้าใจ มีจินตนาการเล่าจะเป็นการเล่าไปวาดไป สนทนาไป เด็กจะสนุกมาก และจินตนาการตามมือของผู้เล่า เช่น นกตัวหนึ่ง ผู้เล่าวาดภาพนกเกาะอยู่บนต้นไม้ ผู้เล่าวาดภาพต้นไม้ขณะวาดก็สนทนากับเด็กว่าจะวาดต้นอะไร ทำไม่ต้องวาดต้นไม้เพราะอะไร ข้อมูลสนทนาที่ให้นี้คือองค์ความรู้ที่เด็กจะได้รับไปพร้อมกันด้วย

7. การเล่านิทานไม่จบเรื่อง เป็นการเล่าที่เจตนาให้เด็กคิดแล้วผูกเรื่องต่อโยงมาเล่าต่อจากครู ซึ่งนอกจากพัฒนาภาษายังพัฒนาความคิดให้กับเด็กเช่นกันกับการเล่าต่อเรื่องราว อาจเล่าต่อจากครู ครูเล่าต่อจากเด็กหรือเพื่อน ๆ เล่าต่อกัน

สรุปได้ว่า รูปแบบการเล่านิทานนั้นมีมากมาย เช่น การเล่านิทานปากเปล่า การเล่านิทานประกอบท่าทาง นิทานวาดไปเล่าไป การเล่านิทานประกอบอุปกรณ์ การเล่านิทานประกอบภาพ ฯลฯ การเล่านิทานให้มีคุณภาพนั้น ผู้เล่านิทานจะต้องเลือกลักษณะการเล่านิทานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบุคลิกของผู้เล่าเองด้วย

3.7 การเลือกนิทานสำหรับเด็ก

หลักการเลือกหนังสือนิทานให้เหมาะสมกับเด็กมีผู้ให้ข้อคิดไว้หลายท่าน ดังนี้

อารมณ สุวรรณ (2532 : 472–474) ให้แนวคิดในการเลือกนิทานที่เหมาะสมกับเด็กต้องพิจารณาสิ่งสำคัญหลายประการ คือ

1. เป็นเรื่องง่าย ๆ ดำเนินเรื่องดีมีจุดเด่นของเรื่องจุดเดียว เพื่อให้เด็กจับประเด็นของเรื่องได้
2. มีบทสนทนาบ้าง
3. ใช้คำซ้ำๆ คำคล้องจองและประโยคสั้นๆ ที่จำง่าย
4. ภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษาที่ดึงดูดความสนใจเด็กและใช้ภาษาที่ถูกต้อง
5. เหตุการณ์ของเรื่องควรเป็นเหตุการณ์ที่ใกล้ตัวเด็กและเรื่องที่คิดคำนึงถึงจินตนาการ
6. จุดเด่นของเรื่องควรง่ายและเป็นที่น่าสนใจของเด็ก
7. ตัวละครเด่นควรมีตัวเดียว ถ้ามีตัวละครหลายตัวจะทำให้เด็กงง
8. ถ้ามีเรื่องศาสนา วัฒนธรรม และเชื้อชาติ ควรเป็นเรื่องที่ใช้ภาพพจน์ถูกต้องและเหมาะสมกับท้องถิ่น

การเลือกนิทานที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยนั้น มุ่งเน้นไปที่เรื่องนิทานจะต้องเป็นเรื่องที่ง่ายๆ แต่มีความสมบูรณ์ เป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก ตัวละครไม่มากนักแต่มีลักษณะเด่นที่เด็กเห็นและจำได้ง่าย การดำเนินเรื่องควรเน้นที่บทสนทนามากกว่าเขียน

ไพพรรณ อินทนิล (2534 : 70–73) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการเลือกนิทานดังนี้

1. เลือกให้เหมาะสมกับความสนใจของเด็กแต่ละวัย เด็กเล็กสนใจสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เพราะประสบการณ์ยังน้อย เช่น เรื่องพ่อแม่ เพื่อน ครู และเรื่องของสัตว์เลี้ยง ควรเลือกเรื่องที่เข้าใจง่าย ตัวละครน้อย พอเริ่มโตขึ้น ความสนใจขยายกว้างขึ้น ใกล้ตัวออกไป จึงชอบเรื่องเกี่ยวกับเทพนางฟ้า เรื่องตื่นเต้น ผจญภัย
2. เลือกเรื่องที่ผู้เล่าอยากเล่า เรื่องที่ผู้เล่าชอบ พอใจที่จะเล่าทำให้เล่าได้ดี เล่าได้สนุกสนานมีชีวิตชีวา

3. เลือกเรื่องที่เหมาะสมกับวิธีการเล่า และสื่อประกอบการเล่า เทคนิค และวิธีการเล่า นิทานที่มีมากมาย นิทานแต่ละเรื่องก็เหมาะสมกับวิธีการเล่าและสื่อที่ต่างกันไป การเลือกนิทานที่จะเล่าจึงต้องพิจารณาความสามารถและความถนัด ตลอดจนวิธีการเล่าของผู้เล่าและสื่อที่จะประกอบการเล่า

4. เลือกเรื่องที่มีสาระข้อคิด ที่จะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรม และค่านิยมที่ดีงามให้กับเด็ก ผู้เล่าต้องตระหนักทุกครั้งที่เราเล่าให้เด็กฟังว่า เรื่องที่นำมาเล่าต้องมีคติ และข้อคิด ปลูกฝังความดีงามให้เกิดขึ้นในจิตใจเด็กทุกครั้ง ทั้งนี้ผู้เล่าต้องมีกลอุบายที่แยบยลในการเล่าที่จะไม่ให้เขารู้สึกว่าถูกสอนในเรื่อง ศีลธรรมจรรยา

5. เลือกเรื่องที่ทำให้ความสนุกสนาน เรื่องซ้ำกันเป็นนิทานที่ผู้ฟังชอบ แต่ไม่ใช่ทุกครั้งหรือทุกเรื่องที่เล่าจะต้องเป็นนิทานซ้ำกัน เพราะเด็กมีความสนใจและต้องการฟังนิทานหลายประเภท

6. เลือกเรื่องที่มีความเคลื่อนไหวอยู่ในเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องที่เล่าควรจะมีคำกริยา ซึ่งจะต้องตอบ คำถามว่า ใคร ทำอะไร ได้มากที่สุด เด็กทุกคนอยากรู้ว่า เมื่อเกิดเรื่องเช่นนี้แล้วจะเป็นอย่างไรต่อไปตัวสำคัญของเรื่อง พระเอก ผู้ร้ายทำอะไร ทำแล้วเป็นอย่างไร

7. ควรเลือกนิทานที่มีเนื้อเรื่องเร้าใจ ทำให้เกิดความตื่นเต้นอยากฟังไปจนจบ การผูกเรื่องต้องแนบเนียนและมีเรื่องปลุกย่อยที่น่าออกนอกทางให้น้อยที่สุด เลือกนิทานที่จบในตัวของมันเอง

8. เลือกเรื่องคำซ้ำๆ ข้อความซ้ำๆ และคล้องจองกันสำหรับเด็ก เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กติดใจและสนุกสนานมาก

9. ควรเลือกเรื่องที่ทำให้ความรู้สึกสะเทือนใจ เช่น รัก โกรธ สอดแทรกอยู่ด้วย ผู้ฟังนิทานไม่ชอบเรื่องจืดชืด ควรมีตอนที่ตื่นเต้น เศร้าโศก สอดแทรกลงไป

10. นิทานเรื่องผี เด็กมักรู้สึกอยากฟัง ทั้งกลัว ผู้เล่าควรเลือกเรื่องผีที่น่ารักน่าเอ็นดู ไม่น่ากลัว ที่คอยช่วยเหลือคนดี หรือเรื่องผีที่กลัวผีด้วยกัน

11. นิทานพื้นเมือง ตำนาน เป็นนิทานที่อธิบายที่มาของชื่อและสิ่งต่างๆ ตำนานเกี่ยวกับสถานที่ เรื่องราววีรบุรุษควรนำมาเล่าให้เด็กฟัง

12. เทพนิยายและเทพปกรณัม เด็กๆ ชอบฟังมาก เพราะมีเรื่องผจญภัย ตื่นเต้น เร้าใจ

13. ควรเลือกเรื่องที่เหมาะสมกับเพศของผู้ฟังในกรณีที่ผู้ฟังนิทานทั้งกลุ่มเป็นเพศเดียวกัน หากผู้ฟังมีทั้งสองเพศควรเลือกเรื่องที่เป็นที่สนใจของทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย

14. ควรเลือกเรื่องที่แสดงออกถึงความฉลาดเฉลียวในการแก้ปัญหาหรือการใช้ปฏิภาณไหวพริบ เด็กจะติดใจความสามารถของตัวละคร ประทับใจ ฟังใจนิทานเหล่านี้ไปนานหรือจนกระทั่งเติบโต

สมใจ บุญอุรุพิภิญโญ (2539 : 7-8) กล่าวว่า การเลือกนิทานที่จะนำมาเล่าให้เด็กฟังนั้น ควรคำนึงถึงอายุและความสนใจของผู้ฟัง เด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 4-6 ปี จะสนใจตนเองน้อยลง เริ่มสนใจภายนอกมากขึ้น มีอารมณ์รักสนุก ชอบฟังนิทานประเภทต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องที่มีสัตว์พูดได้ นิทานสำหรับเด็กปฐมวัยฟังนั้นมีหลายประเภท เช่น นิทานที่เล่นคำ เล่นเสียงจังหวะคำ นิทานที่มีคำคล้องจอง มีคำซ้ำๆ กันที่น่าฟัง นิทานที่กระตุ้นจินตนาการ และตอบสนองให้เด็กได้แสดงท่าทาง นิทานที่รับรู้และเข้าใจความรู้สึกของเด็ก และให้ความเห็นอก เห็นใจ หนังสือที่นำมาเล่านี้ควรมี

ภาพประกอบชัดเจน สีสันสวยงามและเสนอภาพที่สะท้อนความคิดเด็กในทางที่ดีงาม ระยะเวลาในการเล่าในระยะแรกควรใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที

เกริก ยุ้นพันธ์ (2539 : 57-59) ได้กล่าวถึงการเลือกนิทานที่จะเล่าให้เด็กปฐมวัยฟังนั้นผู้เล่านิทานจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจประสบการณ์และความสามารถที่จะแยกแยะ เลือกนิทานให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของเด็ก เด็กวัยระหว่าง 4-6 ปี จะให้ความสนใจกับตัวเองน้อยลงหันมาสนใจสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวมากขึ้น แต่ความสนใจของเด็กวัยนี้ยังเป็นระยะสั้นเท่านั้น คำกลอนที่มีความคล้องจอง เช่น เพลงกล่อมเด็ก คำทายที่ประลองปัญญา นิทานที่เป็นคำประพันธ์สัมผัสคล้องจองเด็กๆจะชอบมาก เช่น หนุมากับหนุมาน หนุมากับหนุมี่ หนุมี่มีตุ๊กตาหมา หนุมามีตุ๊กตาหมี เป็นต้น นอกจากนี้เด็กวัยนี้ยังชอบนิทานที่มีตัวเดินเรื่องหรือตัวเอกเป็นสัตว์พูดได้ เช่น หมาป่าพูดได้คุยกับหนูน้อยหมีแดง เป็นต้น นิทานที่เหมาะสมและควรเล่าให้เด็กฟังนั้นควรเป็นนิทานที่เปี่ยมด้วยคุณค่าทางเนื้อหา ได้อรรถรส รูปแบบการใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษา ความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมคุณภาพ ยกระดับสติปัญญาและจิตใจในทางที่ดี นิทานที่เล่าให้เด็กฟังนอกจากปัจจัยข้างต้นแล้วผู้เล่ามีส่วนอย่างมากในการนำเสนอให้นิทานเรื่องนั้นมีความสนุกสนานเหมาะสมกับวัยของเด็ก มีแง่มุม มีชั้นเชิง และเห็นรายละเอียดที่จะเล่าให้เด็กฟัง ไม่ว่าจะเป็นการเล่านิทานปากเปล่า นิทานวาดไปเล่าไป และลีลาการเล่านิทานจะต้องส่งผลให้ผู้ฟังหรือเด็กๆเห็นภาพพจน์และเกิดความสนุกสนานประทับใจ

เกริก ยุ้นพันธ์ (2539 : 66) กล่าวว่า เรื่องและนิทานที่ไม่เหมาะที่จะนำมาเล่าให้เด็กฟังหรือเป็นนิทานที่เด็กอ่านเอง ได้แก่

1. เป็นนิทานที่มีคำสอนมากเกินไป
2. เป็นนิทานที่มีคำและประโยคไม่เหมาะสมกับเด็ก
3. เป็นนิทานที่มีเรื่องยืดเยื้อและรายละเอียดมากมาย
4. เป็นนิทานที่มีเรื่องราวทารุณโหดร้าย ซึ่งอาจเป็นตัวอย่างที่ผิดๆ
5. เป็นนิทานที่ส่งเสริมค่านิยมผิดๆ
6. เป็นนิทานที่ผิดต่อศีลธรรมของคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม
7. เป็นนิทานที่ไม่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

สัทหพัฒน์ อรุณธารี (2542 : 23) เรื่องและนิทานต่อไปนี้ไม่ควรนำมาเล่าให้เด็กฟัง

1. เป็นเรื่องที่หวาดเสียว น่ากลัวอย่างไม่มีเหตุผล เช่น เรื่องเกี่ยวกับภูติผีปีศาจ
2. เรื่องเกี่ยวกับการรักใคร่ การหนีตามกันของหนุ่มสาว
3. เรื่องเกี่ยวกับการพลัดพรากจากพ่อแม่ และการถูกทอดทิ้ง
4. เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความโหดร้ายทารุณ มีการลงโทษอย่างรุนแรงเกินไป ควรมีการให้อภัยซึ่งกันและกัน

5. เรื่องที่ผู้เล่าไม่ถนัดที่จะเล่าจะทำให้เด็กมีเจตคติที่ไม่ดีได้

6. เรื่องที่สอดแทรกศีลธรรมมากเกินไปจนเด็กเบื่อ ดังนั้นการเลือกนิทานให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยนั้นการเลือกควรคำนึงถึงวัยของเด็กเป็นสำคัญ ตลอดจนเนื้อเรื่องและ

ลักษณะของหนังสือนิทานจะทำให้ได้นิทานที่เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจและพัฒนาการตามวัยของเด็กได้เป็นอย่างดี ส่วนนิทานที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กไม่ควรนำมาเล่าให้เด็กฟังเป็นอย่างยิ่ง

สรุปได้ว่า การเลือกเรื่องผู้เล่านิทานจะต้องเป็นผู้ใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการพิจารณาเรื่องให้เหมาะสมกับเด็ก และนำเรื่องที่เลือกสรรแล้วมาปรุงแต่งด้วยเทคนิคกระบวนการ และสร้างสรรค์ให้เรื่องนิทานที่เลือกนั้นมีเสน่ห์น่าสนใจ เราความสนใจและเหมาะสมสำหรับเด็กตามแต่ละโอกาส

3.8 สื่อที่ใช้ในการเล่านิทาน

วรรณิ ศิริสุนทร (2532 : 83-95) ในการเล่านิทานผู้เล่าสามารถเลือกใช้สื่อต่าง ๆ ประกอบการเล่าได้ เพราะจะช่วยเพิ่มความสนใจและความสนุกสนานให้แก่เด็ก ๆ สื่อมีหลายอย่าง ได้แก่

1. กระดานชอล์ก
2. ภาพแผ่นและภาพพลิก
3. ภาพกระดาษกระดก
4. โทรทัศน์จำลอง
5. ตุ๊กตาหลอดด้าย
6. ตัวสัตว์ขี้ไม้หนีบ
7. หุ่นนิ้วเจาะรู
8. หุ่นนิ้วผ้า
9. หุ่นนิ้วกระดาษ
10. หุ่นถุงมือ
11. หุ่นจำลอง
12. หุ่นถุงกระดาษ
13. หุ่นเงา
14. หน้ากากแบบคาดเป็นกระบังหน้า
15. ลูกบาศก์ภาพนิทาน
16. ภาพตัดต่อ
17. กระดาษทรายเพื่อเล่านิทาน
18. กระดานผ้าสาหลี

ไพพรรณ อินทนิล (2534 : 113-148) อุปกรณ์ประกอบการเล่านิทานช่วยกระตุ้นผู้ฟังให้เกิดความสนใจในนิทานมากยิ่งขึ้น สื่อที่ใช้ในการเล่านิทานสามารถแยกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. รูปภาพ
 - 1.1 ภาพประกอบจากหนังสือสำหรับเด็ก
 - 1.2 ภาพวาด
 - 1.3 ภาพแปะ
 - 1.4 การใช้ภาพวาดติดกระดุม
 - 1.5 การใช้ภาพจากโฆษณา
2. หุ่นต่าง ๆ ได้แก่
 - 2.1 หุ่นเงา
 - 2.2 หุ่นมือ
 - 2.3 หุ่นถุงมือ
 - 2.4 หุ่นถุงกระดาษ
 - 2.5 หุ่นนิ้วมือ
 - 2.6 หุ่นหน้ากากหรือหุ่นใส่ตัวคน
 - 2.7 หุ่นมือเงา
 - 2.8 หุ่นเชิด หรือหุ่นกระบอก
 - 2.9 หุ่นชัก
3. ดนตรีประกอบการเล่านิทาน
4. เชือกและสิ่งของต่าง ๆ ประกอบการเล่านิทาน
5. การแสดงท่าทางประกอบการเล่านิทาน
6. การใช้นิ้วมือประดิษฐ์เป็นตัวละคร
7. กระดาษพับเป็นรูปต่าง ๆ
8. การเล่านิทานโดยใช้สื่อที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน อาทิเช่น ตะกร้า ตุ๊กตา ไข่ไม้ เสื้อผ้า ฯลฯ
- เกริก ยุ้นพันธ์ (2539 : 92-93) สื่อที่ใช้ในการเล่านิทานมีหลากหลาย ซึ่งพอจะกล่าวได้

ดังนี้

1. การเล่านิทานด้วยหนังสือ
2. การเล่านิทานประกอบหุ่นกระดาษ
3. นิทานหุ่นนิ้ว และนิทานหุ่นนิ้วเจาะรู
4. นิทานหุ่นมือ
5. นิทานหุ่นเชิด
6. นิทานหุ่นชัก
7. นิทานหุ่นเงา
8. นิทานเชือก
9. นิทานพับกระดาษ
10. นิทานตัดกระดาษหรือฉีกกระดาษ

11. นิทานประกอบการปั้น
12. นิทานผ้าเช็ดหน้า
13. นิทานแผ่นป้ายสำลี
14. นิทานหน้ากาก ฯลฯ

สรุปได้ว่า สื่อหรืออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเล่านิทานคือวัสดุหรืออุปกรณ์ที่ผู้เล่านิทานสร้างขึ้นหรือเลือกมาใช้ประกอบการเล่านิทานให้เหมาะสมตามโอกาสเฉพาะของนิทานแต่ละเรื่องหรือสัมพันธ์กับเนื้อหาของนิทานเรื่องนั้นๆที่ผู้เล่านิทานนำเอามาประกอบการเล่า สื่อหรืออุปกรณ์ที่ผู้เล่านิทานนำเอามาใช้ประกอบการเล่านิทานนี้มีผลช่วยให้ผู้ฟังหรือเด็กๆ ตื่นเต้นสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้รับความสนใจ และสร้างความเข้าใจในเนื้อเรื่องของนิทานให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น

3.9 วิธีการและเทคนิคในการเล่านิทาน

วรรณิ ศิริสุนทร (2532 : 37) นิทานที่สามารถเล่าได้ดีและมีคุณค่าต้องประกอบด้วยกลวิธีการทางละครหรือการประพันธ์ เพื่อความสนุกสนาน ประกอบทั้งความสามารถของผู้เล่านิทาน ซึ่งต้องใช้ภาษาที่สละสลวยเหมาะสมและคงไว้ซึ่งศิลปะในการเล่า อาจแบ่งขั้นตอนการเล่านิทานได้ 4 อย่าง ได้แก่

1. การเลือกเรื่องที่จะเล่า
2. การดัดแปลงเนื้อเรื่อง
3. การเตรียมตัว
4. สถานที่เล่านิทาน

ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2533 : 104) กล่าวว่า การเล่านิทานให้ได้ดีนั้นเป็นเรื่องยากพอสมควรผู้เล่าต้องใช้เทคนิคในการเล่าอย่างมาก เพื่อจะทำให้เด็กสนใจ ผู้เล่าต้องมีศิลปะในการเล่า นอกจากนี้ต้องให้ความรัก ความอดทน ความใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็ก บุคลิกภาพและท่าทางของผู้เล่าก็สำคัญ

การเล่านิทานให้ประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์นั้นจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ทำความเข้าใจกับนิทานเรื่องที่จะเล่าเสียก่อน
2. เลือกคำที่ง่าย ๆ
3. ใช้บทสนทนาจะทำให้เด็กตื่นเต้น
4. หลีกเลี่ยงการบรรยายและคำอธิบายที่ไม่จำเป็น
5. ใช้เสียงแบบสนทนากัน คือ ช้า ชัดเจน มีหนักเบา
6. จับเวลาให้ดี เว้นตามจังหวะตามอารมณ์ของเรื่อง
7. เวลาเล่าให้เป็นกันเอง ให้ความรักความสนิทสนมอย่างจริงใจ
8. นิทานที่นำมาเล่าให้ยาวพอๆ กับระยะความสนใจของเด็ก ประมาณ 15 - 20 นาที
9. มีรูปภาพประกอบอาจเป็นหนังสือภาพ หุ่น จะช่วยให้เด็กสนใจยิ่งขึ้น
10. เวลาเล่าอย่าย่อเรื่องให้สั้นจนขาดความสนุกไป

11. จัดบรรยากาศในห้องให้เหมาะสม
 12. อย่าแสดงท่าทางประกอบการเล่ามากเกินไป
 13. ขณะเล่าอาจให้เด็กมีส่วนร่วมในการเล่าניתานด้วยก็ได้ เช่น แสดงท่าทางตาม เนื้อเรื่อง แต่ไม่ควรให้บ่อยนัก
 14. สายตาของผู้เล่าจะต้องกวาดมองเด็กทุกคน
 15. หากมีเด็กพูดหรือถามขัดจังหวะควรบอกให้เด็กรอจนกว่าจะจบเรื่อง
 16. หลังจากเล่าניתานจบอาจให้เด็กช่วยกันตั้งชื่อเรื่องก็ได้
 17. หลังจากเล่าניתานจบควรเปิดโอกาสถามและวิพากษ์วิจารณ์
 18. ถ้านิทานเรื่องยาวผู้เล่าอาจเล่าเป็นตอน ๆ ก็ได้
- ไพพรรณ อินทนิล (2534 : 103–106) ผู้เล่าניתานที่มีความสามารถเล่าได้เก่งจะทำให้ นิทานเรื่องที่นำมาเล่ามีชีวิตชีวาสนุกสนานเป็นที่หลงใหลติดอกติดใจของเด็ก ๆ ได้ มีวิธีการ ดังต่อไปนี้

1. ผู้เล่าควรเล่าตามลำดับเหตุการณ์ไม่กระโดดข้ามไปมา
2. มีเทคนิคประกอบการเล่า
 - 2.1 ใช้น้ำเสียงประกอบการเล่า
 - 2.2 ใช้ท่าทางประกอบการเล่า
 - 2.3 ใช้สีหน้าและแววตาประกอบการเล่า
 - 2.4 ใช้อุปกรณ์ประกอบการเล่า
3. สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
 - 3.1 บรรยากาศเงียบสงบ
 - 3.2 ผู้ฟังไม่อยู่ในภาวะหิว ร้อน อยากเข้าห้องน้ำ หรือ่วงนอน
 - 3.3 สถานที่สบายสะอาด
 - 3.4 ความยาวของนิทานเหมาะสมกับช่วงความสนใจของผู้ฟังแต่ละวัย
4. ควรมีการประเมินผลการเล่าניתาน เพื่อทราบข้อดีข้อบกพร่องของตัวเองเพื่อทำให้การเล่าניתานครั้งต่อไปสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สิ่งที่น่ามาประเมินคือ
 - 4.1 ผู้ฟังติดตามเรื่องตลอดไหม
 - 4.2 ผู้ฟังแสดงอาการเบื่อหน่ายหรือสนใจเรื่องอื่นมากกว่าหรือไม่
 - 4.3 ผู้ฟังมีปฏิกิริยาตอบสนองมีส่วนร่วมหรือไม่
 - 4.4 เนื้อเรื่องให้ความสนุกสนานและสาระหรือไม่
 - 4.5 ผู้ฟังเข้าใจภาษาที่ผู้เล่าใช้หรือไม่
 - 4.6 การใช้อุปกรณ์ประกอบการเล่าניתานเป็นไปโดยราบรื่นตามเนื้อเรื่องหรือไม่

ครุรักษ์ ภิรมภักษ์ (2540 : 45–46) กล่าวว่าในการเล่าניתาน สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งคือการสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ฟัง จุดเริ่มต้นอยู่ที่การเตรียมให้พร้อมซ่อมให้ดีของผู้เล่า ผู้เล่าจะต้องหาจุดสำคัญของเรื่องให้พบ และสรุปจบให้จับใจดังนี้

ประโยคแรกที่จะใช้ในการเริ่มเรื่อง ควรคัดสรรถ้อยคำที่ฟังดูแล้วน่าตื่นเต้น จูงใจให้ติดตามเรื่องต่อไป คอยสังเกตว่าผู้ฟังยังจับจ้องให้ความสนใจกับบทบาทลีลาการเล่า และเรื่องราวที่เล่าอยู่หรือไม่ ถ้ารู้สึกว่าการกำลังสูญเสียความสนใจ ควรเปลี่ยนบรรยากาศด้วยการหยุดพักถามปัญหาอะไรเอ่ย ปัญหาชาร์หรือปัญหาสนุกๆ

การจบเรื่องประโยคสุดท้าย ที่จะปิดเรื่องมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประโยคแรกที่ใช้เริ่มเรื่อง ผู้เล่าต้องคิดและเตรียมไว้ว่า จะปิดเรื่องด้วยประโยคใด จึงจะเป็นการสรุปจบที่จับใจผู้ฟัง โดยทั่วไปมักปิดการเล่านิทานด้วยถ้อยคำที่กินใจ ให้ข้อคิด หรือทิ้งท้ายไว้ให้คิด

กิจกรรมภายหลังการเล่านิทานเป็นสิ่งที่ไม่ควรละเลย หลังจากเล่านิทานจบ ควรมีคำถามเกี่ยวกับนิทานที่นำมาเล่า ให้นักเรียนตอบ ซึ่งอาจเป็นคำถามที่เกี่ยวกับชื่อตัวละครที่สำคัญ เหตุการณ์ที่สำคัญและข้อคิดที่ได้ เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 78-79) ได้เสนอวิธีการเล่านิทานที่ครู ควรทราบดังนี้

1. เนื้อเรื่องต้องเหมาะสมกับวัยใช้เรื่องที่มีความดีชนะความชั่วเสมอไป และผู้เล่าต้องจำเนื้อเรื่องได้ดีทุกตอน
2. เสียง ผู้เล่าจะต้องให้เด็กทั้งหมดได้ยินเสียงผู้เล่าอย่างชัดเจน ระดับเสียงและจังหวะพูดถูกต้องเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ใส่ความรู้สึกลงไปให้น้ำเสียง ถ้าผู้เล่าสามารถทำเสียงสูงต่ำ ทำเป็นเสียงเด็ก เสียงคนแก่ หรือทำเสียงตามลักษณะของตัวละครได้ เด็กจะยิ่งสนใจมากยิ่งขึ้น
3. ท่าทาง ถ้ามีภาพประกอบผู้เล่าไม่ต้องใช้ท่าทางมาก แต่เน้นที่ภาพ หากไม่มีภาพประกอบก็ควรใช้ท่าทางประกอบบ้างตามโอกาส แต่อย่าใช้มากเกินไป ฟังระวังให้เป็นไปตามธรรมชาติ
4. จังหวะ จังหวะในการพูดเป็นสิ่งที่จะช่วยให้นิทานน่าสนใจ
5. อารมณ์ ในขณะที่เล่าควรเล่าให้เด็กเห็นถึงความรู้สึก และอารมณ์ของผู้เล่า เช่น อารมณ์เร็นเริง ความรู้สึกตื่นเต้น หรืออารมณ์เศร้า ฯลฯ
6. ข้อตกลงก่อนฟังนิทานควรมีข้อตกลงกันว่าผู้ฟังจะต้องไม่พูดแซง ในขณะที่ฟังนิทาน
7. เวลาในการเล่า เด็กอายุ 4-5 ขวบ หรือ 5-6 ขวบ ใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2541 : 16-17) กล่าวถึงการเล่านิทานมีขั้นตอนการดำเนินการเป็นลำดับแต่ละขั้นตอนของการเล่า ต้องมีการจัดเตรียมให้เหมาะสม จึงจะทำให้การเล่านิทานมีความหมายประทับใจผู้ฟัง แม้ว่านิทานจะเป็นสิ่งที่เด็กชอบ และพร้อมที่จะฟังอยู่เสมอก็ตาม นิทานทุกเรื่องกับการเล่าทุกครั้งไม่สามารถตรึงใจให้เด็กอยู่กับที่ได้ตั้งแต่ต้นจนจบ เว้นแต่กระบวนการเล่านั้นจะมีขั้นตอนการเตรียมการที่นอกจาก จะทำให้นิทานดำเนินไปสู่จุดประสงค์ของผู้เล่าที่ต้องการแล้ว ต้องทำให้เด็กเพลิดเพลินกับการเล่านิทานด้วย ในการเตรียมการเพื่อการเล่านิทานที่ครูเป็นผู้เล่า ครูควรจัดเตรียมเนื้อหา ก่อน ถ้าเป็นนิทานที่มาจากหนังสือนิทาน ครูควรต้องอ่านให้เข้าใจ จำเนื้อเรื่องให้ได้ เมื่อนำไปเล่าประกอบภาพในหนังสือจะได้พูดความต่อเนื่องเป็นเรื่องราว มีหยุดพัก ถามตอบจะทำให้เข้าใจง่ายไม่ลืม

การเตรียมเด็กสำหรับฟังนิทาน ที่นั่งของเด็กควรต้องใกล้เคียงกัน ครูอาจนั่งสูงกว่าเด็กเล็กน้อยเพื่อให้สามารถแสดงภาพในหนังสือ หรือภาพอื่น ๆ บนตักในระดับสายตาเด็ก ขณะเล่าควรจัดเด็กเป็นกลุ่มเล็กๆ ถ้าเป็นกลุ่มใหญ่ให้นั่งล้อมวงครู แล้วครูเริ่มกิจกรรมเตรียมเด็กด้วยการให้เด็กร้องเพลง ดูภาพ หรือ กล่าวคำจูงใจ เพื่อให้เด็กมีอารมณ์พร้อมที่จะฟัง เมื่อพร้อมแล้วจึงเริ่มต้นด้วยการเล่านิทาน หากมีจุดประสงค์ของการฟังต้องบอกเด็กด้วย

การดำเนินเรื่อง อาจเป็นการนำเสนอด้วยภาษาพูดอย่างเดียว หรือใช้ภาษาท่าทาง หรือใช้สื่อประกอบต่างๆ ทั้งแถบบันทึกเสียงและภาพประกอบ ผู้เล่าต้องใช้ภาษาที่เด็กเข้าใจง่าย ถูกหลักไวยากรณ์ บทสนทนาอาจใช้ภาษาถิ่นหรือใช้คำคั่นที่เด็กเคยชิน จะช่วยให้การเล่านิทานมีประสิทธิภาพและมีความหมายตรงกับจุดประสงค์ของผู้เล่ามากขึ้น

สรุปได้ว่า การเล่านิทานให้ดีขึ้น ผู้เล่าจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องที่จะใช้เล่าให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง สื่อ และรูปแบบเทคนิคเฉพาะของผู้เล่า สถานที่และเวลา นอกจากนั้นยังต้องมีการติดตามผลการเล่านิทาน สังเกตความพึงพอใจของผู้ฟังว่าสนใจมากน้อยเพียงใด เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงการเล่านิทานในครั้งต่อไป

3.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่านิทาน

งานวิจัยต่างประเทศ

ดิกสัน จอห์นสัน และซอลส์ (Dixon ; John ; & Salfs. 1977:367-379) ได้วิจัยเกี่ยวกับเรื่องการจัดกิจกรรมการเล่านิทานให้กับเด็กอนุบาล อายุ3-4ปี ที่เมืองดีทรอยต์ จำนวน 46 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่1 เล่านิทานให้เด็กฟังแล้วให้เด็กแสดงบทบาทประกอบตามเนื้อเรื่อง กลุ่มที่2 เล่านิทานให้ฟังพร้อมกับพาไปดูของจริงนอกสถานที่ เช่น ไปสวนสัตว์ ไปซื้อของ กลุ่มที่3 เล่านิทานและสนทนากับเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่เล่าให้ฟัง และกลุ่มที่4 กลุ่มควบคุม ผลพบว่า กลุ่มเด็กที่ได้แสดงบทบาทประกอบตามเรื่องได้แสดงบทบาทเลียนแบบตัวละครในเรื่องไปด้วยจะพัฒนาจิตลักษณะต่างๆได้ดีที่สุด แสดงว่าเมื่อเด็กได้ฟังนิทานแล้วเกิดความต้องการที่เลียนแบบตัวละครที่ชอบหรือตัวละครที่ได้รับความสำเร็จจากพฤติกรรมนั้นและเนื้อหาในนิทานถ้าเป็นเรื่องที่ใกล้ความจริง เช่นเทพนิยายแล้วจะให้ผลดีต่อจิตลักษณะของเด็กได้ดีกว่านิทานที่มีเนื้อหาไกลชีวิตของเด็ก

มอร์โรว์ (Morrow. 1986) ได้ทำการวิจัยผลของการเล่านิทานแบบเล่าเรื่องซ้ำโดยไม่มีการชี้แนะในระดับเด็กวัยอนุบาล อายุเฉลี่ย 5 ปี 7 เดือน ผู้วิจัยและผู้ช่วยแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเล่านิทานเรื่องเดียวกันให้เด็กฟังในช่วงเวลาเล่านิทานปกติหลังเล่านิทานให้กลุ่มควบคุมวาดภาพจากเรื่องที่ฟัง และกลุ่มทดลองเล่าเรื่องซ้ำให้ครูฟังเป็นรายบุคคลโดยไม่มีระดับ .05

งานวิจัยในประเทศ

สุดาดี ไยพิมล (2533 : 57–62) ได้ศึกษาความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับฟังการเล่านิทานโดยใช้หุ่นนิ้วมือ และการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2532 โรงเรียนพิมลวิทย์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับฟังนิทานโดยใช้หุ่นมือประกอบ และการเล่านิทานโดยใช้บทบาทสมมติประกอบ มีความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยใช้หุ่นนิ้วมือประกอบมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 14 และหลังการทดลอง 18.429 ส่วนกลุ่มที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 13.333 และหลังการทดลอง 19.067 ส่วนเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบมีความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ไม่สูงกว่าการเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือประกอบ โดยกลุ่มเด็กที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือประกอบมีคะแนนเฉลี่ย 18.429 และกลุ่มที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบมีค่าคะแนนเฉลี่ย 19.067 ส่วนเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบมีความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ไม่สูงกว่าการเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือประกอบ โดยกลุ่มเด็กที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือประกอบมีคะแนนเฉลี่ย 18.429 และกลุ่มที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบมีค่าคะแนนเฉลี่ย 19.067

จันทร์เพ็ญ สุภาพล (2535 : 67–37) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรี และนิทานประกอบภาพควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรม การช่วยเหลือกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายหญิงอายุ 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2535 โรงเรียนอนุบาลแพร่ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรีควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือมีพฤติกรรมทางด้านสังคมดีกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบภาพควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 10.797 และ 7.65 ตามลำดับ

วาริ นิยมธรรม (2535 : 46–59) ได้ศึกษาผลการใช้เทคนิคแม่แบบจากนิทานชาดกเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ในนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2535 โรงเรียนอนุบาลปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 90 คน โดยกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับแม่แบบจากนิทานชาดก กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการสอนโดยแผนการสอนของกองวิชาการ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการสอน พบว่ากลุ่มที่สอนโดยใช้แม่แบบนิทานชาดก มีพัฒนาการเชิงจริยธรรมด้านความเมตตากรุณามากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมากกว่ากลุ่มควบคุม และกลุ่มที่สอนตามแผนการสอนของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีพัฒนาการทางด้านความเมตตากรุณามากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มที่

สอนโดยแม่แบบนิทานชาดก มีพัฒนาการเชิงการจริยธรรมด้านความเมตตากรุณามากกว่ากลุ่มที่สอนโดยใช้นิทานชาดกมีคะแนนเฉลี่ย 10.23 และกลุ่มที่สอนตามแผนการสอนของกองวิชาการกระทรวงศึกษาธิการมีค่าคะแนนเฉลี่ย 9.2 และกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ย 7.2

ทัศนีย์ อินทรบำรุง (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบวินัยตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานก่อนกลับบ้านกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมก่อนกลับบ้านแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี จำนวน 30 คน พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานก่อนกลับบ้าน มีวินัยในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานก่อนกลับบ้านแบบปกติ

พจมาน เทียนมนัส (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์ และประกอบการวาดภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี จำนวน 38 คน พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทานแบบประกอบการวาดภาพ

เนื่อน้อง สันบุญ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทาน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 45 คน ผลของการศึกษาพบว่า คะแนนความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองและหลังการทดลองกับวิธีการจัดประสบการณ์การเล่นิทานที่เด็กเล่าเรื่องตามรูป จากหนังสือที่เด็กเลือกต่อจากครุมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ประไพ แสงดา (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเล่นิทานไม่จบเรื่อง ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี จำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงระยะเวลาของกิจกรรมเสริมการเล่นิทานไม่จบเรื่องมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นความสามารถด้านการเขียนสูงขึ้น

กัลยา นิมจิตต์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการเล่นิทานของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยโรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครองเด็กปฐมวัยวัดนางนอง จำนวน 200 คน ผลของการศึกษาพบว่า เพศ และอายุของผู้ปกครองที่แตกต่างกันมีรูปแบบการเล่นิทานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอาชีพ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและระดับชั้นเรียนของเด็กที่ต่างกัน มีรูปแบบการเล่นิทานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ขวัญนุช บุญอยู่ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยโดยการเล่า “นิทานคณิต” ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานคณิต มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในทุกทักษะสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อจำแนกรายด้านแล้ว พบว่า ในด้านการนับ การรู้ค่า ตัวเลข การจับคู่ การเปรียบเทียบ การเรียงลำดับ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในการจัดประเภท สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน สามารถสรุปได้ว่า เนื่องจากนิทานเป็นสิ่งที่เด็กชื่นชอบ ซึ่งส่งผลดีต่อการเรียนรู้ จึงมีการศึกษาการนำนิทานมาเป็นสื่อ เพื่อใช้ในการส่งเสริมลักษณะที่พึงประสงค์ต่างๆให้กับเด็ก เช่น พฤติกรรมใฝ่สัมฤทธิ์ ความซื่อสัตย์ พฤติกรรมความช่วยเหลือ ความเชื่อมั่นในตนเอง และการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หุ่นมือในการจัดประสบการณ์

4.1 ความหมายของหุ่น

อรชุนา ยุททวงศ์ (2527 : 568) ได้กล่าวว่า หุ่นเป็นวัตถุที่คนสร้างขึ้นแล้วนำมาทำให้เคลื่อนไหวเพื่อสื่อความหมายกับผู้อื่น หุ่นเป็นตัวแทนในการสื่อสารถึงความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ แรงบันดาลใจ และความใฝ่ฝัน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2532 : 16) ได้กล่าวว่า หุ่น คือ รูปจำลองทุกประเภทที่สามารถเคลื่อนไหวไปมาได้ด้วยการกระทำของมนุษย์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการแสดงละครเป็นมหรสพสำหรับให้ความบันเทิง ให้การศึกษาตลอดจนใช้เล่นเรื่องราวทางศาสนาซึ่งลักษณะของหุ่นที่สร้างขึ้นจะแตกต่างกันออกไปตามจินตนาการของผู้สร้าง

4.2 ประเภทของหุ่น

จิตรภรณ์ เตมียกุล (2531 : 24) ได้กล่าวถึงการใช้หุ่นเพื่อการศึกษา และเพื่อพัฒนาเด็กได้แบ่งหุ่นออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1. หุ่นเงาหรือหุ่นหนังตะลุง (Shadow puppet) เป็นหุ่นที่ทำมาจากแผ่นหนังหรือกระดาษแข็ง มีไม้เสียบหรือสายใยต่อเข้าส่วนร่างกายใช้เคลื่อนไหวประกอบเรื่องที่แสดง การเล่นหุ่นเงาอาจจะเล่นเป็นภาพเงาดำล้น หรือภาพสีต่างๆ ได้โดยใช้แสงไฟ

2. หุ่นมือ (Hand puppet) เป็นหุ่นเชิดที่ใช้นิ้วมือและมือสอดเพื่อขยับให้มือหัวและปากของหุ่นเคลื่อนไหวได้ตามต้องการหุ่นมือมีหลายแบบ เช่น หุ่นมือถูงกระดาษ หุ่นมือถูงมือถูงเท้าและหุ่นนิ้วมือ

3. หุ่นเชิด (Rod puppet) เป็นหุ่นเชิดด้วยไม้หรือสายเชือกจากข้างล่างของตัวหุ่น ให้เคลื่อนไหวตามต้องการ ทำได้หลายวิธี สามารถประดิษฐ์ตัวหุ่นได้ขนาดต่างๆ

4. หุ่นชัก (Marionette) เป็นหุ่นที่ใช้สายโยงเป็นเส้นด้ายหรือลวดติดกับตัวหุ่น เวลาชักก็โยกไม้ข้างบน พร้อมกับเชือกตามต้องการที่จะให้อวัยวะส่วนใดเคลื่อนไหวได้หุ่นประเภทนี้ต้องหัดให้ชำนาญในการชักตัวหุ่น

กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน (2531 : 5-7) ได้กล่าวว่า รูปแบบของหุ่นที่นำมาเล่นกันพอจะแบ่งได้ 5 ประเภท คือ

1. หุ่นเงา (Shadow Puppet) มีลักษณะแบน ๆ ทำด้วยหนัง กระดาษ หรือ พลาสติกมีไม้เสียบตรงกลางหุ่นสำหรับถือ และมีไม้โยงจากอวัยวะส่วนที่ต้องการให้เคลื่อนไหวการแสดง

จะต้องใช้จอซึ่ง การเชิดต้องเชิดจากหลังโรง โดยมีไฟส่องหลังตัวหุ่น การเคลื่อนไหวของหุ่นจะปรากฏเป็นเงาทาบลงบนจอ

2. หุ่นมือ (Hand Puppet) เป็นหุ่นที่ทำได้ง่ายที่สุดในบรรดาหุ่นทั้งหลาย อาจใช้ถุงกระดาษหรือถุงเท้ามาทำ เวลาเชิดก็เอามือสอดเข้าไป หุ่นจะเคลื่อนไหวไปตามลีลาของการขยับข้อมือและนิ้วมือ หุ่นประเภทนี้มักมีแต่หัวและแขน บางครั้งอาจจะมีทั้งตัวก็ได้

3. หุ่นเชิด (Rod Puppet) บางครั้งเรียกว่า หุ่นกระบอกเป็นหุ่นที่เชิดด้วยไม้หรือลวดจากมือทั้งสองข้างและที่แกนกลางของตัวหุ่น หุ่นเชิดจึงตัวใหญ่กว่าหุ่นมือ บางทีการเชิดอาจจะใช้คนเชิดถึง 3 คน

4. หุ่นสายชัก (String Puppet) เป็นหุ่นทั้งตัวมีลักษณะสำคัญคือมีสายโยงจากมือเท้าและอวัยวะส่วนต่างๆ ของหุ่นผูกโยงขึ้นไปผูกกับไม้ถือรูปกากบาท เวลาเชิดก็อาศัยการขยับไม้หรือขยับเฉพาะสายโยงแต่ละเส้น ตัวหุ่นอาจทำอย่างง่ายหรือวิจิตรพิสดารก็ได้การที่จะให้หุ่นเคลื่อนไหวได้มากเพียงใดขึ้นอยู่กับรายละเอียดของตัวหุ่น และเชือกที่ใช้บังคับ

5. หุ่นสร้างสรรค์ (Apply Puppet) หุ่นชนิดนี้แตกต่างออกไปจากหุ่นที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด คือเป็นหุ่นที่ไม่มีข้อจำกัดในรูปร่างและวิธีเชิด หุ่นจะรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร จะเชิดอย่างไรขึ้นอยู่กับจินตนาการของผู้สร้าง เช่น หุ่นที่ทำจากกระดืบข้าวเหนียว ท่อน้ำพลาสติก ผ้าฟองน้ำ กระดาษ แกลลอนน้ำมัน ลูกบอลพลาสติก ฯลฯ

ฝ่ายพัฒนาสื่อและนวัตกรรม (2532 : 19-27) ได้กล่าวว่า การแบ่งประเภทของหุ่นนั้นโดยทั่วไปจะจำแนกประเภทของหุ่นตามวิธีการเชิด และลักษณะเฉพาะของหุ่น ซึ่งพอจะจำแนกได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ โดยในแต่ละประเภทจะประกอบด้วยหุ่นชนิดต่างๆ ตั้งแต่โครงการ ที่ง่ายที่สุดไปจนถึงโครงสร้างที่ซับซ้อนที่สุด หุ่นทั้ง 4 ประเภท ได้แก่

1. หุ่นมือ (Hand Puppet) เป็นหุ่นเชิดโดยใช้มือสอดเข้าไปในตัวหุ่นเหมือนใส่ถุงมือ การเคลื่อนไหวของหุ่นเกิดจากการขยับนิ้วและมือของผู้เชิด วิธีการเชิดแยกนิ้วได้หลายแบบ แต่คนไทยนิยมใช้นิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้ และนิ้วกลางเท่านั้น โดยใช้นิ้วชี้สอดไว้ที่ตัวหุ่น ส่วนนิ้วหัวแม่มือกับนิ้วกลางสอดไว้ส่วนที่เป็นแขน หุ่นมือนี้ยังแบ่งย่อยออกเป็น ๓ ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1.1 หุ่นนิ้วมือ (Finger Puppet)

1.2 หุ่นมือแบบใช้ปาก (Mouth Puppet)

1.3 หุ่นมือแบบ 3 นิ้วเชิด (Glove Puppet)

ลักษณะสำคัญของหุ่นมือ จะประกอบด้วย หัว ลำตัว และแขน หัวหุ่นอาจทำจากวัสดุหลายชนิด เช่น กระดาษ ผ้า ไม้ โฟม พลาสติก ถุงเท้า ปูนพลาสเตอร์ ยาง ฟองน้ำ หรือวัสดุในท้องถิ่นอื่นๆ ส่วนลำตัวอาจทำจากผ้า ถุงเท้า แกนหลอดด้าย กระดาษ กล้องกระดาษ หรือวัสดุอื่นที่สามารถนำมาทำให้มีลักษณะเป็นลำตัวหุ่นได้ เสื้อผ้าหุ่นควรมีความยาวลงมาเกือบถึงข้อศอกคนเชิด มีขนาดและรูปร่างเหมาะสมที่จะให้มือและนิ้วทั้งห้าเคลื่อนไหวได้สะดวก อาจใส่ลวดที่ขอบชายเสื้อหุ่นเพื่อให้สอดมือเข้าไปเชิดได้สะดวกรวดเร็ว ส่วนแขนของหุ่นนั้นควรมีระยะกว้าง

เท่ากับความกว้างเมื่อกางนิ้วหัวแม่มือและนิ้วกลางออกห่างกัน มือหุ่นมีความสำคัญมากเพราะจะช่วยเน้นกริยาท่าทางเวลาเชิด

หุ่นมือเหมาะกับละครที่ต้องใช้หุ่นเคลื่อนไหวมากๆ หุ่นพวกนี้มีบุคลิกลักษณะเด่น บอกนิสัยได้ชัดเจนดี ดึงอารมณ์คนดูได้ดี หยิบจับของได้ง่าย แต่เนื่องจากมีรูปร่างเป็นไปตามมือคนจึงทำท่าทางได้จำกัด เรื่องที่เหมาะสมกับหุ่นประเภทนี้ คือ เทพนิยาย นิทานพื้นบ้าน นิทานที่มีสัตว์มากมาย เรื่องที่เล่นควรเป็นเรื่องง่ายๆ ไม่ใช่เรื่องที่เน้นความไพเราะของภาษา หรือมีการบรรยายมากเกินไป

2. หุ่นเชิด (Rod Puppet) หุ่นชนิดนี้บางครั้งอาจจะเรียกว่าหุ่นไม้ค้ำหรือหุ่นกระบอก เป็นหุ่นที่เชิดโดยใช้ทั้งสองมือ มือหนึ่งใช้จับไม้แกนกลางเพื่อเชิดส่วนตัวหุ่นหรือใช้สำหรับเชิดปากหุ่น ถ้าหุ่นอ้าปากได้ อีกมือหนึ่งเชิดไม้ค้ำที่ติดอยู่กับแขนทั้งสองข้างของหุ่น ระหว่างเชิดอาจปล่อยให้แขนหุ่นห้อยอยู่ข้างหนึ่งหรือสองข้างก็ได้ หุ่นชนิดนี้ประกอบด้วยส่วนที่สำคัญคือ ส่วนหัว แกนกลาง แขนและมือ ส่วนหัวจะต่อกับลำตัวที่ทำเป็นแกนยาวสำหรับจับเชิดให้หมุนส่วนหัวไปมาได้ บางครั้งใช้ลวดสปริงหุ้มฟองน้ำตรงข้อต่อที่คอเพื่อให้หุ่นผกหัวได้ แขนของหุ่นมักจะยาวและมีข้อต่อตรงบ่าและข้อศอกทำให้เคลื่อนไหวได้หลายอิริยาบถ ปลายมือจะมีไม้ค้ำห้อยอยู่ใต้ฝ่ามือลงไปได้สำหรับเชิดมือที่ช่วยเน้นบุคลิกและกริยาอาการต่างๆ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ไม้ค้ำคอทำจากไม้ลวด หรือไม้ชนิดกักไผ่พรมก็ได้ ถ้าจะปิดไม่ให้เห็นไม้ค้ำที่เสียบตรงปลายมือก็สามารถถอดออกแบบเลื่อนให้คลุมไม้ค้ำก็ได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วเวลาเชิดมักจะมองเห็นไม้ค้ำเพราะถือเป็นส่วนหนึ่งของตัวหุ่น หุ่นกระบอกไทยก็จัดอยู่ในหุ่นประเภทนี้เช่นกัน วัสดุที่ใช้ทำหุ่นชนิดนี้ก็เหมือนกับที่ใช้ทำหุ่นมือคือ ทำจากผ้า กระดาษ ไม้ และวัสดุอื่น หุ่นเชิดเป็นหุ่นที่ทำงานง่าย เชิดง่าย การเคลื่อนไหวชัดเจน สื่อความหมายได้ดี ตาและปากหุ่นสามารถสร้างให้เคลื่อนไหวได้ ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องขนาดและรูปร่าง จึงเป็นหุ่นที่นิยมกันอย่างกว้างขวาง ในบางครั้งอาจดัดแปลงตรงมือหุ่นให้ใช้มือและแขนของคนจริงๆ เชิดทั้งสองข้าง โดยเจาะตรงข้อศอกของเสื้อแขนยาวของหุ่น แล้วโผล่แขนและมือของคนเชิดออกมา หุ่นแบบนี้ต้องใช้คนเชิดสองคน คนหนึ่งเชิดปาก อีกคนหนึ่งเชิดมือทั้งสองข้าง การเคลื่อนไหวจึงจะดูสมจริงมากขึ้นสามารถหยิบจับสิ่งของได้เหมือนคนจริงๆ บางที่เรียกหุ่นประเภทนี้ว่า Human Hand and Arm Puppet

3. หุ่นสายหรือหุ่นชัก (String Puppet or Marionette) เป็นหุ่นที่ใช้สายเชือกเป็นแกนหลักในการรับน้ำหนัก และชักจากข้างบนของตัวหุ่นโดยมีเชือกหรือลวดเส้นเล็ก ๆ ห้อยระโยงระยางตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น จากมือ เท้า ลำตัว และหัวหุ่น สายที่โยงตามส่วนต่างๆ เหล่านี้จะโยงไปผูกไว้กับแผ่นไม้ เวลาฝึกจะขยับไม้ทั้งแผ่นหรือบางส่วนเฉพาะที่ต้องการให้ส่วนนั้นเคลื่อนไหว ส่วนประกอบที่สำคัญของหุ่นชนิดนี้คือหัวหุ่น สายหุ่นและที่ควบคุมการเชิดหรือแผ่นไม้ หุ่นประเภทนี้สามารถเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ได้หลายส่วนและใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ผู้ชักหุ่นประเภทนี้ต้องฝึกทักษะมากจึงจะชักหุ่นได้เป็นธรรมชาติหุ่นชักมีข้อเสียที่ต้องเสียเวลาในการสร้างและหัดชักนาน ค่าใช้จ่ายในการสร้างสูง ต้องมีอุปกรณ์ประกอบฉากเหมือนการเล่นละครโรงใหญ่ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงไม่เหมาะที่จะใช้ในการเรียนการสอน นอกเสียจากว่าได้ดัดแปลงให้ง่ายขึ้น

สำหรับวัสดุที่ใช้ทำหุ่นประเภทนี้ใช้ได้หลายอย่างแล้วแต่จินตนาการของแต่ละบุคคล แต่จะต้องคำนึงถึงความยาวของแขนขา และน้ำหนักของหุ่นด้วย

4. หุ่นเงา (Shadow Puppet) เป็นหุ่นที่มีลักษณะแขนที่ทำจากหนัง กระดาษแข็ง กระจกใส พลาสติก ไม้ โลหะ แล้วอาจเจาะลายฉลุหรือระบายสีก็ได้ การเชิดหุ่นจะเชิดจากด้านหลังจอ ผู้ชมอาจจะเห็นเงาของหุ่นด้านหน้าจอที่เกิดจากแสงไฟที่ส่องอยู่ด้านหลังตัวหุ่นหรือเหนือศีรษะคนเชิด โดยไม่เห็นตัวหุ่นจริง ตัวหุ่นจะมีแกนไม้เสียบไว้ตรงกลางมีไม้โยงจากมือข้างหนึ่งหรือสองข้างก็ได้ ตัวหุ่นจะมีข้อต่ออยู่ที่ปา ข้อศอก ข้อมือ เอว และหัวเข่า ถ้าหุ่นขยับปากได้ก็จะมีข้อต่อที่ขากรรไกร มียางยืดต่อระหว่างปากบนและปากล่าง หนังตะลุงและหนังใหญ่ของไทย ก็จัดอยู่ในหุ่นประเภทนี้ด้วย แต่หนังใหญ่จะมีวิธีเชิดหนังตะลุงคือ ผู้เชิดจะถือหุ่นรายรอบอยู่ด้านหน้าจอ แต่หนังตะลุงผู้เชิดจะอยู่ด้านหลังจอ ส่วนจอหุ่นเงา (Shadow Screen) นั้นอาจทำด้วยผ้าหรือวัสดุแผ่นเรียบที่โปร่งแสง (Translucent) ขึงตึงเพื่อให้เงาตกกระทบ

จากประเภทของหุ่นที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่าหุ่นมีหลายชนิดเหมาะต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการศึกษา ทั้งนี้เพราะหุ่นมือใช้วัสดุที่ไม่สิ้นเปลืองหาได้ง่ายในท้องถิ่น และสามารถที่จะเลือกหุ่นชนิดต่างๆ มาประกอบการสอนหรือการเล่านิทานให้เหมาะสมกับเนื้อหาและตัวละครในนิทานนั้นๆ

4.3 คุณค่าและประโยชน์ของหุ่น

อรชума ยุทธวงศ์ (2527 : 579-580) กล่าวถึงหุ่นว่า หุ่นมีประโยชน์หลายด้านด้วยกัน ดังนี้

1. ประโยชน์ด้านความบันเทิง มีการใช้หุ่นแสดงในรายการบนเวที รายการโทรทัศน์และการแสดงละครหุ่นทั้งเรื่องหรือร่วมกับการแสดงประเภทอื่นๆ เป็นที่ดึงดูดความสนใจสำหรับผู้ใหญ่และเด็กตลอดมา เช่น รายการเพลงบัลเลต์ เล่นกล ฯลฯ และบางครั้งก็ใช้หุ่นประชาสัมพันธ์หรือโฆษณา เป็นการนำผู้ชมไปสู่โลกของความฝันและความสนุกในวัยเด็ก หุ่นช่วยสอนให้กับเด็กนักเรียนที่เรียนช้าให้เรียนทัดเทียมกับเด็กเรียนดีหรือเรียนปกติ เป็นวิธีที่นำเอาหุ่นมือแสดงให้เด็กเรียนด้วยความสนุกสนาน

2. ประโยชน์ในการเรียนรู้ นิยมใช้หุ่นเพื่อการเรียนรู้ และปลูกฝังแนวความคิดต่างๆ ให้กับเด็ก เช่น

2.1 สอนทำหุ่นในการเรียนวิชาศิลปะ โดยเน้นการแสดงออก ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ

2.2 ใช้หุ่นเป็นสื่อการสอนวิชาต่าง ๆ เช่น วรรณคดี ดนตรี สังคม วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา ฯลฯ เพราะเป็นการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน ช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน

2.3 หุ่นช่วยให้เด็กๆ ได้รับการชี้แนะแนวทางในการประพฤติ ปฏิบัติค่านิยมต่างๆ เช่น การรักษาความสะอาด การเสียสละ ฯลฯ รวมทั้งการใช้หุ่นเพื่อเผยแพร่แนวความคิดเช่นในเรื่องความรู้เรื่องประชาธิปไตย สาธารณสุข

2.4 การแสดงละครหุ่นช่วยให้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.5 หุ่นช่วยแก้ปัญหาเฉพาะของแต่ละคนได้ เช่น เด็กที่ขี้อาย ดื้ออ้าง ก้าวร้าวหรือมีปัญหาในด้านการสื่อสารโดยเด็กจะสื่อสารกับผู้อื่นผ่านตัวหุ่น จะง่ายกว่าการสื่อสารด้วยตัวเองโดยตรง

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2532 : 17-18) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของหุ่นไว้ดังนี้

แม้ว่าคนจะนำหุ่นไปใช้ประโยชน์ในด้านการให้ความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ แต่โดยแท้จริงแล้วสามารถใช้สอดแทรกเนื้อหาสาระ ความรู้เจตคติด้านต่างๆ ในการแสดงได้หุ่นจึงเป็นสื่อการสอนและสื่อการเรียนอย่างหนึ่งที่เราสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี หากจะเปรียบเทียบละครหุ่นกับสื่อการสอนประเภทอื่นๆ ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน อาทิ เช่น โปสเตอร์ ภาพพลิก สไลด์ ภาพยนตร์ ฯลฯ จะเห็นว่าละครหุ่นมีข้อดีหลายประการ คือ

1. ทำได้ง่าย ไม่จำเป็นต้องมีความรู้พิเศษ สามารถใช้วัสดุในท้องถิ่นหรือวัสดุที่เหลือใช้มาทำได้
2. ราคาถูกเมื่อเทียบกับสไลด์หรือภาพยนตร์
3. เราความสนใจได้ดี เพราะสนุกสนาน มีลักษณะเป็นเรื่องราวแบบละคร
4. สามารถยืดหยุ่นได้เป็นอย่างดีทั้งในด้านสถานที่ เวลา กลุ่มผู้ชมและวัยของผู้ชม
5. สามารถเปลี่ยนแปลงเรื่องราวที่จะเล่นได้บ่อยๆ ตามแต่สถานการณ์โดยใช้หุ่น ตัวเดิมเพียงแต่อาจเปลี่ยนบางส่วนของตัวหุ่นเพียงเล็กน้อยเพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
6. สะดวกต่อการใช้ สามารถแสดงได้ทั้งในห้อง และกลางแจ้ง
7. ผู้ชมสามารถมีส่วนร่วมร่วมกับการแสดงได้ โดยพูดคุยโต้ตอบกับตัวหุ่นหรืออาจให้ผู้ชมจัดการแสดงกันเอง ฯลฯ
8. สามารถนำไปใช้ได้โดยไม่จำกัดกลุ่มผู้ชม ทั้งกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่และทุกเพศ ทุกวัย

หุ่นมือเป็นหุ่นที่หาง่ายและมีหลายชนิด เหมาะต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการศึกษา ทั้งนี้เพราะหุ่นมือใช้วัสดุที่ไม่สิ้นเปลือง การผลิตใช้เวลาน้อยกว่าหุ่นชนิดอื่น และสามารถที่จะเลือกหุ่นมือชนิดต่างๆ มาทำการสอนให้เหมาะกับเนื้อหา และตัวละครในนิทาน ซึ่งนิยมใช้กันมาก

4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเล่นนิทานโดยใช้หุ่นมือประกอบ

จิตรภรณ์ เตมียกุล (2531 : 54) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสมรรถภาพในการฟังนิทานของเด็กปฐมวัย โดยใช้รูปภาพและหุ่นมือประกอบของนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับการสอนฟังนิทานโดยใช้รูปภาพประกอบ และกลุ่มที่ได้รับการสอนฟังนิทาน โดยใช้หุ่นมือประกอบมีสมรรถภาพในการฟังสูงกว่ากลุ่มที่ใช้รูปภาพประกอบ

สุดาวดี ไยพิมล (2532 : 62) ได้ศึกษาความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือ การเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบของนักเรียนอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 30 คน กลุ่มควบคุมใช้วิธีการเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือประกอบ กลุ่มทดลองใช้วิธีการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบ พบว่ากลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และกลุ่มทดลองมีความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ไม่สูงกว่าการเล่านิทาน โดยใช้หุ่นมือประกอบ

จากผลงานวิจัยข้างต้น จะเห็นว่าหุ่นมือเป็นตัวแบบที่ดีในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในหลายด้านได้เป็นอย่างดี กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจเรียนรู้และเข้าใจในสิ่งที่เป็นามธรรมได้ดีขึ้น มีความสนุกสนาน พร้อมทั้งยังเป็นการนำไปสู่การเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิดกล้าแสดงออก เมื่อเด็กได้มีโอกาสจับต้องสัมผัส และเชิดหุ่นมือด้วยตนเอง เพราะหุ่นมือสามารถเคลื่อนไหวได้และเหมือนตุ๊กตาที่เด็กชอบ เลียนแบบทั้งอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครในนิทานผ่านหุ่นมือที่คล้ายกับมีชีวิตจริง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนเซนต์ไมเกิ้ล สังกัดสำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนเซนต์ไมเกิ้ล สังกัดสำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 1 ห้อง เด็ก 19 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sample)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเชิดหุ่นมือ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเชิดหุ่นมือ
2. แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

ขั้นตอนในการสร้างแผนการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเชิดหุ่นมือ

1. ศึกษาเอกสารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546
2. ศึกษาแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ฉบับปรับปรุง ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ
3. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักการและเอกสารงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเชิดหุ่นมือ

4. ดำเนินการเลือกนิทานที่มีเนื้อหาสอดคล้อง กับแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล ปีที่ 3 ดังนี้

4.1 เลือกนิทานที่มีอยู่ทั่วไปตามท้องตลาด โดยใช้หลักเกณฑ์การเลือกคือ เนื้อหาของนิทานให้ความสนุกสนานเหมาะสมกับวัยและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ตามหน่วยการจัดประสบการณ์และส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยในด้านการกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และความภาคภูมิใจในตนเอง

4.2 สร้างหุ่นมือประเภทต่างๆตามตัวละครในเนื้อเรื่องของนิทานเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้เชิดหุ่นมือเพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ซึ่งนิทานที่เลือกทั้ง 24 เรื่อง และชนิดของหุ่นมือประเภทต่างๆนั้นเรียงลำดับตามวันที่ปฏิบัติกิจกรรม ดังแสดงในตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 รายชื่อนิทาน

สัปดาห์ที่	วันที่ทำการทดลอง	หน่วย	นิทาน	ชนิดของหุ่นมือ
1	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	พาหนะน้ำโรค	จิตจอมชน เจ้าเขี้ยวหัวเห็ด อ้อม อัน หาอาหาร	หุ่นแก้ว หุ่นมือถุงกระดาม หุ่นมือนิ้วมือ
2	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	กลางวัน - กลางคืน	พระอาทิตย์กับพระจันทร์ แสงแดดผู้ใจดี กบน้อยดูดาว	หุ่นมือถุงกระดาม หุ่นมือถุงเท้า หุ่นแก้ว
3	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	บ้านที่รัก	ลูกหมู 3 ตัว จิ้งจอกนิสัยดี หมู หมา แมว	หุ่นมือนิ้วมือ หุ่นมือถุงกระดาม หุ่นแก้ว
4	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	แมลง	ผีเสื้อผจญภัย ผีเสื้อน้อยแสนซน โลกสวยด้วยแมลง	หุ่นมือถุงเท้า หุ่นแก้ว หุ่นมือถุงกระดาม
5	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	อาหารดี มีประโยชน์	ฮู้ดไปหาหมอ กูกไก่ปวดท้อง หนูส้มและหนูแจ๋ว	หุ่นมือนิ้วมือ หุ่นมือถุงเท้า หุ่นมือถุงกระดาม
6	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	แผ่นดินที่รัก	ก๊อนหินกับคำสาป ช่างแกะสลัก เมล็ดน้อยนักเดินทาง	หุ่นมือถุงกระดาม หุ่นมือนิ้วมือ หุ่นมือถุงเท้า

ตาราง 1 (ต่อ)

สัปดาห์ที่	วันที่ทำการทดลอง	หน่วย	นิทาน	ชนิดของหุ่นมือ
7	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	สัตว์บก	กระต่ายตื่นตูม แม่ไก่ลายกับไข่มุข ลูกหมีที่แสนดี	หุ่นแก้ว หุ่นมือถุงเท้า หุ่นมือถุงกระดาษ
8	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	สัตว์น้ำ	ปลาสาหร่าย บอลลูน ก้ามก้าม	หุ่นมือนิ้วมือ หุ่นแก้ว หุ่นมือถุงเท้า

5. สร้างแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบการเล่นหุ่นมือจำนวน 24 แผน โดยกำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์ประกอบด้วย ชื่อนิทาน จุดประสงค์ สื่อ ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

6. นำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบการเล่นหุ่นมือเสนอผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเพื่อหาความสอดคล้องของจุดประสงค์ เนื้อหา การดำเนินกิจกรรม สื่อในการจัดกิจกรรม และการประเมินผล จำนวน 3 ท่าน คือ

6.1 อาจารย์ ดร.ดรรชนี อุทัยพยัคฆ์ ศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี

6.2 อาจารย์ชุตติกาญจน์ เบญจพรวัฒนา อาจารย์ใหญ่โรงเรียนอนุบาลเป็ล่งประสิทธิ์

6.3 อาจารย์กรรณิการ์ พงศ์เลิศวุฒิ หัวหน้าฝ่ายวิชาการแผนกอนุบาล
โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา

7. ปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบการเล่นหุ่นมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในข้อ 6 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ตรงกัน 2 ใน 3 ท่าน โดยปรับปรุงการใช้ภาษาจากคำว่านักเรียน ควรใช้คำว่า เด็ก เพื่อให้มีความสมบูรณ์ของภาษาและดูใกล้ชิดกับเด็กมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนในการสร้างแบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และหลักการต่างๆจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

2. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างแบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้านการกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง ด้านการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และด้านความภาคภูมิใจในตนเอง โดยศึกษาจากแบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยของ พจมาน เทียนมนัส (2539) วารุณี เจริญรัตนโชติ (2543) เมทินี ด่านยังอยู่ (2544) อุลัย บุญโท (2544) และคู่มือและสื่อการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา (กรมวิชาการ. 2537)

3. สร้างแบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ให้ครอบคลุมถึงการมีความเชื่อมั่นในตนเอง ประกอบด้วย 3 ด้านคือ การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ความภาคภูมิใจในตนเอง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. นำแบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมของแบบสังเกต จำนวน 3 ท่าน คือ

4.1 อาจารย์ ดร.อรินทร์ น่วมถนอม	ผู้อำนวยการโรงเรียนบางกะปิ
4.2 อาจารย์ ดร.มาลีรัตน์บุญอ่อนนิตบุตร	ผู้จัดการและครูใหญ่โรงเรียนยอแซฟ หนองรี
4.3 อาจารย์อตุลย์ ไบกุลหลาบ	ผู้อำนวยการกองบริการการศึกษา
มหาวิทยาลัยนเรศวร

5. ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกันอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน เพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำคะแนนที่ได้จากการลงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จึงถือว่าใช้ได้ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2526 : 89) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ในแต่ละข้อได้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC = 1.00

6. นำแบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยทำการสังเกตและบันทึกการสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองเพื่อศึกษาความชัดเจนของแบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเอง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

7. การหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต โดยการนำแบบสังเกตไปใช้ กับเด็กอนุบาลปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 19 คน โรงเรียนเซนต์ไมเกิ้ล วิธีหาความเชื่อมั่นของผู้สังเกตแล้วนำคะแนนมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Burry – Stock. 1998 : 256) ในการทดลองครั้งนี้ได้ค่าความเชื่อมั่นในตนเองของผู้สังเกต RAI = 0.9 ซึ่งถือว่าได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Design) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยอาศัยการวิจัยแบบ One-Group Time-Series Design มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับงานวิจัยนี้ ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง

ก่อนทดลอง	ขณะทดลอง
To	X, T1 , X , T2 , X , T3,.....X , T8

เมื่อ To	คือ การสังเกตก่อนการทดลอง
X	คือ การดำเนินกิจกรรมการเล่นิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ
T1 , T2,...., T8	คือ การสังเกตขณะทำการทดลองหลาย ๆ ครั้ง

วิธีดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ทำการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที ทำการทดลองในช่วงเวลา 09.00-09.30 น. รวม 24 ครั้ง มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขอความร่วมมือกับผู้บริหารโรงเรียนในการทำวิจัย
2. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายในสถานที่ทำการทดลองให้เหมาะสม

3. เก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง (Baseline Data) โดยการสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 19 คน เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 30 นาที โดยใช้แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นบันทึกการสังเกตโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 1 คน รวมผู้สังเกตจำนวน 2 คน ในการจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบการเชิดหุ่นมือเป็นไปตามตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 การจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ

การจัดกิจกรรม	ระยะเวลาทำการทดลอง	วันที่ทำการทดลอง	เวลา
การจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ	1 สัปดาห์ ก่อนการทดลอง	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	09.00 – 09.30 น.
การจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ	8 สัปดาห์	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	09.00 – 09.30 น.

4. ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง สังเกตและจดบันทึกด้วยตนเองโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบเครื่องดนตรีพื้นบ้าน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม 3 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 ขั้นนำ (ประมาณ 3 นาที) ครูนำเด็กเข้าสู่กิจกรรมโดยการร้องเพลง ท่องคำคล้องจองหรือปริศนาคำทายประกอบหุ่นมือและสร้างข้อตกลงร่วมกัน ระหว่างครูกับเด็กในการปฏิบัติตัวระหว่างฟังนิทาน

4.2 ขั้นดำเนินกิจกรรม (ประมาณ 17 นาที) ครูเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือชนิดต่างๆประกอบการเล่านิทาน หลังจากนั้นครูแบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อยตามจำนวนตัวละครในเรื่อง เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเล่นนิทานโดยใช้หุ่นมือ ตามจุดประสงค์ของการเล่านิทาน โดยครูมีบทบาทในการกระตุ้นและเสริมแรงเพื่อให้เด็กกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและความภาคภูมิใจในตนเอง

4.3 ขั้นสรุป (ประมาณ 10 นาที) ครูให้เด็กอาสาสมัครออกมาแสดงเป็นตัวละครในนิทานโดยใช้หุ่นมือประกอบเพื่อสรุปเนื้อหาของนิทาน ที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องและส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง

5. เมื่อดำเนินการทดลองไปจนครบ 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. หาสถิติพื้นฐานของความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ก่อนการทดลองและขณะทำการทดลองโดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรมคอมพิวเตอร์
2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบวัดซ้ำ (Repeated – Measures ANOVA) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรมคอมพิวเตอร์
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ในแต่ละช่วงเวลาโดยใช้สูตร $t - test$ ในการคำนวณในโปรแกรมคอมพิวเตอร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

1.1. การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเอง โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2526 : 89) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2. การหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกตโดยการนำแบบสังเกตไปทดลองใช้ (Try Out) กับเด็กอนุบาลปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน วิธีหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Burry – Stock. 1998 : 256)

$$RAI = 1 - \frac{\sum^K \sum^N |R_{1kn} - R_{2kn}|}{KN(I - 1)}$$

เมื่อ	R_{1kn}, R_{2kn}	คือ	ผลการสังเกตของผู้สังเกตคนที่ 1 และคนที่ 2 ตามลำดับ
	N	คือ	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	K	คือ	จำนวนพฤติกรรมย่อย
	I	คือ	จำนวนช่วงคะแนน (0, 1, 2)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 หาคะแนนเฉลี่ย (Mean) และหาความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรมคอมพิวเตอร์

1.2 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเชื่อมั่นในตนเอง โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated – Measures ANOVA) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรมคอมพิวเตอร์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
K	แทน	จำนวนพฤติกรรมย่อย
M	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดลอง
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยมีตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

จากการสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

1.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนความเชื่อมั่นในตนเองแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน

1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

จากการสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน

1.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ส่วนนี้ผู้วิจัยได้นำคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองรวมทั้งฉบับของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการสังเกตก่อนและช่วงการจัดประสบการณ์ทั้ง 8 สัปดาห์ มาหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลในตาราง 4 โดยแปลผลเป็น 3 ระดับ ตามเกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 0 – 4.49	แปลว่า	ระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 4.5 – 13.49	แปลว่า	ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 13.5– 18.00	แปลว่า	ระดับมาก

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ก่อนและช่วงการจัดประสบการณ์การเล่นหัดประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ

ระยะเวลาจัดกิจกรรม (สัปดาห์ที่)	ความเชื่อมั่นในตนเอง				แปลผล
	K	M	S	N	
ก่อนจัดกิจกรรม	9	7.009	1.865	19	ระดับปานกลาง
สัปดาห์ที่ 1	9	12.553	2.126	19	ระดับปานกลาง
สัปดาห์ที่ 2	9	14.728	2.270	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 3	9	15.246	2.029	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 4	9	16.160	1.437	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 5	9	17.184	1.021	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 6	9	17.298	.798	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 7	9	17.447	.611	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 8	9	17.868	.317	19	ระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 ปรากฏว่าก่อนการจัดประสบการณ์การเล่นหัดประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 7.009 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยช่วงการจัดประสบการณ์แต่ละสัปดาห์มีคะแนนเฉลี่ยเป็น 12.553 , 14.728 , 15.246 , 16.160 , 17.184 , 17.298 , 17.447 และ 17.868 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางจนถึงระดับมาก แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยตลอดช่วงสัปดาห์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ

1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองจากการจัดประสบการณ์การเล่นหัดประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ตอนนี้ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยความเชื่อมั่นในตนเองทั้ง 3 ด้าน ก่อนและช่วงการจัดประสบการณ์มาเปรียบเทียบโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ดังแสดงผลในตาราง 5

ตาราง 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

แหล่ง	SS	df	MS	F	Sig of F
ระหว่างสัปดาห์	1815.860	8	226.982	254.390**	.000
ความคลาดเคลื่อน	128.486	144	.892		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 ปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยของการสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและช่วงการจัดประสบการณ์การเล่นหัดประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือของเด็กปฐมวัย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยเฉลี่ยมีค่าแตกต่างกันอย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์ ผู้วิจัยต้องการทราบว่ามีความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยในช่วงสัปดาห์ใดแตกต่างกันจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงต่อไป

1.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

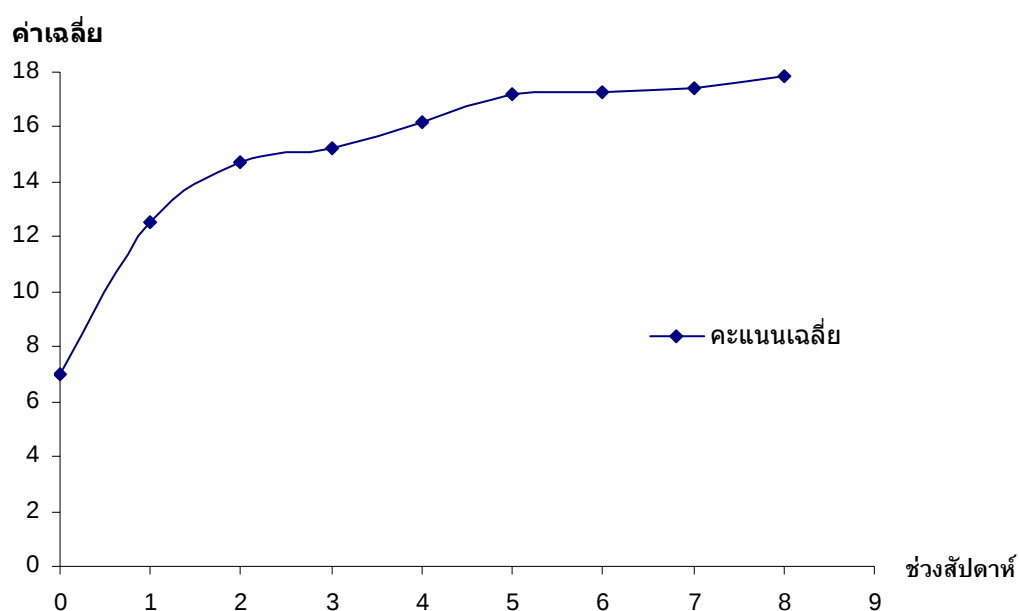
การวิเคราะห์ตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์ ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยในแต่ละช่วงสัปดาห์ของการจัดประสบการณ์การเล่นหัดประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงสัปดาห์ โดยใช้ t – test แบบ Dependent Sample ดังแสดงผลในตาราง 6 และเพื่อให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย จึงนำคะแนนก่อนการจัดประสบการณ์และตลอดช่วงเวลาการจัดประสบการณ์มาเขียนเป็นเส้นภาพ ดังแสดงผลในภาพประกอบ 2

ตาราง 6 แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยในช่วงสัปดาห์ที่	ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลง	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	t	df	Sig of t
ช่วงสัปดาห์ที่ 1	5.544	.179	30.924**	18	.000
ช่วงสัปดาห์ที่ 2	2.175	.243	8.965**	18	.000
ช่วงสัปดาห์ที่ 3	0.518	.207	2.500*	18	.022
ช่วงสัปดาห์ที่ 4	0.914	.284	3.215**	18	.005
ช่วงสัปดาห์ที่ 5	1.025	.210	4.873**	18	.000
ช่วงสัปดาห์ที่ 6	0.114	.115	0.994	18	.333
ช่วงสัปดาห์ที่ 7	0.149	.071	2.105*	18	.050
ช่วงสัปดาห์ที่ 8	0.421	.087	4.851**	18	.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาพประกอบ 2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

หมายเหตุ 0 คือ สัปดาห์ก่อนการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 ปรากฏว่าความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย เป็นดังนี้ ในสัปดาห์ที่ 1, 2, 4, 5 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากช่วงสัปดาห์ก่อนหน้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในสัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 7 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสัปดาห์ที่ 6 คะแนนเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

1.4 การวิเคราะห์อัตราการเปลี่ยนแปลง

การวิเคราะห์ตอนนี้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์อัตราการเปลี่ยนแปลงโดยนำผลต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยที่สังเกตได้จากระยะเวลาจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นมือในสัปดาห์นั้นๆกับคะแนนเฉลี่ยที่สังเกตได้ก่อนการจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นมือหารด้วยคะแนนก่อนการจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ ดังแสดงผลในตาราง 7

ตาราง 7 อัตราการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

อัตราการเปลี่ยนแปลง	ระยะเวลา (สัปดาห์) ช่วงเวลาจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
ความเชื่อมั่นในตนเอง	0.791	1.101	1.175	1.306	1.452	1.468	1.489	1.549

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 ปรากฏว่า อัตราการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย สัปดาห์ที่ 1-8 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเรื่อยๆจาก 0.791 เป็น 1.549 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ

ตอนที่ 2 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นในตนเองแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย

2.1 การวิเคราะห์ส่วนนี้ผู้วิจัยได้นำคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้านที่ 1 ได้แก่ ด้านการกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง ที่ได้จากการสังเกตก่อนและช่วงการจัดประสบการณ์ทั้ง 8 สัปดาห์มาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลในตาราง 8 โดยแปลผลเป็น 3 ระดับ ตามเกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 0 – 1.4	แปลว่า	ระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.5 – 4.4	แปลว่า	ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 4.5 – 6.0	แปลว่า	ระดับมาก

ตาราง 8 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านที่ 1 ก่อนและช่วงการจัดประสบการณ์การเล่นหัดประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ

ระยะเวลาจัดกิจกรรม (สัปดาห์ที่)	ด้านที่ 1 การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง				แปลผล
	K	M	S	N	
ก่อนจัดกิจกรรม	3	2.342	1.028	19	ระดับปานกลาง
สัปดาห์ที่ 1	3	3.395	1.148	19	ระดับปานกลาง
สัปดาห์ที่ 2	3	4.298	1.314	19	ระดับปานกลาง
สัปดาห์ที่ 3	3	4.535	1.277	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 4	3	4.947	.901	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 5	3	5.439	.786	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 6	3	5.553	.629	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 7	3	5.737	.428	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 8	3	5.930	.170	19	ระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 ปรากฏว่าก่อนการจัดประสบการณ์การเล่นหัดประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านที่ 1 การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง มีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.342 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และช่วงการจัดประสบการณ์แต่ละสัปดาห์มีคะแนนเฉลี่ยเป็น 3.395, 4.298, 4.535, 4.947, 5.439, 5.553, 5.737 และ 5.930 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางจนถึงระดับมาก แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยตลอดช่วงสัปดาห์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ

ตาราง 9 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านที่ 1

ความ เชื่อมั่นใน ตนเองของ เด็กปฐมวัย	แหล่ง	SS	df	MS	F	Sig of F
ด้านที่ 1 การกล้า	ระหว่าง สัปดาห์	216.058	8	27.007	104.471**	.000
แสดง ออกเป็นตัว ของตัวเอง	ความคลาด เคลื่อน	37.226	144	.259		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ตามตาราง 9 เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้านที่ 1 การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดประสบการณ์การเล่นนิทานประกอบการเชิดหุ่นมือและช่วงการจัดประสบการณ์การเล่นนิทานประกอบการเชิดหุ่นมือทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงพร้อมทั้งนำมาเขียนเป็นเส้นภาพระหว่างช่วงสัปดาห์โดยใช้ t-test แบบ Dependent Sample ดังแสดงผลในตาราง 10

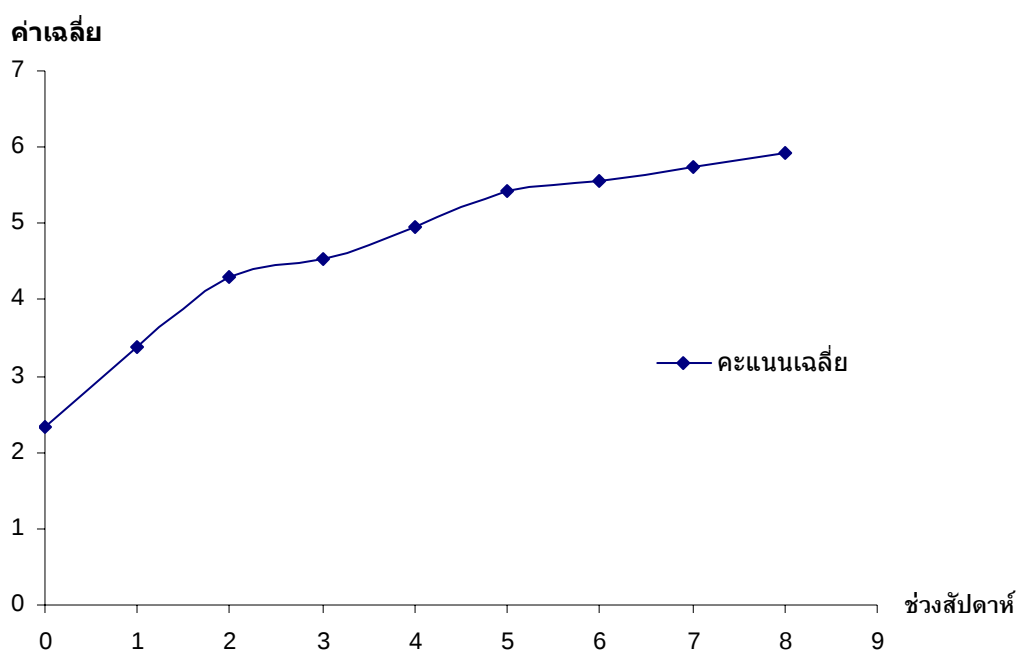
ตาราง 10 แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านที่ 1

การเปรียบเทียบความแตกต่างในช่วงสัปดาห์	ด้านที่ 1 การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง				
	ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลง	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	t	df	Sig of t
ช่วงสัปดาห์ที่ 1	1.052	.077	13.755**	18	.000
ช่วงสัปดาห์ที่ 2	0.904	.134	6.749**	18	.000
ช่วงสัปดาห์ที่ 3	0.237	.089	2.673*	18	.016
ช่วงสัปดาห์ที่ 4	0.412	.159	2.595*	18	.018
ช่วงสัปดาห์ที่ 5	0.491	.121	4.052**	18	.001
ช่วงสัปดาห์ที่ 6	0.114	.086	1.318	18	.204
ช่วงสัปดาห์ที่ 7	0.184	.064	2.897**	18	.010
ช่วงสัปดาห์ที่ 8	0.193	.071	2.708*	18	.014

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 10 ปรากฏว่า ด้านที่ 1 การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง ในสัปดาห์ที่ 1, 2, 5 และสัปดาห์ที่ 7 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในสัปดาห์ที่ 3, 4 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสัปดาห์ที่ 6 คะแนนเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเพื่อให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านที่ 1 การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง จึงนำคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดประสบการณ์และตลอดช่วงเวลาการจัดประสบการณ์รายด้านมาเขียนเป็นเส้นภาพ ดังแสดงผลในภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย
ด้านที่ 1 การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง

หมายเหตุ 0 คือ สัปดาห์ก่อนการทดลอง

2.2 การวิเคราะห์ส่วนนี้ผู้วิจัยได้นำคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้านที่ 2 ได้แก่ ด้านการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ที่ได้จากการสังเกตก่อนและช่วงการจัดประสบการณ์ ทั้ง 8 สัปดาห์มาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลในตาราง 11 โดยแปลผลเป็น 3 ระดับ ตามเกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 0 – 1.4	แปลว่า	ระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.5 – 4.4	แปลว่า	ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 4.5 – 6.0	แปลว่า	ระดับมาก

ตาราง 11 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านที่ 2 ก่อนและช่วงการจัดประสบการณ์การเล่นหัดประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ

ระยะเวลาจัดกิจกรรม (สัปดาห์ที่)	ด้านที่ 2 การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม				แปลผล
	K	M	S	N	
ก่อนจัดกิจกรรม	3	2.097	.644	19	ระดับปานกลาง
สัปดาห์ที่ 1	3	4.158	.594	19	ระดับปานกลาง
สัปดาห์ที่ 2	3	5.061	.714	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 3	3	5.167	.815	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 4	3	5.510	.423	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 5	3	5.842	.232	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 6	3	5.859	.175	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 7	3	5.842	.152	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 8	3	5.983	.076	19	ระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 11 ปรากฏว่าก่อนการจัดประสบการณ์การเล่นหัดประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ มีคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านที่ 2 การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม เฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.097 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และช่วงการจัดประสบการณ์แต่ละสัปดาห์มีคะแนนเฉลี่ยเป็น 4.158, 5.061, 5.167, 5.510, 5.842, 5.859, 5.842 และ 5.983 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางจนถึงระดับมาก แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยตลอดช่วงสัปดาห์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ

ตาราง 12 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านที่ 2

ความเชื่อมั่น ในตนเองของ เด็กปฐมวัย	แหล่ง	SS	df	MS	F	Sig of F
ด้านที่ 2 การปรับตัว เข้ากับ สภาพแวดล้อม	ระหว่าง สัปดาห์	237.694	8	29.712	197.599**	.000
	ความคลาด เคลื่อน	21.652	144	.150		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ตามตาราง 12 เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้านที่ 2 การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดประสบการณ์การเล่นหัดประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือและช่วงการจัดประสบการณ์การเล่นหัดประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงพร้อมทั้งนำมาเขียนเป็นเส้นภาพระหว่างช่วงสัปดาห์โดยใช้ t-test แบบ Dependent Sample ดังแสดงผลในตาราง 13

ตาราง 13 แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านที่ 2

การ เปรียบเทียบ ความแตกต่าง ในช่วงสัปดาห์	ด้านที่ 2 การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม				
	ค่าเฉลี่ย ของการ เปลี่ยนแปลง	ค่าความ คลาดเคลื่อน มาตรฐาน	t	df	Sig of t
ช่วงสัปดาห์ที่ 1	+2.061	.088	+23.539**	18	.000
ช่วงสัปดาห์ที่ 2	+0.904	.114	+7.910**	18	.000
ช่วงสัปดาห์ที่ 3	+0.105	.099	+1.056	18	.305

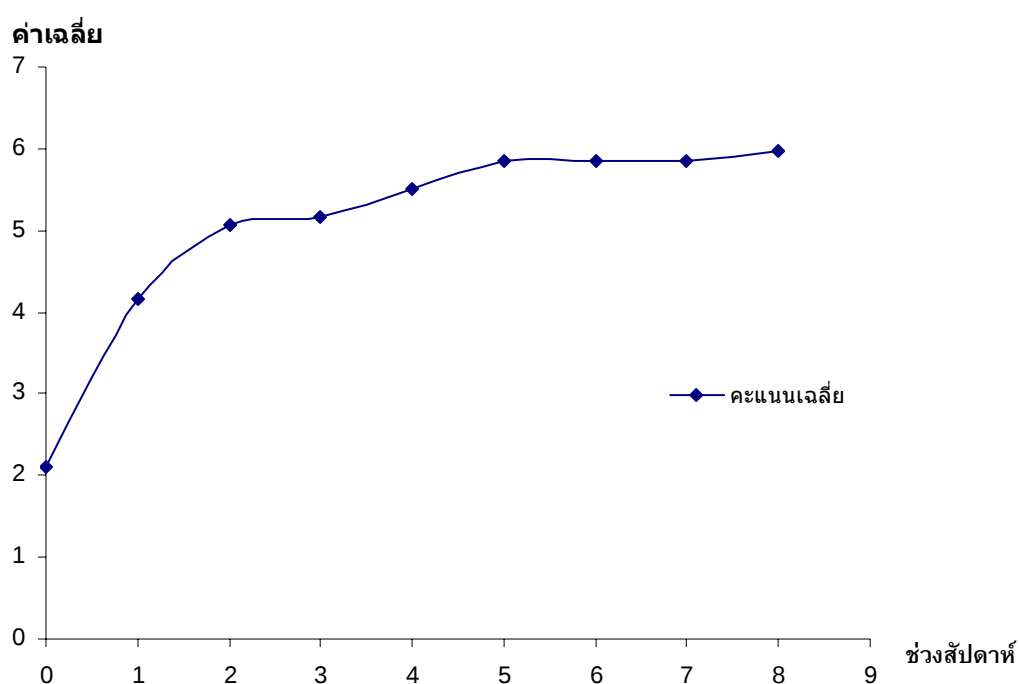
ตาราง 13 (ต่อ)

ช่วงสัปดาห์ที่ 4	+0.344	.1480	+2.323*	18	.032
ช่วงสัปดาห์ที่ 5	+0.332	.0790	+4.197**	18	.001
ช่วงสัปดาห์ที่ 6	+0.009	.0618	+0.142	18	.889
ช่วงสัปดาห์ที่ 7	-0.009	.0371	-0.236	18	.816
ช่วงสัปดาห์ที่ 8	+0.140	.0292	+4.800**	18	.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 13 ปรากฏว่า ด้านที่ 2 การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ในสัปดาห์ที่ 1 , 2 , 5 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในสัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสัปดาห์ที่ 3, 6 และสัปดาห์ที่ 7 คะแนนเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเพื่อให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านที่ 2 การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมจึงนำคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดประสบการณ์และตลอดช่วงเวลาการจัดประสบการณ์รายด้านมาเขียนเป็นเส้นภาพ ดังแสดงผลในภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย
ด้านที่ 2 การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม

หมายเหตุ 0 คือ สัปดาห์ก่อนการทดลอง

2.3 การวิเคราะห์ส่วนนี้ผู้วิจัยได้นำคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้านที่ 3 ได้แก่ ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ที่ได้จากการสังเกตก่อนและช่วงการจัดประสบการณ์ทั้ง 8 สัปดาห์มาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลในตาราง 14 โดยแปลผลเป็น 3 ระดับตามเกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	0 – 1.4	แปลว่า	ระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.5 – 4.4	แปลว่า	ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	4.5 – 6.0	แปลว่า	ระดับมาก

ตาราง 14 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านที่ 3 ก่อนและช่วงการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ

ระยะเวลาจัดกิจกรรม (สัปดาห์ที่)	ด้านที่ 3 ความภาคภูมิใจในตนเอง				แปลผล
	K	M	S	N	
ก่อนจัดกิจกรรม	3	2.570	.4821	19	ระดับปานกลาง
สัปดาห์ที่ 1	3	5.000	.619	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 2	3	5.368	.579	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 3	3	5.544	.464	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 4	3	5.702	.317	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 5	3	5.904	.178	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 6	3	5.895	.149	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 7	3	5.868	.172	19	ระดับมาก
สัปดาห์ที่ 8	3	5.956	.109	19	ระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 14 ปรากฏว่าก่อนการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ มีคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านที่ 3 ความภาคภูมิใจในตนเอง เฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.5702 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และช่วงการจัดประสบการณ์แต่ละสัปดาห์มีคะแนนเฉลี่ยเป็น 5.000, 5.368, 5.544, 5.702, 5.904, 5.895, 5.868 และ 5.956 ซึ่งอยู่ในระดับมาก แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยตลอดช่วงสัปดาห์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ

ตาราง 15 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านที่ 3

ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย	แหล่ง	SS	df	MS	F	Sig of F
ด้านที่ 3 ความภาคภูมิใจในตนเอง	ระหว่างสัปดาห์	175.518	8	21.940	289.632**	.000
	ความคลาดเคลื่อน	10.908	144	.076		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

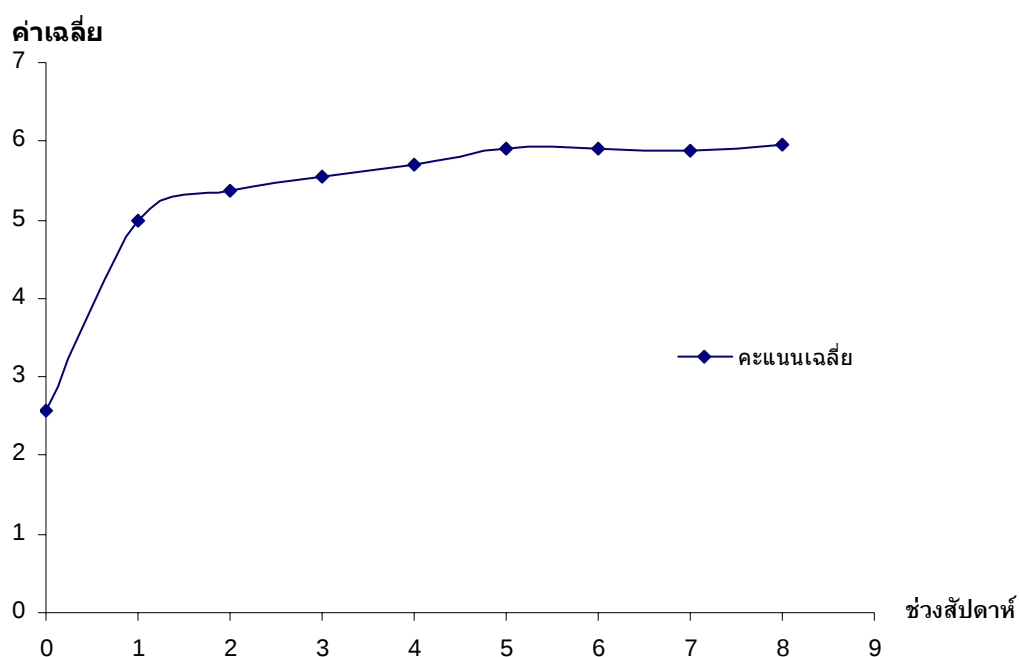
การวิเคราะห์ตามตาราง 15 เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้านที่ 3 ความภาคภูมิใจในตนเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้นผู้วิจัยจึงได้นำคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเล่นหัตถ์และช่วงการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเล่นหัตถ์ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงพร้อมทั้งนำมาเขียนเป็นเส้นภาพระหว่างช่วงสัปดาห์โดยใช้ t-test แบบ Dependent Sample ดังแสดงผลในตาราง 16 ตาราง 16 แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านที่ 3

การเปรียบเทียบความแตกต่างในช่วงสัปดาห์	ด้านที่ 3 ความภาคภูมิใจในตนเอง				
	ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลง	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	t	df	Sig of t
ช่วงสัปดาห์ที่ 1	+2.430	.085	+28.638**	18	.000
ช่วงสัปดาห์ที่ 2	+0.368	.073	+5.064**	18	.000
ช่วงสัปดาห์ที่ 3	+0.175	.062	+2.841*	18	.011
ช่วงสัปดาห์ที่ 4	+0.158	.068	+2.322*	18	.032
ช่วงสัปดาห์ที่ 5	+0.202	.056	+3.577**	18	.002
ช่วงสัปดาห์ที่ 6	-0.009	.030	-0.294	18	.772
ช่วงสัปดาห์ที่ 7	-0.026	.034	-0.766	18	.454
ช่วงสัปดาห์ที่ 8	+0.088	.027	+3.293**	18	.004

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 16 ปรากฏว่า ด้านที่ 3 ความภาคภูมิใจในตนเองในสัปดาห์ที่ 1 , 2 , 5 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในสัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสัปดาห์ที่ 6 และสัปดาห์ที่ 7 คะแนนเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเพื่อให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านที่ 3 ความภาคภูมิใจในตนเองจึงนำคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดประสบการณ์และตลอดช่วงเวลาการจัดประสบการณ์รายด้านมาเขียนเป็นเส้นภาพ ดังแสดงผลในภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย
ด้านที่ 3 ความภาคภูมิใจในตนเอง

หมายเหตุ 0 คือ สัปดาห์ก่อนการทดลอง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ซึ่งมีลำดับขั้นของการวิจัยและผลโดยสรุป ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์ในแต่ละช่วงสัปดาห์และกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองโดยเฉลี่ยรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเชิดหุ่นมือก่อนการจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์ในแต่ละช่วงสัปดาห์
2. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และความภาคภูมิใจในตนเอง ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเชิดหุ่นมือ ก่อนการจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์ในแต่ละช่วงสัปดาห์

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางช่วยให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ตระหนักถึงคุณค่าของการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเชิดหุ่นมือ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 19 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนเซนต์ไมเกิ้ล เขตสาทร กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 19 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียน เซนต์ไมเกิ้ล เขตสาทร กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา เอกชน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรจัดกระทำ ได้แก่ การจัดประสบการณ์การเล่นประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเอง
2. แผนการจัดประสบการณ์การเล่นประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 เป็นเวลา 9 สัปดาห์ โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
2. เก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง (Baseline Data) โดยการสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองในกิจกรรมวงกลม เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 19 คน เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 30 นาที โดยใช้แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น บันทึกการสังเกตโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 1 คน รวมผู้สังเกตจำนวน 2 คน
3. ดำเนินการทดลองโดยการจัดกิจกรรมวงกลมกับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 30 นาที โดยใช้แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น บันทึกการสังเกตโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย 1 คน รวมผู้สังเกตจำนวน 2 คน
4. ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลอง ผู้สังเกต และผู้บันทึก โดยใช้กลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ
5. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกทั้ง 9 สัปดาห์โดยใช้แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาสถิติพื้นฐานของความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองและขณะทำการทดลองโดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS
2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยใช้วิธีวิเคราะห์ค่าแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated – Measures ANOVA) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ในแต่ละช่วงเวลาโดยใช้ t-test ในการคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

สรุปผลการวิจัย

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นหาค้นหาประกอบการเชิดหุ่นมือ มีความเชื่อมั่นในตนเองในด้านการกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ความภาคภูมิใจในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นหาค้นหาประกอบการเชิดหุ่นมือมีความเชื่อมั่นในตนเองทั้ง 3 ด้านสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นหาค้นหาประกอบการเชิดหุ่นมือ เมื่อพิจารณาโดยใช้เส้นภาพแล้วผลปรากฏว่าส่วนใหญ่มีคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองทั้ง 3 ด้านตลอดช่วงเวลาการจัดประสบการณ์เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการจัดประสบการณ์

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นหาค้นหาประกอบการเชิดหุ่นมือ พบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และช่วงเวลาการจัดประสบการณ์การเล่นหาค้นหาประกอบการเชิดหุ่นมือ ในแต่ละช่วงสัปดาห์มีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยสามารถที่จะส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้จากการจัดประสบการณ์การเล่นหาค้นหาประกอบการเชิดหุ่นมือ ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. การเล่นหาค้นหาโดยใช้หุ่นมือประกอบ เป็นการเล่นหาค้นหาที่มีหุ่นมือเลียนแบบตัวละครในเรื่องคล้ายกับมีชีวิตจริง สามารถเคลื่อนไหวได้ มีสีสันสวยงามกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจและเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ดีขึ้น ตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget, 1969 : 120-125) ที่ว่า เด็กระดับอายุ 2-7 ปี พัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นความคิดก่อนการปฏิบัติการ (The Period of Preoperation Thouth) ระบบความคิดของเด็กในวัยนี้ยังไม่พัฒนาถึงขั้นที่จะเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมต้องอาศัยสื่อที่เป็นรูปธรรมในการเรียนรู้ นอกจากนี้หุ่นมือสามารถดึงดูด

ความสนใจของเด็กได้มาก เด็กจะพึงนิทานด้วยความสนุกสนานและเกิดความเข้าใจพฤติกรรมของตัวละคร เมื่อเด็กมีโอกาสเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นมือด้วยตนเอง ทำให้เด็กเกิดความสนุกสนาน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและแสดงบทบาทของตัวละครในนิทาน แสดงพฤติกรรมต่างๆเลียนแบบตัวละคร กล่าวพูด กล่าวแสดงออก ไม่ขี้อาย ไม่ประหม่า สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นมือในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การจัดกิจกรรมในช่วงสัปดาห์ที่ 1 เมื่อครูให้เด็กเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ เด็กจะไม่กล้าเล่านิทานไม่กล้าเชิดหุ่นมือและไม่มั่นใจในตนเอง เนื่องจากกิจกรรมการเล่านิทานที่เคยจัดให้เด็กครูมักจะใช้เทคนิคการเล่านิทานประกอบภาพ โดยมุ่งเน้นการใช้หนังสือนิทานประกอบภาพของสำนักพิมพ์ต่างๆ จึงทำให้เด็กไม่ค่อยคุ้นเคยกับหุ่นมือประเภทต่างๆที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แต่เมื่อครูเปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการเลือกหุ่นมือตามที่ตนสนใจ และเล่านิทานพร้อมเชิดหุ่นมือกับเพื่อนโดยเลียนแบบตัวละครที่ตนเองเป็น ในสัปดาห์ต่อมาเป็นที่น่าสังเกตว่าเด็กกล้าที่จะเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นมือและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนกล้าพูดสนทนาโต้ตอบกันขณะเล่านิทาน โดยครูจะคอยให้แรงเสริม และยอมรับในการเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นมือของเด็ก สอดคล้องกับสมาคมการศึกษาเด็กแห่งอเมริกา (สุภาศรี ศรีสุคนธ์. 2539 : 11 ; อ้างอิงจาก Children Study Association. 1952) ที่ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่าความเชื่อมั่นในตนเองจะเกิดขึ้นกับเด็กที่ประสบความสำเร็จในการทำสิ่งต่างๆเสมอ บุคคลยิ่งประสบความสำเร็จมากเท่าใดย่อมทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นและการจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ เด็กยังได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันในขณะปฏิบัติกิจกรรม มาสโลว์ (Maslow) และโรเจอร์ (Roger) เห็นว่า ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กนั้นเกิดจากความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เกี่ยวกับงาน ถ้าเด็กได้รับรู้ว่าประสบการณ์ที่เขาได้รับนั้นทำให้เขามีค่า มีความสำคัญเป็นที่ยอมรับของคนอื่นและคนอื่นมีความรู้สึกที่ดีต่อเขา เด็กก็จะมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดีและความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดีจะเป็นตัวกำหนดให้เด็กได้แสดงลักษณะและพฤติกรรมที่เรียกว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

นอกจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ในขณะวิจัยครูซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ต่างๆ เช่นในหน่วยอาหารดีมีประโยชน์ ครูจัดสภาพแวดล้อมตามมุมต่างๆเช่น มีผัก ผลไม้ นม ข้าว ขนมปัง ฯลฯที่เป็นของจริงให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารที่มีประโยชน์นอกจากนั้นในมุมหนังสือครูยังได้จัดหาหนังสือนิทานประกอบภาพที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ และได้สร้างโรงเชิดหุ่นจำลองพร้อมหุ่นชนิดต่างๆ เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสนับสนุนกับหลักการศึกษาระดับก่อนวัยเรียนของภรณ์ คุรุรัตน์ (2532 : 3-4) ที่ว่าเด็กควรจะได้มีเสรีภาพในการคิดการแสดงออก และยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยให้เด็กเป็นผู้ร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด นอกจากนี้การดำเนินกิจกรรมยังมีลักษณะเป็นกันเอง สนุกสนานไม่ตึงเครียด ครูให้การเสริมแรงโดยการกล่าวคำชมเชย พยักหน้าและยิ้มแย้มแจ่มใส ในการลงมือกระทำและพยายามของเด็ก ขณะปฏิบัติการเล่นนิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ ซึ่งในบางครั้งมีเด็กบางคนไม่กล้าเชิดหุ่นมือ ไม่กล้าเล่านิทานหรือสนทนา

โต้ตอบกับเพื่อน แต่เมื่อครูให้การเสริมแรงด้วยวิธีดังกล่าวข้างต้น และใช้คำพูดกระตุ้นให้เด็ก สนทนาตามบทบาทตัวละครของหุ่นมือที่ตนเป็น และให้เพื่อนในกลุ่มที่มีความกล้าเป็นผู้นำในการ เล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นมือร่วมกับคนที่ไม่กล้าแสดงออก ขี้อาย เมื่อจัดกิจกรรมนี้หลายๆ ครั้ง จะทำให้เด็กที่ไม่กล้าแสดงออกรู้สึกมั่นใจในตนเอง ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจและได้ริเริ่มทำกิจกรรม ด้วยตนเองทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ในขณะที่ดำเนินกิจกรรมครูยอมรับความคิด ของเด็กและให้เพื่อนร่วมกลุ่มยอมรับในความคิด ความสามารถ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ครู ไม่นำความสามารถของเด็กมาเปรียบเทียบกันแต่จะยกย่องชื่นชมในจุดเด่นและชี้ให้เห็นว่าเด็กแต่ละ คนไม่เหมือนกัน ต่างมีความสามารถต่างกัน เด็กแต่ละคนควรแสดงความสามารถของตนให้เต็มที่ จนทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจในตนเอง พึงพอใจในการร่วมกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการเชิด หุ่นมือตลอดมา ทำให้เด็กปฐมวัยพัฒนาระดับความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531 : 23-24) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมความเชื่อมั่นใน ตนเองให้กับเด็ก ครูควรสร้างบรรยากาศที่ช่วยให้เด็กรู้สึกอบอุ่นด้วยการแสดงความเป็นมิตรกับเด็ก พุดกับเด็กอย่างเป็นกันเอง เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างเต็มที่ ยอมรับในความสามารถของ เด็กแต่ละคนและแสดงให้เห็นว่าทุกคนมีความสามารถของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน

2. จากผลการวิจัยเมื่อพิจารณาถึงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยรายด้าน ได้แก่ การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และความภาคภูมิใจใน ตนเอง ตลอดช่วงเวลาในการจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นมือมีแนวโน้มและ อัตราการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น อาจเนื่องมาจากการจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่น มือเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองมากกว่าที่ครูจะเป็นผู้เล่านิทานและ แสดงบทบาทในการเชิดหุ่นเอง จึงทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองทั้ง 3 ด้านเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากการที่บุคคลได้ประสบผลมากเท่าใดจากการทำกิจกรรม ย่อมทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มากขึ้นเท่านั้น (อารี เกษมรติ. 2533 : 20) การจัดประสบการณ์ที่ดีนั้น ควรให้เด็กได้ทำกิจกรรม ต่างๆด้วยตนเอง เพื่อเด็กจะได้เรียนรู้ถึงวิธีการปรับตัวให้เข้ากับสังคม มีโอกาสพัฒนาตนเองอย่าง เต็มที่ และควรให้คำชมเชย ให้กำลังใจในความสำเร็จจากการทำงานหรือการทำกิจกรรมเพราะจะ ทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับโรเจอร์ (Roger) และมาสโลว์ (Maslow) เห็นว่า ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กนั้นเกิดจากความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เกี่ยวกับ งาน ถ้าเด็กได้รับรู้ว่าประสบการณ์ที่เขาได้รับนั้นทำให้เขามีค่า มีความสำคัญเป็นที่ยอมรับของคน อื่น และคนอื่นมีความรู้สึกที่ดีต่อเขา เด็กก็จะมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนในทางที่ดี และ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนในทางที่ดีนี้ จะเป็นตัวกำหนดให้เด็กได้แสดงลักษณะและพฤติกรรมที่ เรียกว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จึงก่อให้เกิดแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงความ เชื่อมั่นในตนเองเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลิกภาพในการแสดงออกของเด็ก ปฐมวัยสามารถประสบความสำเร็จในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้เร็ว กล้าแสดงออก กล้า ตัดสินใจและมั่นใจที่จะกระทำสิ่งต่างๆให้สำเร็จได้ตามที่ตนเองต้องการ ในขณะที่เด็กปฏิบัติ

กิจกรรมการเล่นหาค้นหาประกอบการเชิดหุ่นมือ เด็กมีความกล้าที่จะแสดงการเชิดหุ่นมือมีการพูดคุยสนทนาโต้ตอบตามบทบาทของตัวละครที่ตนเองเลือกในนิทาน

ดังนั้นการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นหาค้นหาประกอบการเชิดหุ่นมือมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นก่อนการจัดประสบการณ์การเล่นหาค้นหาประกอบการเชิดหุ่นมือ จึงเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองแก่เด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้ที่สนใจศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับพัฒนาการ ความสนใจ และระยะเวลาที่เหมาะสมให้แก่เด็กปฐมวัย

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

1. ในช่วงระยะเวลาแรกของการจัดประสบการณ์การเล่นหาค้นหาประกอบการเชิดหุ่นมือ เด็กไม่ค่อยกล้าพูด ไม่กล้าสนทนาโต้ตอบ ไม่มั่นใจในการเล่นและไม่กล้าเชิดหุ่นมือ แต่เมื่อครูคอยกระตุ้นให้เด็กคิดให้แรงเสริมโดยการพูด ยิ้มเพื่อให้กำลังใจ ยอมรับในความสามารถของเด็ก เด็กจึงกล้าลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองด้วยความสนุกสนาน ช่วงระยะเวลาสัปดาห์หลังเด็กมีความมั่นใจในตนเองกล้าแสดงออกมากขึ้น

2. การจัดประสบการณ์การเล่นหาค้นหาประกอบการเชิดหุ่นมือส่งผลต่อเด็กโดยตรงในด้านความสนใจ ความตั้งใจและความกระตือรือร้น ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยที่ควรเสริมให้เกิดในตัวเด็ก การให้เด็กเชิดหุ่นมือประกอบการเล่นหาค้นหา เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กพูดสนทนาโต้ตอบ หรือเล่นหาค้นหา ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจ กล้าแสดงออก เพราะเด็กเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นตัวละครในนิทาน เกิดความสนุกสนานกระตือรือร้นอยากจะทำกิจกรรม

3. การจัดประสบการณ์การเล่นหาค้นหาประกอบการเชิดหุ่นมือ เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง มีการช่วยเหลือกันในกลุ่มที่เห็นว่าเพื่อนไม่กล้าพูด ไม่กล้าเล่นหาค้นหา ไม่กล้าเชิดหุ่นมือ คนที่มีความมั่นใจในตนเองกล้าพูดกล้าแสดงออกมากกว่าก็จะคอยช่วยเหลือ และพูดให้กำลังใจเพื่อน ทำให้เด็กในกลุ่มทุกคนได้มีโอกาสร่วมทำกิจกรรมและมั่นใจในตนเองมากขึ้น

4. การจัดประสบการณ์การเล่นหาค้นหาประกอบการเชิดหุ่นมือ เป็นการจัดประสบการณ์ที่เน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เป็นตัวของตัวเองมีอิสระในความคิดและจินตนาการ ซึ่งสามารถทำให้เด็กได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพของตน เกิดความเชื่อมั่นในตนเองทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง รู้จักปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ในการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ครูต้องให้เด็กได้แสดงความคิดและการกระทำอย่างอิสระ ยอมรับฟังความคิดและจินตนาการของเด็ก ให้แรงเสริมด้วยการพูดให้

กำลังใจ ใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและอยากร่วมกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

2. การจัดประสบการณ์การเล่นหาค้นหาประกอบการเชิดหุ่นมือให้กับเด็กปฐมวัย ครูต้องจัดทำหุ่นมือที่หลากหลายชนิด เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจ การให้เด็กได้มีส่วนร่วมผลิตหุ่นมือด้วยตัวเองก็จะช่วยส่งเสริมเด็กให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

3. การจัดประสบการณ์การเล่นหาค้นหาประกอบการเชิดหุ่นมือ ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังนั้นครูจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้คอยกระตุ้น และให้กำลังใจโดยการแสดงการยอมรับการเล่นและการเชิดหุ่นของเด็กด้วยสีหน้า น้ำเสียง และคำพูดที่เสริมแรงก็จะทำให้เด็กเกิดความมั่นใจและอยากร่วมกิจกรรมมากขึ้น

4. ครูปฐมวัยควรตระหนักถึงการสังเกตและการจดบันทึกพฤติกรรมของเด็กในแต่ละวัน เพื่อให้ทราบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ควรใช้วิธีการสอนแบบใดให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็กที่ครูต้องการปลูกฝังหรือปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลการจัดประสบการณ์การเล่นหาค้นหาประกอบการเชิดหุ่นมือที่มีผลต่อการพัฒนาในด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. ควรมีการศึกษาผลการเล่นหาค้นหาที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมซึ่งมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2537). *คู่มือและสื่อการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กองพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน. (2531). *ละครหุ่นเพื่อชุมชน เอกสารวิชาการ*. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษาออกโรงเรียน.
- กองพัฒนาสื่อและนวัตกรรม. (2532). *ละครหุ่น*. กศ.น. กรุงเทพฯ : กองพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
- กัลยา นิมจิตต์. (2545). *การศึกษารูปแบบการเล่านิทานของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยโรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง กรุงเทพฯ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมศึกษา.*
- กาญจนา สุวรรณธาร. (2537). *ความเชื่อมั่นในตนเองและความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสร้างสรรค์ที่ครูมีปฏิสัมพันธ์และไม่มี ปฏิสัมพันธ์กับเด็ก. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมศึกษา.*
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2541, เมษายน). “การเล่านิทาน,” *การศึกษาปฐมวัย*. 2 (2) : 10 – 19.
- _____. (2547). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
- กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์. (2535). “เทคนิคการเล่านิทาน,” ใน *เทคนิคความรู้ควรคู่เด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร
- เกริก ยุ้นพันธ์. (2539). *การเล่านิทาน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ขวัญนุช บุญอยู่. (2546). *การส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย โดยการเล่านิทานคณิต*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมศึกษา.
- ครุรักษ์ ภิมย์รักษ์. (2540, กรกฎาคม – กันยายน). “นักเล่านิทานสร้างนักอ่าน,” *สารพัฒนาหลักสูตร*. 16 (130) : 44 – 47.
- จงใจ ขจรศิลป์. (2533). *การศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).* กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมศึกษา.
- จันทร์เพ็ญ สุภาผล. (2535) *การศึกษากิจกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรี และนิทานประกอบภาพควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการช่วยเหลือ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).* กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมศึกษา.

- จิตราภรณ์ เตมียกุล. (2531). การศึกษาเปรียบเทียบสมรรถภาพในการฟังนิทานของเด็กปฐมวัย โดยการใช้รูปภาพและหุ่นมือประกอบ. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. (2531). การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองและวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันและอยู่ในชั้นเรียนของครูที่มีพฤติกรรมทางวาจาและท่าทางแตกต่างกัน. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม.. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ฉันทนา ภาคบงกช. (2533 27-28, มีนาคม). เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการ “เทคนิคการพัฒนาความเชื่อมั่นและความคิดสำหรับเด็กปฐมวัย”. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทัศนีย์ อินทรบำรุง. (2539). ผลของการใช้ชุดส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครองที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. (2526). การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ : แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประมวญ ดิฉินสัน. (2524). จิตวิทยา : จิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- พจมาน เทียนมนัส. (2529) ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นนิทานประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์และประกอบการวาดภาพ. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม.. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- พัชรี ไชยะสนิต. (2535) เอกสารประกอบการจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อมระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- พัฒนา ชัยพงศ์. (2530). การจัดประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา,” ใน เอกสารชุดอบรมบุคลากรก่อนประถมศึกษา หน่วยที่ 2. ม.ป.พ.
- ไพพรรณ อินทนิล. (2534). เทคนิคการเล่นนิทาน. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ภรณ์ คุรุรัตน์. (2532). เด็กก่อนวัยเรียน เรียนรู้อะไร อย่างไร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์เด็กหญิงปากเกร็ด.
- เมทีนี ด่านยังอยู่. (2544). แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากการจัดประสบการณ์การเล่นสมมติ. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม.. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ผุสดี ภูมิอินทร์ และคณะ. (2539). “แนวคิดในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัย,” การสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับปฐมวัยศึกษา เอกสารการสอนชุดวิชาหน่วยที่ 1 – 7. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- เยาวพา เดชะคุปต์. (2540). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ :
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณิ ศิริสุนทร. (2532). *เอกสารประกอบการสอนวิชาการเล่านิทาน*. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์
- วัชรินทร์ เทพมณี. (2545). *ผลของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่มีต่อวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม.. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเา.
- วันเนาว์ ยูเต็น. (2542). *นิทานคือชีวิต*. กรุงเทพฯ : องค์การค้ำคुरुสภา.
- วาริ นิยมธรรม. (2535). *ผลการใช้เทคนิคแม่แบบจากนิทานชาดกเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2*. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม.. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเา.
- วารุณี เจริญรัตนโชติ. (2543). *แนวโน้มนและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลอง*. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม..
(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อุดลำนเา.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2542). *การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย*. สกลนคร : โปรแกรมวิชาการวัดผล
การศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร.
- วาสนา เจริญสอน. (2537). *ผลของการใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ประกอบคำถามเชื่อมโยงประสบการณ์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองต่างกัน*. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม.. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเา.
- ศรีสุดา คัมภีร์ภัทร. (2543). *ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้นองค์ประกอบพื้นฐาน*.
ปรินญานินพนธ์ กศ.ม.. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเา.
- ศุภสิ ศิริสุคนธ์. (2539). *การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้ดนตรีไทย*. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเา.
- สนธยา อ่อนน้อม. (2538). *ผลของการเสริมแรงในการเล่าเรื่องที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม.. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเา.
- สมใจ บุญอรุณีพิญญ. (2531, ตุลาคม). "นิทานสำหรับคุณหนู," *การศึกษา กทม*.
- สมศักดิ์ ปรินุระ. (2542). "นิทานความสำคัญและประโยชน์," *สถาบันราชภัฏจอมบึง*.

- สวนา พรพัฒน์กุล. (2520). ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของเด็กไทย : รายงานการวิจัย ฉบับที่ 22 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สัณห์พัฒน์ อรุณธาริ. (2542). นิทานสำหรับเด็กปฐมวัย. โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย ภูเก็ต : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏภูเก็ต.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2538). แนวคิดสู่แนวปฏิบัติ : แนวการจัดประสบการณ์ปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2545). การวัดและการประเมินแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุชา จันท์เอม. (2510). จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพฯ : ประสานมิตร.
- สุทธภาภา โชติประดิษฐ์. (การศึกษาความเชื่อมั่นของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเล่นตามมุมที่ได้กริเริ่มจัดกิจกรรมอย่างอิสระในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.. (ศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สุภาวดี ไยพิมล. (2533). ความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังการเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือ และการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- อรชума ยุทธวงศ์. (2537). “การแสดงหุ่นสำหรับเด็กปฐมวัย,” วรรณกรรมและลีลาคดี ระดับปฐมวัยศึกษา เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 8 – 15. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อัจฉรา เนตรล้อมวงศ์. (2531). ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- อารี เกษมรติ. (2533). ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่มีความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดอบรมเลี้ยงดูและเข้มงวดกวดขันและแบบรักทะนุถนอม. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- อุบล เวียงสมุทร. (2538). ความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นเรื่องประกอบหุ่นมือโดยใช้ภาษากลางควบคู่กับภาษาถิ่นและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นเรื่องประกอบหุ่นมือโดยใช้ภาษากลาง. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.

- Dixon and others. (1977, June). "Training Disadvantage Preschoolers on Various Fantasy Activities Effects on Cognitive Functioning and Impulse Control," in *Child development*. Wayne State University, 2 : 367 – 379.
- Dugger, Jame A. (1969). "A Study of measurable Personal Factors of Leaders and Non – Leaders among University woman," *Dissertation Abstract*. 30 : 1818 – A.
- Goor, A. (1974, December). "Problem Solving Process of Creative and Non Creative Students," *Dissertation Abstract International*. 37 : 3517 – A.
- Maslow, A.H. (1954). *Motivation and Personality*. New York : Harper.
- Mussen, Paul H. and others. (1969). *Child Development Change Over Time*. Eighth Edition. United States of America : Harper Collins College.
- Shoban, E.J. (1950). "The Assessment of Parental Attitudes in Relation to Child Adjustment," *Journal of Psychology*. 19 : 148.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แผนการจัดประสบการณ์การเล่นหาคู่มือประกอบการเชิดหุ่นมือ
- แผนการจัดประสบการณ์การเล่นหาคู่มือประกอบการเชิดหุ่นมือ

คู่มือการใช้แผนการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ

หลักการและเหตุผล

การส่งเสริมพฤติกรรมการเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยสามารถจัดประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมได้หลายวิธี และวิธีหนึ่งก็คือ การจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ แผนการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นการจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองจากการได้เชิดหุ่นมือด้วยตนเอง กับหุ่นมือชนิดต่างๆ เช่น หุ่นแก้ว หุ่นมือถุงกระดาษ หุ่นมือนิ้วมือ และหุ่นมือถุงเท้า เพื่อให้เด็กได้กล้าแสดงออก เกิดความพอใจ มีความสนุกสนานในการทำกิจกรรม นำมาซึ่งความภาคภูมิใจในตนเอง มีความกล้าแสดงออก เป็นตัวของตัวเอง สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม มีความกระตือรือร้น อยากที่จะร่วมทำกิจกรรม มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น ทั้งนี้ครูมีบทบาทในการจัดเตรียมบรรยากาศในห้อง เตรียมสื่อ อุปกรณ์ ที่เป็นหุ่นมือชนิดต่างๆ ให้เพียงพอสำหรับเด็กทุกคน และกระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงออก เสริมแรงโดยการกล่าวคำชมเชย ในการทำกิจกรรมของเด็กทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมการเชื่อมั่นในตนเองขึ้นในเด็กปฐมวัย

จุดมุ่งหมาย

เพื่อเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือเพื่อการวิจัย

1. การจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือ จัดในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ / วงกลม สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 30 นาที
 2. ให้เด็กๆ ได้เชิดหุ่นมือด้วยตนเองกับหุ่นมือชนิดต่างๆ ที่ครูจัดให้ เพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ได้แก่ การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ด้วยบรรยากาศที่มีลักษณะเป็นกันเอง สนุกสนาน
 3. สัปดาห์ที่ 1 นำหุ่นมือมาให้เด็กจับต้อง สัมผัส เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับหุ่นมือ
- สัปดาห์ที่ 2 – 9 ดำเนินการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถ์ประกอบการเล่นเชิดหุ่นมือในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ / วงกลม สังเกตและบันทึกแบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัย และผู้ช่วยผู้วิจัย 1 คน รวมผู้สังเกต 2 คน

บทบาทครู

1. จัดเตรียมบรรยากาศภายในห้อง และเตรียมหุ่นมือชนิดต่างๆ เช่น หุ่นแก้ว หุ่นมือถุงเท้า หุ่นมือนิ้วมือ และหุ่นมือถุงกระดาษ ให้เพียงพอสำหรับเด็กทุกคน เพื่อเด็กจะได้แสดงออกอย่างทั่วถึง
2. แนะนำหุ่นมือชนิดต่างๆ ที่ใช้ในการเล่านิทาน
3. อธิบายข้อตกลงเบื้องต้น เกี่ยวกับสิ่งที่ควรปฏิบัติ ขณะลงมือปฏิบัติการเชิดหุ่นมือ
4. ครูใช้หุ่นมือเพื่อกระตุ้น และสร้างความสนใจ เช่น อาจนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการร้องเพลงปริศนาคำทาย หรือคำคล้องจอง โดยใช้หุ่นมือประกอบ
5. ครูเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือประกอบ เพื่อโน้มน้าว และสร้างความสนใจ ให้เด็กอยากเชิดหุ่นมือด้วยตนเอง
6. ครูกระตุ้นให้เด็กแต่ละกลุ่มเชิดหุ่นมือร่วมกัน และเสริมแรงด้วยการให้คำชมเชย เพื่อให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเองในด้านการกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง ด้านการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และด้านความภาคภูมิใจในตนเอง

บทบาทเด็ก

1. มีอิสระในการเลือกหุ่นมือตามตัวละครในนิทานที่ตนต้องการ
2. เชิดหุ่นมือด้วยตนเองตามบทบาทของตัวละครในนิทานร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม เพื่อแสดงออกถึงการมีความมั่นใจในตนเอง
3. เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็น และสรุปเนื้อหาที่ได้จากการฟังนิทาน และจากการได้เชิดหุ่นมือด้วยตนเอง

แผนการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถกรรมประกอบเครื่องปั้นดินเผา เพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

1. การกล้าแสดงออก และเป็นตัวของตัวเอง
2. การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม
3. ความภาคภูมิใจในตนเอง

เนื้อหา

การจัดประสบการณ์การเล่นหัตถกรรมประกอบเครื่องปั้นดินเผา หมายถึง การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กสามารถสนทนา พูดคุย เล่าเรื่องราวในนิทาน โดยการใช้หุ่นมือ เช่น หุ่นมือถักกระดาษ หุ่นมือถักผ้า และหุ่นมือนิ้วมือ ประกอบการเล่นหัตถกรรมที่ครูเลือกมา โดยให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวัน

ขั้นตอนการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถกรรมประกอบเครื่องปั้นดินเผา

ขั้นนำ (3 นาที)

1. นำเข้าสู่กิจกรรมด้วยการสนทนา เพลง คำคล้องจอง ปริศนาคำทาย ด้วยการใช้หุ่นมือประกอบ
2. ครูแนะนำหุ่นมือ และการใช้หุ่นมือ
3. ครูกระตุ้นให้เกิดความสนใจ และอยากใช้หุ่นมือด้วยตนเอง
4. บอกข้อตกลงเบื้องต้น

ขั้นดำเนินกิจกรรม (17 นาที)

1. ครูเล่านิทานที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ตามหน่วยการจัดประสบการณ์ โดยใช้หุ่นมือประกอบการเล่นหัตถกรรมตามตัวละคร
2. เด็กนั่งตามกลุ่มของตนเอง กลุ่มละ 5 – 6 คน สำหรับทำกิจกรรมการใช้หุ่นมือ และเลือกหุ่นมือตามตัวละครในนิทานที่ตนเองต้องการ
3. เด็กใช้หุ่นมือในกลุ่มตามบทบาทของตัวละครในนิทานที่ครูเล่าหรือแต่งขึ้นตามความคิดและจินตนาการของตนเอง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง

ขั้นสรุป (10 นาที)

ครูให้เด็กอาสาสมัครออกมาเชิดหุ่นมือแสดงเป็นตัวละครในนิทานที่ครูเล่าหรือแต่งขึ้นเองตามความคิดและจินตนาการของเด็ก เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง และสรุปเนื้อหาที่ได้จากการฟังนิทาน

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยในชั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

รายชื่อหน่วยการสอนที่ใช้ในการจัดประสบการณ์การเล่นนิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ

สัปดาห์ที่	1	หน่วยพาหะนำโรค
สัปดาห์ที่	2	หน่วยกลางวัน – กลางคืน
สัปดาห์ที่	3	หน่วยบ้านที่รัก
สัปดาห์ที่	4	หน่วยแมลง
สัปดาห์ที่	5	หน่วยอาหารดีมีประโยชน์
สัปดาห์ที่	6	หน่วยแผ่นดินที่รัก
สัปดาห์ที่	7	หน่วยสัตว์บก
สัปดาห์ที่	8	หน่วยสัตว์น้ำ

ตารางแผนการจัดประสบการณ์การเล่นหัตถกรรมประกอบการเชิดหุ่นมือ โดยแผนการจัดประสบการณ์
ชุดนี้แบ่งเป็น 8 หน่วย หน่วยละ 3 วัน ดังนี้

หน่วยที่	นิทานเรื่อง	ชนิดหุ่นมือ
1. พานาโรค	1. จิตจอมชน 2. เจ้าเขี้ยวหัวเห็ด 3. อ้อม อ้น หาอาหาร	- หุ่นแก้ว - หุ่นมือถุงกระดาษ - หุ่นมือนิ้วมือ
2. กลางวัน - กลางคืน	1. พระอาทิตย์กับพระจันทร์ 2. แสงแดดผู้ใจดี 3. กบน้อยดูดาว	- หุ่นมือถุงกระดาษ - หุ่นมือถุงเท้า - หุ่นแก้ว
3. บ้านที่รัก	1. ลูกหมู 3 ตัว 2. จิ้งจอกนิสัยดี 3. หมูหมาแมว	- หุ่นมือนิ้วมือ - หุ่นมือถุงกระดาษ - หุ่นแก้ว
4. แมลง	1. ผีเสื้อผจญภัย 2. ผีเสื้อแสนสวย 3. โลกสวยงามด้วยแมลง	- หุ่นมือถุงเท้า - หุ่นแก้ว - หุ่นมือถุงกระดาษ
5. อาหารดีมีประโยชน์	1. อู๊ดไปหาหมอ 2. กูกไก่ปวดท้อง 3. หนูส้มและหนูแจ้ว	- หุ่นมือนิ้วมือ - หุ่นมือถุงเท้า - หุ่นมือถุงกระดาษ
6. แผ่นดินที่รัก	1. ก้อนหินกับคำสาป 2. ช่างแกะสลัก 3. เมล็ดน้อยนักเดินทาง	- หุ่นมือถุงกระดาษ - หุ่นมือนิ้วมือ - หุ่นมือถุงเท้า
7. สัตว์บก	1. กระต่ายตื่นตูม 2. แม่ไก่ลายกับไข่อู๊ด 3. ลูกหมีที่แสนดี	- หุ่นแก้ว - หุ่นมือถุงเท้า - หุ่นมือถุงกระดาษ
8. สัตว์น้ำ	1. ปลาสายรุ้ง 2. บอลูน 3. ก้ามแก้ว	- หุ่นมือถุงกระดาษ - หุ่นแก้ว - หุ่นมือถุงเท้า

แผนการจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ ครั้งที่ 1 ชั้นอนุบาลปีที่ 3 หน่วยพาหะนำโรค นิทานเรื่อง “ จิตจอมชน ”

แนวคิด

มีสัตว์เล็กๆหลายชนิดที่เป็นตัวนำเชื้อโรคมาสู่คน เราต้องรู้จักระมัดระวังและหาวิธีป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค

จุดประสงค์

1. เพื่อให้เด็กเกิดพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง ในด้านการกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง
2. เพื่อให้เด็กบอกรูปร่างลักษณะ ที่อยู่อาศัยและโรคที่เกิดจากสัตว์พร้อมทั้งรู้ถึงวิธีป้องกันโรคเกิดจากสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคได้

เนื้อหา

นิทานเรื่องจิตจอมชน , เจ้าเขี้ยวหัวเห็ด และอ้อม อัน หาอาหาร เป็นนิทานที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ ที่บอกถึงรูปร่างลักษณะ ที่อยู่อาศัยและเชื้อโรคต่างๆที่เกิดจากสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค

ตารางการดำเนินกิจกรรม

การเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่น	สื่อ	บทบาทครู
<u>ขั้นนำ</u> - ครูใช้ปริศนาคำทาย “หนูจืด” เพื่อให้เด็กสนใจและคิดหาคำตอบ โดยใช้หุ่นมือประกอบ <u>ขั้นดำเนินกิจกรรม</u> 1.ครูนำหุ่นมือตามตัวละครในนิทานมาแนะนำให้เด็กรู้จัก 2.ครูเล่านิทานเรื่อง “จิตจอมชน” ให้เด็กฟัง โดยใช้หุ่นมือประกอบการเล่า 3.เด็กและครูร่วมกันสนทนาและตอบคำถามดังนี้ - หนูชอบอาศัยอยู่ที่ใดบ้าง? - อาหารของหนูคืออะไรบ้าง? - ถ้าไม่ยอมให้หนูเข้าไปอาศัยในบ้านคนควรทำอย่างไร? 4.แบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อย และเลือกหุ่นตามที่ต้องการ เชิดหุ่นมือประกอบการเล่านิทานตามความคิดและจินตนาการของตนโดยมีเนื้อหาสอดคล้องกับหน่วยการจัดประสบการณ์ <u>ขั้นสรุป</u> - ครูให้เด็กอาสาสมัครมาเชิดหุ่นมือแสดงเป็นตัวละคร ที่หน้าชั้นเรียนร่วมกับครู <u>การประเมินผล</u> - สังเกตพฤติกรรมการความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยในขั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเอง	หุ่นมือถุงมือ - หนูจืด - แม่หนูจืด - แม่บ้าน - แมว - แมลงวัน - ยุง	- ใช้หุ่นมือเพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กเข้าสู่กิจกรรม - ใช้หุ่นมือประกอบการเล่านิทานเพื่อกระตุ้นและสร้างความสนใจให้เด็กอยากเชิดหุ่นมือ - ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดและกล้าแสดงความคิดเห็น - กระตุ้นให้เด็กแต่ละกลุ่มเชิดหุ่นมือร่วมกัน และเสริมแรงด้วยการให้คำชมเชยเพื่อให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเอง ในด้านการกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง ด้านการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และด้านความภาคภูมิใจในตนเอง - ให้เสริมแรง ด้วยการพูดชมเชย และปรบมือให้เพื่อเป็นกำลังใจให้เด็กเกิดความเชื่อมั่น และภาคภูมิใจในตนเอง - สังเกตเด็กเป็นรายบุคคล

ปริศนาคำทาย “หนูจืด”

(จิราพร บันทอง)

อะไรเอ่ย? หนวดยาว วิ่งเร็ว ตัวเล็ก เด็กๆบางคนเคยเห็น
 หากินตามขยะเหม็นๆ วิ่งเล่นตามท่อ ร้อง จืด จืด (หนู)

นิทานเรื่อง “จืดจอมชน”

จืดเป็นหนูจอมชน มันหนีแม่ออกจากรูไปสำรวจบริเวณบ้านที่มันอาศัยอยู่ “แหม บ้านนี้ช่างน่ารักน่าอยู่สำหรับฉันจังเลย เพราะเราชอบให้มีของรกรุงรังวางเกะกะ”

จืดเดินต่อมา ก็พบอาหารวางไว้เกลื่อน “แหม อาหารก็อุดมสมบูรณ์ อร่อยๆทั้งนั้นเลย” มันแตะอาหารจนอึด แล้วจึงเดินต่อไปยังห้องนอน มองเห็นกองเสื้อผ้าสุมไว้เต็มไปหมด มันจึงวิ่งขึ้นไปกระโดดเล่น และกัดแทะเสื้อผ้าอย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน ทันใดนั้น มันก็ได้ยินเสียงแม่บ้านกลับจากต่างจังหวัดนำแมวมาด้วย ส่งเสียงร้องว่า “ทั้งบ้านไปหลายวัน บ้านช่องสกปรกจริงเลย เห็นที่จะต้องจัดใหม่ให้สะอาดเรียบร้อย ว้าย หนู หนู หนู เอ้า เจ้าเหมียวจัดการปราบให้หมด”

จืดรีบวิ่งเข้ารูไปหาแม่อย่างรวดเร็ว เล่าเรื่องให้แม่มันฟัง แม่หนูบอกว่า “เห็นที่เราจะอยู่ที่นี้ไม่ได้แล้วลูก เพราะเขาจัดบ้านช่องเรียบร้อยเราจะอยู่ลำบาก เขาจะเห็นเราแมวก็น่าจะจัดการเราอีกด้วย เราไปอยู่ที่อื่นดีกว่าลูก”

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ ครั้งที่ 2 ชั้นอนุบาลปีที่ 3 หน่วยพาหะนำโรค นิทานเรื่อง “เจ้าเขี้ยวหัวเห็ด”

ตารางการดำเนินกิจกรรม

การเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่น	สื่อ	บทบาทครู
<u>ขั้นนำ</u> - ครูสอนเด็กท่องคำคล้องจอง “แมลงวัน” โดยใช้หุ่นมือประกอบ <u>ขั้นดำเนินกิจกรรม</u> 1.ครูนำหุ่นมือตามตัวละครในนิทานมาแนะนำให้เด็ก ๆ รู้จัก 2.ครูเล่านิทานเรื่อง “เจ้าเขี้ยวหัวเห็ด” ให้เด็กฟัง โดยใช้หุ่นมือประกอบการเล่า 3. เด็กและครูร่วมกันสนทนาและตอบคำถามดังนี้ - ทำไมเด็กชายจ๋อนจึงปวดท้อง? - ถ้าเด็ก ๆ ไม่อยากเป็นเหมือนเด็กชายจ๋อน ควรทำอย่างไร? 4.แบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อย และเลือกหุ่นตามที่ต้องการ เชิดหุ่นมือประกอบการเล่านิทานตามความคิดและจินตนาการของตน โดยมีเนื้อหาสอดคล้องกับหน่วยการจัดประสบการณ์	หุ่นมือถุงกระดาษ - แมลงวัน - เด็กผู้ชาย - แม่ - คุณหมอ	- ท่องคำคล้องจองประกอบหุ่นมือ เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กเข้าสู่กิจกรรม - ใช้หุ่นมือประกอบการเล่านิทานเพื่อกระตุ้นและสร้างความสนใจให้เด็กอยากเชิดหุ่นมือ - ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดและกล้าแสดงความคิดเห็น - กระตุ้นให้เด็กแต่ละกลุ่มเชิดหุ่นมือร่วมกัน และเสริมแรงด้วยการให้คำชมเชย เพื่อให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเอง ในด้านการกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง ด้านการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และด้านความภาคภูมิใจในตนเอง

การเล่นิทานประกอบการเชิดหุ่น	สื่อ	บทบาทครู
<u>ขั้นสรุป</u> - ครูให้เด็กอาสาสมัครมาเชิดหุ่นมือแสดงเป็นตัวละคร ที่หน้าชั้นเรียนร่วมกับครู <u>การประเมินผล</u> - สังเกตพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยในชั้นดำเนินการโดยใช้แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเอง		- ให้เสริมแรง ด้วยการพูดชมเชย และปรบมือให้เพื่อเป็นกำลังใจให้เด็กเกิดความเชื่อมั่น และภาคภูมิใจในตนเอง - สังเกตเด็กเป็นรายบุคคล

คำคล้องจอง “แมลงวัน”

(ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

แมลงวันนั้นมี 6 ขา	บินไปมาหาอาหาร
สิ่งที่มันต้องการ	คืออาหารของสัตว์และคน
เชื้อโรคแพร่ชนิด	อาจถึงปลิดชีวิตคน
อันตรายมีมากล้น	หลีกเลี่ยงให้พ้นจากมันเถย

นิทานเรื่อง “เจ้าเขี้ยวหัวเห็ด”

แมลงวันหัวเขี้ยวตัวหนึ่งตื่นนอนแต่เช้าแล้วชวนเพื่อนๆ บินไปยังบ้านที่อยู่ใกล้ๆ ทันใดนั้น มันก็มองเห็นอาหารวางอยู่บนโต๊ะ มีทั้งอาหารคาวและอาหารหวานหลายอย่าง เจ้าหัวเขี้ยวจึงชวนเพื่อนๆ บินลงกินอาหารอย่างเอร็ดอร่อย ขณะนั้นเด็กชายจ๋อนแต่งตัวเสร็จจึงรีบมาที่โต๊ะอาหาร และรับประทานอาหารที่เจ้าเขี้ยวลงมาตอมและปล่อยเชื้ออหิวาตกโรคไว้ ต่อมาจ๋อนเกิดปวดท้องและถ่ายท้องจนแม่ต้องนำส่งที่โรงพยาบาล เจ้าเขี้ยวบินกลับมาเห็นเข้าก็ดีใจที่ทำให้จ๋อนปวดท้องได้ จึงคิดว่าพรุ่งนี้จะต้องกลับมาปล่อยเชื้อโรคให้คนอื่นป่วยเหมือนจ๋อนอีกให้ได้

รุ่งเช้าวันต่อมา เจ้าเขี้ยวรีบชวนเพื่อนๆ มาที่บ้านจ๋อน พอบินไปที่โต๊ะอาหารก็เห็นฝาชีครอบอาหารไว้ เจ้าเขี้ยวจึงโกรธและรีบบินลงไปเพื่อจะหาทางเข้าไปตอมอาหารโดยไม่ทันเห็นไม้ทากวาดกแมลงวัน ปีกของเจ้าเขี้ยวจึงติดกาวหลุดออกจากตัวไป 1 ปีก เจ้าเขี้ยวเจ็บปวดมาก รีบบินกลับกองขยะที่มันอาศัยอยู่ทันที มันบอกเพื่อนๆ ว่าอย่าไปที่บ้านนั้นอีก ถ้าขึ้นไปอาจจะไม่รอดชีวิตกลับมาอีกได้

แผนการจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบการเชิดหุ่นมือ ครั้งที่ 3 ชั้นอนุบาลปีที่ 3 หน่วยพาหะนำโรค นิทานเรื่อง “อ้อม อัน หาอาหาร”

ตารางการดำเนินกิจกรรม

การเล่นิทานประกอบการเชิดหุ่น	สื่อ	บทบาทครู
<u>ขั้นนำ</u> - ครูและเด็กร้องเพลง “ยุ่ง” โดยใช้หุ่นมือประกอบ	หุ่นนิ้วมือ - ยุ่งตัวผู้ - ยุ่งตัวเมีย - ดอกกุหลาบ - เด็กหญิง	- ร้องเพลงประกอบหุ่นมือเพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กเข้าสู่กิจกรรม
<u>ขั้นดำเนินกิจกรรม</u> 1.ครูนำหุ่นมือตามตัวละครในนิทานมาแนะนำให้เด็ก ๆ รู้จัก 2.ครูเล่านิทานเรื่อง “อ้อม อัน หาอาหาร” ให้เด็กฟัง โดยใช้หุ่นมือประกอบการเล่า 3. เด็กและครูร่วมกันสนทนาและตอบคำถามดังนี้ - แหล่งที่ยุงชอบอาศัยอยู่คือที่ใด ? - เมื่อถูกยุงกัดจะทำให้เรามีอาการอย่างไร ? - การกำจัดยุงทำได้ด้วยวิธีใดบ้าง ? 4.แบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อย และเลือกหุ่นตามที่ต้องการ เชิดหุ่นมือประกอบการเล่านิทานตามความคิดและจินตนาการของตน โดยมีเนื้อหาสอดคล้องกับหน่วยการจัดประสบการณ์		- ใช้หุ่นมือประกอบการเล่านิทานเพื่อกระตุ้นและสร้างความสนใจให้เด็กอยากเชิดหุ่นมือ - ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดและกล้าแสดงความคิดเห็น - กระตุ้นให้เด็กแต่ละกลุ่มเชิดหุ่นมือร่วมกัน และเสริมแรงด้วยการให้คำชมเชย เพื่อให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเอง ในด้านการกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง ด้านการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และด้านความภาคภูมิใจในตนเอง

การเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่น	สื่อ	บทบาทครู
<u>ขั้นสรุป</u> - ครูให้เด็กอาสาสมัครมาเชิดหุ่นมือแสดงเป็นตัวละคร ที่หน้าชั้นเรียนร่วมกับครู <u>การประเมินผล</u> - สังเกตพฤติกรรมการเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยในชั้นดำเนินการกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเอง		- ให้เสริมแรง ด้วยการพูดชมเชย และปรบมือให้เพื่อเป็นกำลังใจให้เด็กเกิดความเชื่อมั่น และภาคภูมิใจในตนเอง - สังเกตเด็กเป็นรายบุคคล

เพลง “ยุ่ง”

(ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

ยุ่ง ยุ่ง ยุ่ง

นอนในมุ้งสบายชะมัด (ซ้ำ)

ใครอยู่นอกมุ้งจะโดนยุ่งกัด

ไม่ต้องโดนยุ่งกันไม่ต้องนอนตบยุ่ง

นิทาน เรื่อง “อ้อม อัน หาอาหาร”

(ศิริวรรณ ทิพย์อำพร)

อ้อม และอัน เป็นลูกยุ่งตัวเล็กๆ ที่เพิ่งเกิดมา อ้อมเป็นยุ่งตัวเมีย ส่วนอันเป็นยุ่งตัวผู้ ยุ่งทั้งสองตัวกำลังหิว ต่างก็บินไปหาอาหาร ทันใดนั้นเอง อันก็ได้กลิ่นหอมลอยมาตามลม อันก็ชวนอ้อมว่า

“เร็วเข้าอ้อม บินไปทางโน้นเร็ว อันได้กลิ่นหอมคงจะเป็นอาหารของเราแน่เลย” “ไปจะอัน อ้อมก็กำลังหิวทีเดียว” ทั้งสองบินไปไม่นาน ก็พบกับกุหลาบต้นหนึ่ง กำลังออกดอกบานสะพรั่ง อันและอ้อมก็รีบบินไปเกาะ ที่ดอกกุหลาบดอกหนึ่งใช้ปากดูดน้ำหวาน พูดว่า “เหมอร่อยจริง ช่างหอมหวานอะไรอย่างนี้” ส่วนอ้อมนั้นพอปากดูดไปพบน้ำหวานก็รีบคายทิ้งทันที แล้วพูดว่า “ตายจริง ฉันกินไม่ได้หรอก รสชาติทำไมถึงเป็นอย่างนี้ อันเธอรีบกินๆ เข้าฉันจะรีบไปกินอาหารอื่น หลังจากอันดูดน้ำหวานจนอิ่มแล้ว ทั้งสองก็พากันบินต่อไปจนไปพบบ้านหลังหนึ่ง ทั้งสองบินเข้าไปในบ้าน พบเด็กหญิงเล็กๆ กำลังนอนหลับอยู่บนเตียงนอน อ้อมก็รีบเข้าไปหาเด็กผู้หญิงคนนั้นทันที “โอ้โฮ เด็กผู้หญิงคนนี้ทำไมถึงหอมอย่างนี้” ว่าแล้วอ้อมก็ใช้ปากเจาะไปที่ผิวหนังของเด็กคนนั้น แล้วก็รีบดูดเลือดทันที “อันมานี้แล้วมาดูดเลือดคนนี้ อร่อยหอมหวาน จังเลย อร่อยกว่าน้ำหวานอีก มาลองกินดูซิ” อ้อมชวนอัน อันบินมาเกาะข้างๆ อ้อม แก้มลองดูดเลือดเด็กดูแล้วพูดว่า “ไม่เห็นอร่อยเลย อ้อม อันกินไม่ได้หรอก” แล้วอันก็นึกถึงกลิ่นหอมหวานจากดอกไม้ แล้วบอกอ้อมว่า “เลือดของคนไม่เหมาะกับยุ่งตัวอย่างอัน อันจะไปกินน้ำหวานละ เตียวอันจะกลับมาอีก” แล้วอันก็บินจากไป ส่วนอ้อมก็ก้มหน้าก้มตาดูดเลือดคนกินอย่างอร่อย ต่อไป

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย
- แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

คู่มือการใช้แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองประกอบด้วย

1. การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง	จำนวน	3	ข้อ
2. การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	จำนวน	3	ข้อ
3. ความภาคภูมิใจในตนเอง	จำนวน	3	ข้อ

กล่าวคือ

ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกของเด็กด้วยความมั่นใจ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากท่าทาง การพูด การร่วมกิจกรรม การแสดงความคิดเห็น หรือภาษาของเด็ก ประกอบด้วยลักษณะต่างๆดังนี้

1. การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง ได้แก่
 - 1.1 กระตือรือร้นอยากร่วมกิจกรรม
 - 1.2 เล่นิทานด้วยถ้อยคำเสียงดังฟังชัด
 - 1.3 สบตาเพื่อนขณะเล่นิทาน
2. การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ได้แก่
 - 2.1 ปฏิบัติตามข้อตกลงของครูและสมาชิกในกลุ่ม
 - 2.2 ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้อย่างสนุกสนาน
 - 2.3 ยอมรับฟังความคิดของคนอื่น
3. ความภาคภูมิใจในตนเอง
 - 3.1 สนใจในการทำกิจกรรม
 - 3.2 ปฏิบัติกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ
 - 3.3 แสดงความดีใจเมื่อครู/เพื่อนชมเชย

1. แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นการบันทึกที่ระดับคุณภาพของความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยจัดเป็น 3 ระดับคะแนน คือ มาก ปานกลาง น้อย

2. เวลาที่ใช้ในการสังเกต สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ เก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง (Baseline Data) โดยการสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองในกิจกรรมวงกลม/เสริมประสบการณ์ เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 19 คน เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 30 นาที โดยใช้แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น บันทึกการสังเกตโดยผู้วิจัย 1 คน และผู้ช่วยวิจัย 1 คน รวมผู้สังเกตจำนวน 2 คน จัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบการเชิดหุ่นมือในกิจกรรมวงกลม/เสริมประสบการณ์เป็นเวลา 8 สัปดาห์ รวมเวลาในการสังเกต 9 สัปดาห์ สังเกตในช่วงเวลา 09.00-09.30 น. รวมเวลา 30 นาที

ข้อปฏิบัติในการสังเกต

1. เขียนชื่อผู้สังเกต ชื่อนักเรียน วัน เดือน ปี ที่สังเกต
2. ผู้วิจัย 1 คน และผู้ช่วยวิจัย 1 คน รวมผู้สังเกต 2 คน ทำการสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย
3. การสังเกตให้ผู้สังเกตทั้ง 2 คน คือ ผู้วิจัย 1 คน และผู้ช่วยผู้วิจัย 1 คน ทำการสังเกตพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน ใช้เวลาสังเกต 10 วินาที แล้วจึงบันทึกการสังเกต 10 วินาที จากนั้นสังเกตเด็กคนต่อไปให้ครบ 19 คน

การบันทึกการสังเกต

เมื่อความเชื่อมั่นในตนเองตรงกับข้อใด และช่องระดับคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองตรงกับข้อใดให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องนั้น

การให้คะแนน

1. มาก หมายถึง มีพฤติกรรมที่กล้าตัดสินใจเลือกหุนมือตามตัวละครที่ตนอยากเป็นและเชิดหุ่นประกอบการเล่านิทานด้วยเสียงดังฟังชัด รู้จักสนทนาโต้ตอบกับผู้อื่น กล้าทำกล้าแสดงออกด้วยความมั่นใจ ให้ 2 คะแนน
2. ปานกลาง หมายถึง มีพฤติกรรมที่กล้าตัดสินใจเลือกหุนมือ และเล่านิทานประกอบการเชิดหุ่นได้บ้าง สนทนาโต้ตอบกับผู้อื่นด้วยเสียงและถ้อยคำไม่ชัดเจน แสดงความไม่ค่อยมั่นใจ ให้ 1 คะแนน
3. น้อย หมายถึง เลือกหุนมือแต่ไม่กล้าเชิดหุ่น ไม่กล้าเล่านิทาน ไม่สนทนาโต้ตอบกับผู้อื่น แสดงความไม่มั่นใจ ให้ 0 คะแนน

หมายเหตุ ถ้าพบเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับคะแนนใดก็ให้คะแนนเท่ากับช่องระดับคะแนนนั้น

แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

ชื่อผู้สังเกต.....นามสกุล.....เป็นผู้สังเกตที่.....
 ชื่อนักเรียน.....นามสกุล.....กลุ่มที่.....ชั้นอนุบาล.....
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.2549

ความเชื่อมั่นในตนเอง	ระดับคะแนน			
	มาก (2)	ปานกลาง (1)	น้อย (0)	หมายเหตุ
1. การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง				
1.1 กระตือรือร้นอยากร่วมกิจกรรม				
1.2 เล่านิทานด้วยถ้อยคำเสียงดังฟังชัด				
1.3 สบตาเพื่อนขณะเล่านิทาน				
2. การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม				
2.1 ปฏิบัติตามข้อตกลงของครูและสมาชิกในกลุ่ม				
2.2 ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้อย่างสนุกสนาน				
2.3 ยอมรับฟังความคิดของผู้อื่น				
3. ความภาคภูมิใจในตนเอง				
3.1 สนใจในการทำกิจกรรม				
3.2 ปฏิบัติกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ				
3.3 แสดงความดีใจเมื่อครู/เพื่อนชมเชย				

บันทึกพฤติกรรมเพิ่มเติม

.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวจิราพร บั่นทอง
วัน เดือน ปี เกิด	4 กรกฎาคม 2513
สถานที่เกิด	จังหวัดยโสธร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	91/26 หมู่ที่ 11 ต.บางบัวทอง อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนเซนต์ไมเกิ้ล 46 สาย 15 สายใต้ ยานนาวา สาย กรุงเทพมหานคร 10120
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2544	ปริญญาตรี ศีลศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ) สาขาการศึกษาปฐมวัย
พ.ศ.2550	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ